

BESCHRIJVINGSBRIEF

**voor het negen-en-twintigste Congres der
Sociaaldemocratische Arbeiderspartij in
Nederland te houden op Zaterdag 14,
Zondag 15 en Maandag 16 Februari 1925,
te Amsterdam.**

Het Congres wordt geopend Zaterdag 14 Februari 1925, des middags te een uur.

Ingekomen Voorstellen en Amendementen.

Verkiezingsprogram.

Partijbestuur.

1. Ontwapening, nationaal en internationaal. Ondersteuning en democratisering van den Volkenbond.
2. Werkloozenzorg. Wettelijke regeling der werklozenverzekering. Werkverruiming.
3. Medezeggenschap en bedrijfsorganisatie. Reorganisatie van het georganiseerd overleg.
4. Volledige uitvoering der Arbeidswet. Moederschapszorg. Volledige uitbouw der sociale verzekering. Staatspensionneering.
5. Krachtige bevordering van den bouw van arbeiderswoningen. Afschrijving, waar noodig, van crisis-subsidies.
6. Pachtwetten ter bescherming van den huurboer. Uitbreiding van cultuurgronden.
7. Opheffing der Onderwijsverslechtering, in eerste plaats wederinvoering van het verplichte zevende leerjaar. Bevordering van kunst en volksontwikkeling.
8. Onverkorte handhaving van het recht van vereeniging en vergadering.
9. Bezuiniging door reorganisatie van den Staatsdienst, met handhaving van een behoorlijk bestaan voor het overheidspersoneel. Belasting naar draagkracht; verlichting van druk voor kleine inkomens.
10. Verbetering van de huwelijkswetgeving in het belang van de vrouw.
11. Bestrijding van het alcoholisme.
12. Bevordering van het zelfbestuur der Overzeesche Gewesten.

Amendementen.

a. Afd. Rotterdam I.

Aan punt 1 van het Verkiezingsprogram worde toegevoegd: „Bevordering van arbitrage”.

b. Afd. Leiden.

Punt 2 van het Verkiezingsprogram wordt als volgt gelezen: „Stelselmatige bestrijding van de werkloosheid door productieven arbeid met behoorlijke arbeidsvoorwaarden. Werkloozenzorg. Wettelijke regeling der werklozenverzekering.”

c. Fed. Haarlem.

Aan punt 3 van het Verkiezingsprogram worde toegevoegd: „Regeling van de rechtspositie van het overheidspersoneel bij de wet”.

d. Afd. Hoorn.

Aan punt 3 van het Verkiezingsprogram wordt toegevoegd: „Herstel van de ambtenaars-salarissen”.

e. Afd. Zaandam.

Punt 9 van het Verkiezingsprogram, de laatste zinsnede, worde gelezen als volgt: „Belasting naar draagkracht. Afschaffing der Rijswielbelasting; verlichting van den druk voor kleine inkomens”.

f. Afd. Hoorn.

Als 13de punt plaatse men op het Verkiezingsprogram: „Intrekking van de Tariefwet 1924”.

Strijdprogram.

Partijbestuur.

ONTWAPENING.

Actie voor nationale en internationale ontwapening.

Stelselmatige en snelle beperking der persoonlijke en financieele militaire lasten, om ten spoedigste tot volledige ontwapening te geraken.

Vrijstelling van militairen dienstplicht voor alle ernstige dienstweigeraars.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 1 van het Strijdprogram „Ontwapening” de eerste zinsnede, worde gelezen:

„Actie voor nationale en internationale ontwapening en voor afschaffing van den militairen dienstplicht”.

b. Fed. Utrecht.

Aan de Ontwapeningsparagraaf wordt toegevoegd: „Afwijzing van alle militaire overeenkomsten”.

BUITENLANDSCHE POLITIEK.

Bevordering der omvorming van den Volkenbond tot een democratisch organisme tegen imperialisme en militarisme, met toelating van alle naties.

Medezeggenschap der volksvertegenwoordiging in de samenstelling der delegatie naar den Volkenbond met vertegenwoordiging daarin van de politiek georganiseerde arbeidersklasse.

Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire contrôle op het buitenlandsch beleid.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 2 van het Strijdprogram „Buitenlandsche Politiek”, de laatste alinea, worde gelezen:

„Afschaffing der geheime diplomatie door openbaarmaking van alle verdragen en overeenkomsten en verzekering eener grondige parlementaire contrôle op het buitenlandsch beleid. Afwijzing van alle militaire overeenkomsten.

b. Afd. Rotterdam I.

Aan de paragraaf „Buitenlandsche Politiek” van het Strijdprogram worde toegevoegd:

„Het afsluiten van tractaten met vreemde mogendheden, waarbij beide partijen zich verbinden eventueel opkomende geschillen aan arbitrage te onderwerpen”.

BEDRIJFSPOLITIEK.

Socialisatie van bedrijven, die in algemeene behoeften voorzien en waar beheer of prijsvorming monopolisch zijn of dreigen te worden.

Vereeniging van ondernemingen in nog weinig geconcentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties.

Stichting van concurrerende, prijsregelende overheidsbedrijven. Overheidssteun aan verbruikscoöperaties.

In voedings- en kledingbedrijven overheidsregeling, betreffende productie, aanvoer, distributie en prijsvorming, ter voorbereiding der socialisatie.

Amendement.

a. Afd. Zaandam.

Punt 3 van het Strijdprogram, „Bedrijfspolitiek”, 2de alinea, worde gelezen:

„Vereeniging van ondernemingen in nog weinig geconcentreerde bedrijfstakken tot bedrijfsorganisaties; wettelijke medezeggenschap der hoofd- en handarbeiders in het bedrijf”.

LANDBOUW.

Geleidelijke socialisatie van den grond door het aan de gemeenschap houden van drooggelegde gronden en het onteigenen van gronden, waarvan de productie aanzienlijk kan worden verhoogd door ontwatering, beter beheer en ontginning, alsmede van de gronden, die als regel worden verpacht.

Geleidelijke socialisatie van groot- en middenbedrijven; den pachter wordt bij goed beheer een ongestoord gebruiksrecht verzekerd.

Instelling van een afzonderlijk departement van landbouw.

Stichting van model-landbouwbedrijven.

Wettelijke pachtcommissies aan wier beslissing pachtvoortzetting, pachtsom en vergoeding voor den vertrekkenden pachter onderworpen zijn. Betere regeling van het recht op pachtvergoeding bij schade.

Verleening aan den landgebruiker van het volle jachtrecht, niet alleen op schadelijk gedier, maar ook op wild.

Verbetering en veralgemeening van het landbouwonderwijs.

Bevordering van landbouw-coöperatie en verkeerswezen ten platten lande.

Amendement.

a. Fed. Utrecht.

In de Landbouwparagraaf van het Strijdprogram worde ingevoegd na het woord „schade”: „Wettelijke maatregelen ter bescherming van de loonen der landarbeiders”.

STAATSINRICHTING.

Uitvoering van de grondwettelijke bepalingen omtrent toekenning van verordenende bevoegdheid aan nieuwe bij de wet in te stellen organen, met name regelende de positie der arbeiders in het bedrijf.

Deelneming van leeken aan de rechtspraak over de toepassing der bedoelde verordeningen.

Vervanging der huidige sociale en economische staatscommissies en -raden, door een wettelijk ingestelden Centralen Economischen Raad. Afschaffing der Eerste Kamer.

VROUWENBELANGEN.

Afzonderlijke wettelijke bescherming van vrouwenarbeid, slechts voor zoover de zorg voor de gezondheid van moeder en kind deze eischt.

Regeling der premievrije moederschapszorg voor allen die haar behoeven, met aanwijzingen van de taak van Rijk, Provincie en Gemeente op dit gebied.

Gelijke benoembaarheid voor mannen en vrouwen.

In overheidsdienst gelijke rechtspositie en gelijk loon voor gelijken arbeid voor mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden.

Wijziging van de huwelijkswetgeving, ten einde de vrouw als gelijkwaardige van den echtgenoot het recht te verleen tot medebesikking over vermogen en inkomsten en over maatregelen ten opzichte van de kinderen.

Betere regeling van de rechten van het natuurlijke kind.

Amendement.

a. Afd. Amsterdam IV.

In het Strijdprogram, paragraaf „Vrouwenbelangen” voege men in de 5de alinea achter „Wijziging van de huwelijkswetgeving”: „o.a.” in.

ARBEIDSWETGEVING.

Volledige en loyale uitvoering der wetten tot bescherming van den arbeid. Invoering eener Rijkswet op de winkelsluiting. Bescherming van den landarbeid.

Ratificatie der internationale arbeidsverdragen.

Reorganisatie en consolideering van de sociale verzekering, op grondslag van zelfbestuur door middel van autonome publiekrechtelijke organen met verordenende bevoegdheid en huldiging van het pariteitsbeginsel. Invoering van een wet op de ziekengeldverzekering op kosten der werkgevers. Verbetering en uitbouw der gemeenschapszorg voor ouden van dagen. Staatspensionneering

OVERHEIDSPERSONEEL.

Regeling der arbeidsvoorwaarden van het Overheidspersoneel in georganiseerd overleg door rechtstreeksche onderhandeling tusschen de regeering en de vakverenigingen van het personeel.

WERKLOOZENZORG.

Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering met zelfbestuur der kassen, medebetaling door de werkgevers en vorming van een Rijksfonds voor crisiswerkloosheid.

Productieve werkverschaffing; waar deze niet mogelijk is, steun aan werklozen buiten armenzorg om en zoodanig, dat een behoorlijk levensbestaan is gewaarborgd.

GEZONDHEIDSZORG.

Bevordering der Volksgezondheid, door directe overheidszorg en steun aan particuliere organisaties.

Wettelijke regeling der ziekenverzorging.

Krachtige bestrijding der tuberculose; behoorlijke nazorg voor de verpleegden.

Onverzwakte handhaving der inenting tegen de pokken.

WONINGVRAAGSTUK.

Onverkorte uitvoering der woningwet door krachtige en onafgebroken bevordering van den woningbouw, vooral door bouwverenigingen en gemeenten met handhaving van een behoorlijk woningpeil.

Afschrijving, voor zooveel noodig, van verleende subsidies en voorschotten als crisisuitgaaf.

FINANCIEELE EN ECONOMISCHE POLITIEK.

Verhooging van het onbelastbaar bestaansminimum in de inkomstenbelasting.

Invoering van staatserfrecht en vorming van een socialisatiefonds.

Versterking der rijksmiddelen: door uitbreiding van openbare bedrijven, zonder belasting van levensbehoeften; belasting op weelde-uitgaven; progressieve winstbelasting.

Afdoende regeling der financieele verhouding van rijk en gemeenten.

Krachtige bezuiniging door doeltreffende organisatie der huishouding van den Staat, mits de sociale voorzieningen daaronder niet lijden.

Verzet tegen alle buitenparlementaire inmenging in regeerbeleid van groot-kapitalistische belangengroepen.

Bevordering van den vrijhandel.

Krachtige bevordering der ontwikkeling van de economische hulpbronnen des lands.

Amendement.

a. Afd. Bussum.

Aan de paragraaf „Financieele en economische Politiek” van het Strijdprogram, voege men toe: „Wettelijke voorschriften op de publicatie door de Naamlooze Vennootschappen (banken, industriele ondernemingen e. d.) van balans en winst- en verliesrekening, teneinde publieke inlichtingen en controle mogelijk te maken.”

ONDERWIJS.

Verplicht onderwijs gedurende 9 jaren van het 6e tot het 15e jaar. Tegengaan van de versplintering der scholen met behoud van de financieele gelijkstelling.

Lichamelijke opvoeding van jongens en meisjes, zonder verband met het militarisme.

Wettelijke verplichting der gemeentebesturen tot lichamelijke verzorging der leerlingen.

Salarieering der onderwijzers op denzelfden grondslag van de rijksambtenaren.

Verbetering van de opleiding tot onderwijzer, ook voor vak- en nijverheidsonderwijs.

Bevordering van verstrekking van middelbaar en hooger onderwijs aan begaafde kinderen van onbemiddelden.

Wettelijke verplichting der gemeenten tot inrichting van voorbereidend onderwijs waar dit verlangd wordt.

Verplicht voortgezet onderwijs gedurende drie jaren.

Invoering van de democratische schoolinrichting.

Uitbreiding van het nijverheids- en vakonderwijs, mede ter opleiding van arbeiders tot medezeggenschap in het bedrijf.

Bevordering van proefscholen voor nieuwe onderwijs-methoden (arbeidsschool, Montessori).

Amendement.

a. Afd. Den Haag I.

Aan de „Onderwijsparagraaf” van het Strijd-program worden de volgende alinea toegevoegd:
„Wettelijke verplichting der gemeente tot het maken van voorzieningen voor onderwijs aan slechthoorenden, doofstommen en blinden”.

b. Afd. Zutphen.

Het Congres besluite tot schrapping van de laatste alinea van de Onderwijsparagraaf van het Strijdprogram.

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

Bevordering van en steun aan instellingen, welke ontwikkeling en algemeene vorming van arbeiders, met name de jeugdige, beoogen.

Stelselmatige steun aan de Kunst in al haar vertakkingen.

Vrijheid, binnen de grenzen van hetgeen algemeen als oirbaar geldt, voor openbare voorstellingen en bijeenkomsten, zonder belemmering door de overheid van richtingen of overtuigingen.

Maatregelen tegen ontsiering door reclame.

ALCOHOLISME.

Bestrijding van het alcoholisme o.a. door invoering van een wet op de Plaatselijke Keuze. Zoodanige wijziging der Drankwet, dat de leeftijdsgrens voor beschermde personen worde uitgebreid van 16 op 18 jaar en ook voor verlofzaken, die alcoholhoudende dranken verkoopen, een maximum worde vastgesteld.

Krachtige moreele en financieele steun aan den arbeid der vereenigingen tegen het alcoholisme.

OVERZEESCHE GEWESTEN.

Ontwikkeling tot zelfbestuur onder inheemsche leiding ter voorbereiding der onafhankelijkheid.

Eigen vertegenwoordiging in den Volkenbond en andere internationale organen.

Wettelijke gelijkheid voor alle rassen voor zoover met de eigen gesteldheid van elk ras is overeen te brengen.

Democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en uitbreiding hunner bevoegdheden. Algemeene doorvoering van plaatselijk en provinciaal zelfbestuur op democratische leest.

Wettelijke waarborgen voor een ongestoord vereenigingsleven en voor vrijheid van drukpers.

Waarborging der algemeene staatsburgerlijke rechten aan ieder ambtenaar.

Sterke uitbreiding van het onderwijs, ook van het vak-onderwijs.

Invoering van een moderne arbeidswetgeving. Afschaffing van strafrechterlijk ingrijpen bij overtreding van koelie-contracten (z.g. poenale sanctie).

Krachtige bevordering der volksgezondheid.

Beperking van aanmaak en verkoop van opium om geleidelijk tot een algemeen opiumverbod te komen. Wettelijk verbod van den verkoop van sterke dranken.

Exploitatie der natuurlijke rijkdommen des lands, uitsluitend ten bate van Indië zelf. Krachtige bevordering van het inheemsche bedrijfsleven. Uitbreiding van openbare en naasting van particuliere vervoermiddelen.

Sterk progressieve winstbelasting.

Programmeischen en Wetgeving.

1. Afd. Drachten.

Het P. B. plaatse als een der eerste punten op het a.s. Verkiezingsprogram de invoering van het Staatspensioen.

2. Afd. Julianadorp.

Het Congres spreke uit, dat de eisch van premievrij staatspensioen onverzwakt dient te worden gehandhaafd en als urgent in den verkiezingsstrijd zal worden betrokken.

3. Afd. Den Haag I.

Het Congres spreke als zijn meening uit, dat er moet komen een verhoogd premie-vrij ouderdomspensioen.

4. Afd. Gieten.

Het Congres spreke de wenschelijkheid uit om aan het punt: Verbetering van de zorg voor ouden van dagen, op ons verkiezingsprogram een goede plaats te geven.

5. Afd. Blijham.

Het Congres, van oordeel, dat de pensionneering van ouden van dagen zeer veel te wenschen overlaat, draagt de Kamerfracties op, zoo krachtig mogelijk te werken in de richting van en op den grondslag van premievrij staatspensioen.

6. Afd. Dronrijp.

Het Congres spreke zich uit, dat bij de a.s. verkiezingen het standpunt van premievrij staatspensioen meer dan ooit naar voren wordt gebracht.

Amendement.

a. Afd. Capelle a/d IJssel.

Aan voorstel 6 afd. Dronrijp worde toegevoegd: „en plaatse het als programpunt op het verkiezingsprogram”.

7. Afd. Geldermalsen.

De Partij stelle bij de propaganda den eisch premievrije staatspensionneering voor arbeiders en met hen gelijkgestelden, meer dan tot nu toe op den voorgrond, en wekt de afdeelingen op tot hernieuwde propaganda.

8. Afd. Dokkum.

De Partij neme in haar verkiezingsprogram op: Belastingheffing van goederen in de doode hand.

Amendement.

a. Afd. Hillegom.

Aan voorstel 8 afd. Dokkum toevoegen: „en ijvere voor een spoedige en betere belastingheffing van de Naaml. Vennootschappen”.

9. Afd. Geldermalsen.

Het Congres;
overwegende, dat de huishuren ten platte-land zoodanig zijn gestegen, dat geen behoorlijk verband meer bestaat tusschen deze huren en de huurwaardeberekening bij den aanslag in de personeele belasting;

overwegende, dat daardoor deze belasting zeer zwaar drukt op de arbeiders met zeer lage inkomens, besluit aan het Verkiezingsprogram toe te voegen:

Herziening der personeele belasting met een nieuwe klasseindeeling, waarbij rekening wordt gehouden met het bovenstaande.

Amendement.

a. Afd. Scheveningen.

In voorstel 9 van de afd. Geldermalsen vervallen in de 1ste alinea de woorden „ten platte-lande”.

10. Afd. Geldermalsen.

Het Congres, overwegende, dat de propaganda ten platte-lande ten zeerste bemoeilijkt wordt, doordat daar gemist wordt de propagandistische kracht, die uitgaat van het practische werk in de gemeenteraden,

overwegende, dat kleine gemeenten een belemmering zijn voor het doorvoeren van dit practische werk, besluit het Partijbestuur op te dragen ten sterkste te bevorderen de samen-voeging van kleine gemeenten.

11. Afd. Termunten.

Het Congres drage de Kamerfractie op om alle middelen aan te wenden voor een wette-lijken arbeidsdag in het land- en tuinbouwbe-drijf, ook nog na het verwerpen der motie Hiemstra.

12. Afd. Enkhuizen.

Het Congres besluite de Kamerfractie op te dragen pogingen in het werk te stellen om te komen tot een regeling, waarbij de stembus is geopend tot 8 i.p.v. 5 uur.

13. Afd. Geldermalsen.

Het Congres, overwegende, dat de forensen-belasting, zooals zij thans geregeld is, een bron van ergernis en groote last voor de arbeiders en met hen gelijkgestelden is, draagt de Kamerfractie op te trachten, door zoo noodig een voorstel bij Staten Generaal in te dienen, verbetering te krijgen in deze belasting, waar-bij worde bepaald, dat inkomens beneden de f 3000.— niet onder deze belasting vallen.

Taktiek en beleid.

14. Afd. Overschie.

Het Congres besluite, dat onder geen voor-waarde, na de komende Tweede Kamerver-kiezingen, de S.D.A.P. zal samen werken tot vormen eener regeering met een der rechtsche groepen of den Vrijheidsbond der nieuwe Tweede Kamer.

15. Afd. Axel.

Het Congres besluite aan geenerlei regeering deel te nemen, wanneer niet vooraf voldoende waarborg kan verkregen worden voor door-voering en voorbereiding van onze eischen.

16. Afd. Zutphen.

Het Congres der S.D.A.P. betreurt ten zeerst, dat de Amsterdamsche wethouders hun medewerking hebben verleend tot verslechtering van de arbeidsvoorwaarden van het gemeentepersoneel, zonder daarover van te voren overleg te hebben gepleegd (hoewel formeel daartoe niet verplicht) met P.B. en N.V.V

Amendement.

a. Afd. Rotterdam IV.

In voorstel 16 afd. Zutphen vervallen de woor-den („hoewel daartoe formeel niet verplicht) met P.B. en N.V.V.” en dan verder te lezen: „met de betrokken vakorganisaties en noodigt het Congres uit te besluiten, dat wethouders bij belangrijke beslissingen voor alle groepen eerst volledig overleg met de betrokken moderne vak-organisaties plegen”.

17. Afd. Amsterdam VIII.

Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat het verschijnen der brochure „De kip, het ei en het voer” van p.g. S. R. de Miranda, allermint aan het partijbelang bevorderlijk was;

draagt het P.B. op, zich met den Raad van Beheer van de Naaml. Venn. „Ontwikkeling” in verbinding te stellen, teneinde te komen tot een middel, waardoor het mogelijk zal zijn, geschriften, haar aangeboden, te onderzoeken, in hoeverre het partijbelang daarmee is gediend;

en indien dit niet het geval moge zijn, deze aanbiedingen af te wijzen.

18. Afd. Den Haag I.

Het Congres spreke uit, dat de Partij geen verantwoordelijkheid aanvaardt voor de salaris-politiek der Amsterdamsche Soc.-Dem. Raadsfractie en niet voor de denkbeelden, vervat in de brochure „De kip, het ei en het voer” van de p.g. De Miranda.

Verhouding Partij en N. V. V.

19. Afd. Amsterdam XI.

Het Congres drage het Partijbestuur op, in overleg met het bestuur van het N.V.V. een commissie te benoemen, die de taak krijgt, de verhouding tusschen Partij en Vakbeweging te bestudeeren en met een rapport, eventueel voorstellen tot wijziging van statuten en huishoudelijk reglement, te komen op het eerstvolgende Congres.

20. Afd. Schiedam.

Het Congres, van oordeel, dat de verhouding van de Partij en het N.V.V. nadere regeling behoeft, in het bijzonder wat betreft de medezeggenschap van het Vakverbond over het al of niet aanvaarden van regeerings-verantwoordelijkheid en het vaststellen van een eventueel regeeringsprogram, noodigt het Partijbestuur uit daarvoor aan het eerstvolgend Congres een voorstel aan te bieden.

Propaganda en organisatie.

21. Afd. Pijnacker.

Het Congres besluite, gezien de geringe ontwikkeling op het platteland, tot het zooveel mogelijk houden van cursussen op kosten van Partij-kas en gewest, daar de afdeelingen met 10 tot 20 leden met haar lage contributies geen geld voor dit doel hebben.

22. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite, daar vele plattelandsafdeelingen niet in staat zijn, zonder in schuld te geraken, een openbare of feestvergadering te doen houden, tot het vormen van een fonds van 1 pCt. der Partij-contributies, waaruit bedoelde afdeelingen kosteloos een spreker(ster) kunnen krijgen, echter met dien verstande, dat het gewest zal uitmaken, welke afdeeling zulks zal noodig hebben.

23. Afd. Bussum.

Het Congres besluite tot instelling van een commissie, die tot taak zal hebben te onderzoeken, langs welken weg de breede massa der arbeidersvrouwen daadwerkelijk voor den klassenstrijd kunnen worden gewonnen.

Het Congres acht het noodzakelijk, dat bij een dergelijk onderzoek het vraagstuk van de

organisatie der proletarische vrouwen op zoo breed mogelijke basis zal worden geplaatst en draagt daarom het P.B. op, bij de instelling der commissie, overleg te plegen met den Bond van Soc.-Dem. Vrouwen-propagandacclubs en het N.V.V.

24. Afd. Tilburg.

Het Congres besluite om inplaats van verkiezingskranten, pakkende manifesten beschikbaar te stellen.

Amendement.

a. Afd. Scheveningen.

In voorstel 24 afd. Tilburg voor de woorden: „in plaats van” te lezen „naast”.

25. Afd. Veendam.

Het Congres besluite aan het Partijbestuur ernstig in overweging te geven de platen voor de a.s. verkiezingen zoo samen te stellen, dat zij voor de groote massa beter te begrijpen zijn dan bij de voorgaande verkiezingen.

26. Afd. Holwerd.

Het Congres drage het P.B. op om voor het platteland geschikter verkiezingsmateriaal beschikbaar te stellen.

27. Afd. Losser.

Het Congres drage het P.B. op om de a.s. verkiezingen tijdelijk een flink aantal propagandisten, geschikt voor spreken en debatteren, aan te stellen.

28. Afd. Leeuwarden II.

Het Partijbestuur stelle de verkiezingscouranten samen in overleg en met medewerking van plaatselijke of gewestelijke federaties.

29. Afd. Balk.

De leiding stelle tijdens de verkiezingsactie debaters beschikbaar, ten behoeve van het platteland.

Partijpers. (Redactie)

30. Afd. Alkmaar.

Het Congres dringe sterk aan op een verandering van de bijbladen voor verschillende gewesten, speciaal wat het plaatsen van plaatselijk nieuws betreft.

Amendement.

a. Afd. Leiden.

Het voorstel 30 van de afd. Alkmaar worde als volgt gelezen:

„Het Congres dringe sterk aan op een verandering der bijbladen voor verschillende gewesten, speciaal wat het plaatsen van plaatselijk nieuws betreft en daarnaast verzoekt het de redactie ruimte te vinden voor het plaatsen van Amsterdamsche Raadsverslagen”.

31. Afd. Rotterdam III.

Het Congres besluite p.g. Edo Fimmen alsnog in de gelegenheid te stellen, zijn bevindingen, omtrent zijn reis naar Rusland, in de Partijbladen te publiceeren.

32. Afd. Zutphen.

Het Congres betreurde, dat de redactie van „Het Volk” aan p.g. Fimmen heeft geweigerd zijn indrukken over Rusland in „Het Volk” te publiceeren.

33. Afd. Boxtel.

De afd. Boxtel dringt er ten sterkste op aan, dat berichten voor het Partijblad „Het Volk” gezonden, zoo mogelijk worden opgenomen.

34. Afd. Termunten.

Het Congres overwegende, dat er op het platteland voornamelijk onder de landarbeiders nog een arbeidsveld braak ligt, wat betreft de propaganda voor het socialisme, draagt het P. B. op den inhoud van „Het Volk” of speciaal het bijblad van de drie Noordelijke provincies, zooanig in cultuur te brengen voor het platteland, dat de kapitalistische bladen overbodig zijn.

Amendement.

a. Afd. Heerlerheide.

Aan voorstel 34 afd. Termunten wordt toegevoegd: „Ook voor Limburg en hoofdzakelijk voor de mijnstreek met haar groote arbeidersbevolking, bezorge men „Het Volk”, evenals „De Courant”, des middags. Tevens plaatse men het actueele nieuws in beeld, opdat „Het Volk” meer populair worde”.

35. Afd. Axel.

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit van dagelijksche opname van illustraties in „Het Volk”, zoo mogelijk in samenwerking met andere partijbladen.

36. Afd. Doetinchem.

Het Congres besluit, dat de redactie bij de aanstelling van correspondenten meer rekening houdt met de adviezen van de afdeulingsbesturen ter plaatse, waar de correspondenten worden benoemd.

Partijpers. (Exploitatie).

37. Afd. Voorburg.

Het Congres is van oordeel, dat met het oog op de verschijning van „Het Volk” in interlocale edities, noodig is geworden het jaarlijksch beleggen van een vergadering in elk rayon, dat door een speciale editie bestreken wordt en alwaar het beleid der plaatselijke redactie aan bespreking kan worden onderworpen.

Militairisme.

38. Afd. Krommenie.

Onze Partij spreke zich uit voor algeheele Ontwapening.

39. Afd. Doetinchem.

Op het Verkiezingsprogram der S.D.A.P. worde geplaatst: Aansluiting van Nederland bij het protocol van Genève.

40. Afd. Losser.

Het Congres drage het P. B. op om, in overleg met het bestuur van het N.V.V., een volkspetitionement voor „Algeheele Ontwapening” te organiseeren.

41. Afd. Doetinchem.

De Partij voere bij de aanstaande verkiezingsactie een krachtige propaganda voor den Volkenbond en de aansluiting van Nederland bij het protocol van Genève.

Kandidaatstelling Tweede Kamer.

42. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite de candidaatstelling voor de Tweede Kamer zoo te wijzigen,

1°. dat de groslijst maar één soort candidaten bevat, opgevraagd uit de afdeelingen, gerangschikt door den Partijraad.

2°. dat de eindstemming in de afdeelingen betreffende deze groslijst zeer eenvoudig door nummering geschiedt, in plaats van namenherhaling.

Kontributieregeling.

43. Afd. Assen.

Het Congres besluite de gelden, benoodigd voor het verzekeren van een rechtspositie der bezoldigde Partij-functionarissen, uit de gewone middelen der Partij te betalen.

44. Afd. Julianadorp.

Het Congres besluite om, gelet op de democratie, inkomens beneden de f 20.— minder en inkomens boven de f 50.— meer contributie te doen betalen dan thans het geval is.

Amendement.

a. Afd. Oosterwolde.

Voorstel 44 van de afd. Julianadorp worde als volgt gelezen:

„Het Congres besluite voor de inkomens beneden f 800.— een contributieklassé in te voeren van 5 cent per lid en per week.”

45. Afd. Veendam.

Het Congres besluite de pensioenzegels af te schaffen en te trachten de verdere regeling in de contributie te verwerken.

Amendement.

a. Afd. Capelle a/d IJssel.

Aan voorstel 45 afd. Veendam worde toegevoegd: „en wel op de wijze, zooals dit met het T.B.C.-fonds van den Alg. Ned. Met. Bond geschiedt”.

46. Afd. Buinerveen.

Het Congres besluite, dat de pensioenzegels worden betaald door leden, die een inkomen hebben boven de f 1500.— per jaar en dan naar draagkracht.

47. Afd. Axel.

Het Congres besluite de thans geldende pensioenzegels af te schaffen.

48. Afd. Peize.

Het P. B. kome op het eerstkomende Congres met een voorstel tot opheffing van contributie voor de pensioenregeling.

49. Afd. Deventer.

Het Congres drage het P. B. op in het komende jaar te onderzoeken of het mogelijk is:

1°. de geldmiddelen zoo te centraliseeren, dat de afdeelingen geen bijdragen aan de gewestelijke kas behoeven te betalen;

2°. de afdracht aan het P. B. zoodanig te regelen, dat van de lagere contributieklassen een gróóter deel aan de afdeelingen blijft.

50. Afd. Hilversum.

Het Congres van oordeel, dat het huidige contributiezegelformaat niet voldoet aan daaraan te stellen eischen;

van meening, dat ook in het belang van een

behoorlijk contrôle verandering noodzakelijk is ; besluit tot invoering van een zegelkaart met geldigheidsduur van één jaar, die telkens wordt ingewisseld tegen de kaart van het vorig jaar.

Statuten en Reglementen.

51. Partijbestuur.

Art. 33 der Statuten wordt als volgt gelezen: „Vier weken voor het gewone Congres worden de afdeelingen uitgenoodigd een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden. Drie weken voor het Congres wordt de kandidatenlijst aan de afdeelingen toegezonden. Worden niet meer kandidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan worden de gestelde kandidaten gekozen verklaard. Een stemming wordt alleen gehouden over hen, die verklaard hebben een candidatuur te aanvaarden.

Niet meer dan zes leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede Kamer.

Wordt een lid van het Partijbestuur tusschen tijds tot lid der Tweede Kamer benoemd, dan blijft hij tot het volgend Congres in functie. Indien de voorzitter niet in functie gekozen is ingevolge het bepaalde in art. 32, wordt hij door het Congres uit de leden van het D.B. gekozen.

Ontstaat een vacature voor voorzitter, dan wordt door het Partijbestuur uit de leden van het D.B. een voorzitter gekozen.

Vacatures in het Partijbestuur blijven bestaan tot het eerste Congres dat gehouden wordt, nadat de vacature is ontstaan, behoudens in het geval, dat het aantal leden van het Partijbestuur zou dalen beneden $\frac{2}{3}$ van het in art. 31 bepaalde aantal. In dit geval heeft een aanvulling plaats per referendum, nadat de afdeelingen in de gelegenheid zijn gesteld, kandidaten te stellen.”

Amendement.

a. Afd. Rotterdam VIII.

Het Congres besluite, art. 33 der Statuten ongewijzigd te handhaven.

52. Partijbestuur.

Aan art. 36 der Statuten wordt een lid h toegevoegd, als volgt luidend: „gewezen leden van het Partijbestuur, indien zij op voorstel van het P.B. door het congres daartoe worden benoemd.”

Amendement.

a. Afd. Leiden.

De laatste alinea van art. 36 worde gelezen, inplaats van het voorstel van het P.B.: „indien zij op voorstel van het P.B. of den Partijraad, door het Congres daartoe worden benoemd”.

53. Partijbestuur.

Aan art. 37 der Statuten, eerste alinea, worde toegevoegd: „of tenminste een derde van het aantal leden van den Partijraad daartoe den wensch te kennen geeft.”

54. Partijbestuur.

Invoeging van een vierde lid bij artikel 31 der Statuten, luidende: „Een der beide secretarissen is een vrouw. Zij is meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.”

Amendement.

a. Partijbestuur.

Art. 31 wordt als volgt gelezen:

De Partij wordt bestuurd en vertegenwoordigd door het Partijbestuur.

Het Partijbestuur bestaat uit veertien leden, van wie zes te Amsterdam wonende leden, het Dagelijksch Bestuur vormen.

Vier leden van het Partijbestuur, die deel uitmaken van het Dagelijksch Bestuur, kunnen bezoldigd zijn: de voorzitter, de partij-secretaris, de partijpenningmeester en een vrouwelijk secretaresse, meer speciaal belast met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en als zoodanig secretaresse-penningmeesteresse van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs.

55. Partijbestuur.

Invoeging in artikel 3 van het Huishoudelijk Reglement der Partij van de volgende alinea:
„Het afdeelingsbestuur belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het Bestuur der Soc. Dem. Vrouwenpropagandaclub ter plaatse, indien zulk een club bestaat.”

Amendement.

a. Afd. Den Haag I.

In plaats van het door het P.B. voorgestelde, worde in art. 3 van het Huishoudelijk Reglement de volgende alinea ingevoegd:

„In plaatsen, waar een Soc.-Dem. Vrouwenpropagandaclub bestaat, delegeert zulk een club een harer leden in het afdeelings- of federatiebestuur, met adviseerende stem.”

56. Partijbestuur.

Invoeging van een nieuw artikel 12a. in het Huishoudelijk Reglement:

„Het bestuur eener federatie belast een zijner leden meer speciaal met de zaken betreffende de propaganda onder de vrouwen en delegeert datzelfde lid in het gewestelijk (districtsstedelijk) bestuur der Soc.-Dem. Vrouwenclub, indien zulk een bestuur bestaat.”

57. Vereeniging van Soc.-Dem. raadsleden.

De Jaarvergadering van de Ver. van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden besloot Zaterdag 17 Januari, gebruik makende van haar bevoegdheid, toegekend in artikel 32 van het Huishoudelijk Reglement, voor te stellen om in art. 58 van het Huishoudelijk Reglement toe te voegen achter het woord „Gemeenteraad”: „en van de Provinciale Staten”.

Diversen.

58. Afd. Oldenzaal.

Het Congres spreke zich uit voor een deskundig onderzoek van het Partijbestuur naar de vorderingen en de waarde van den internationale taal „Esperanto”.

59. Afd. Hoek van Holland.

Het Congres spreke zich eindelijk eens uit voor een ernstig onderzoek naar de vorderingen en de waarde van de Internationale taal „Esperanto”.

60. Afd. Julianadorp.

Het Congres, van meening, dat, om te kunnen komen tot daadwerkelijke ontwapening, de groote massa dient te zijn, overtuigde wereldburgers;

van oordeel, dat Esperanto één van de onmisbare factoren zal blijken te zijn;

spreke zich uit over de vraag of onze Partij een neutraal standpunt kan blijven innemen.

61. Afd. Leeuwarden III.

Het Congres drage het P. B. op in samenwerking met het N.V.V. alles te doen wat mogelijk is, dat kan leiden tot het door gemeente, provincie, rijk, waterschappen enz. te nemen maatregelen tot uitvoering van productieve werken, ter verruiming van werkgelegenheid en ter bestrijding der werkloosheid.

62. Afd. Amsterdam XI.

Het Congres besluite, dat geen brochures worden uitgegeven bij „Ontwikkeling”, dan met toestemming van het Partijbestuur.

63. Afd. Hillegom.

Het Congres besluite, dat het P.B. den afdeelingen kennis geve van de pensioenregeling, door bekendmaking van de reglementen.

BEGROOTING VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN VOOR DE PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER HET JAAR 1925.

INKOMSTEN.		Nummers posten winst- en verlies- rekening 1924.	Begrooting 1924.	Inkomsten of uitgavencijfers 1924.	Begrooting 1925.
1.	Contributie Afdeelingen	1	f 95.000.—	f 96.467.81	f 95.000.—
2.	Contributie verspreide leden	2	„ 200.—	„ 215.07	„ 200.—
3.	Bijzondere Inkomsten	3—4—5	„ 800.—	„ 3.887.17	„ 1.500.—
Totaal			f 96.000.—	f 100.570.05	f 96.700.—
UITGAVEN.					
1.	Kantoorhuur en belasting	1	f 2.500.—	f 2.743.64	f 2.750.—
2.	Kosten Congres	2	„ 10.000.—	„ 7.187.18	„ 9.000.—
3.	Vergaderingen Partijbestuur	3	„ 1.000.—	„ 1.275.99½	„ 1.000.—
4.	Bureaustkosten	4	„ 1.750.—	„ 1.635.29½	„ 1.650.—
5.	Salarissen bestuurders	5	„ 9.350.—	„ 9.346.12	„ 9.350.—
6.	Onkosten bestuurders	6	„ 2.000.—	„ 2.512.24	„ 2.250.—
7.	Salarissen propagandisten	7	„ 27.000.—	„ 24.548.76	„ 26.000.—
8.	Salarissen personeel	9	„ 12.500.—	„ 13.353.62½	„ 12.500.—
9.	Kantoorbehoeften	10	„ 2.500.—	„ 2.610.50	„ 2.500.—
10.	Porti, telegraaf en telefoon	11	„ 5.000.—	„ 4.992.24	„ 5.000.—
11.	Kosten archief en bibliotheek	12	„ 1.000.—	„ 1.293.35	„ 1.000.—
12.	Uitgaven Correspondentieblad	13	„ 1.250.—	„ 951.02	„ 1.000.—
13.	Internationale congressen en bijeen- komsten	14	„ 1.500.—	„ 830.65	„ 2.000.—
14.	Kosten Partijraad	15	„ 2.000.—	„ 1.249.27½	„ 1.000.—
15.	Actie en Propaganda	16	„ 4.000.—	„ 6.671.70	„ 2.000.—
16.	Subsidies	17	„ 9.000.—	„ 8.762.37	„ 11.500.—
17.	Buitengewone subsidies	18	„ 1.000.—	„ 4.489.05	„ 2.500.—
18.	Partijcommissies	19—20—21	„ 1.000.—	„ 1.272.61½	„ 1.000.—
19.	Kantoormeubilair enz.	22	„ 500.—	„ 1.812.42½	„ 750.—
20.	Contributies	23	„ 1.000.—	„ 980.18	„ 1.000.—
21.	Bijzondere uitkeeringen	25	—	„ 3.635.38	„ 550.—
22.	Diversen	8—24—26—27	„ 150.—	„ 3.766.58½	„ 400.—
23.	Pensioenen	—	„ 3.250.—	„ 3.249.96	—
Totaal			f 99.250.—	f 109.170.15½	f 96.700.—

TOELICHTING INKOMSTEN.

1°. Bij de vaststelling van het begrootingscijfer voor 1924 was rekening gehouden met de economische omstandigheden, die, zooals wij in de toelichting schreven, op de contributieontvangsten sterken invloed kunnen hebben. Het mocht ons gelukken, ondanks de voortgaande daling van het ledental, de contributieontvangsten boven het begrootingscijfer te brengen. Toch moet worden verwacht, dat de gevolgen van de daling van het ledental zich in de eerstvolgende maanden in het aantal bestelde contributiezegels zal afteekenen. Als wij niettemin voorstellen in het cijfer van dezen hoofdpst van onze inkomsten geen verandering aan te brengen, geschiedt dat, in de verwachting, dat de verkiezingsactie ook stijging van het ledental tot gevolg zal hebben.

2°. Gesteld op de uitkomst van vorig jaar.

3°. Bij de vaststelling van het cijfer is geen rekening gehouden met de winstuitkeering van „De Centrale”, die de Partij ten behoeve van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling ontvangt. (Zie winst- en verliesrekening 4 en 18.)

Het in 1924 ontvangen bedrag is veel hooger

dan onze raming voor 1925 (voor verklaring zie men winstrekening 4).

Het verschil tusschen de begrootingscijfers voor 1924 en 1925 is gewettigd, doordat op een inkomstencijfer aan rente gerekend mag worden.

TOELICHTING UITGAVEN.

1°. Zie verliesrekening I.

2°. Het bedrag, dat voor 1924 op de begrooting was geplaatst, bleek voor dat jaar niet noodig. Het was evenwel niet raadzaam om voor 1925 de uitkomst van vorig jaar tot grondslag te nemen, omdat het a.s. Congres stellig grootere kosten dan het vorige vorderen zal.

3°. De overschrijding van den begrootingspost voor 1924 was uitsluitend het gevolg van vergaderkosten waarop bij het vaststellen ervan niet kon worden gerekend. Een belangrijk deel daarvan is voor 1925 niet noodig, zoodat hetzelfde bedrag op de begrooting voor 1925 is gebracht.

4°. Zie verliesrekening 4.

5°. Zie verliesrekening 5. In het cijfer voor 1925 uitgetrokken, is nog niet gerekend op de uitvoering van het voorstel, aanhangig ter regeling van de verhouding tusschen P.B. en S. D. V. C.

6°. De begrotingspost voor 1924 is overschreden, doordat niet gerekend was op een paar buitenlandsche reizen, die in dit jaar gemaakt zijn. Bij de vaststelling van het begrotingscijfer voor 1925 is veiligheidshalve met deze mogelijkheid eenigermate rekening gehouden.

7°. De uitgaven over 1924 bleven beneden het geraamde bedrag, eendeels omdat er korten tijd een vacature was, anderdeels, omdat het bedrag, dat „Het Volk” in de kosten der combinatie van functies bijdroeg, op deze rekening afgeschreven is. Vrij zeker zal daarin verandering worden gebracht, zoodat voor 1925 gerekend moest worden op 9 propagandisten minimumsalaris, 1 propagandist $\frac{2}{3}$ daarvan, twee persoonlijke toelagen plus kosten Invaliditeitswet.

8°. De overschrijding van den begrotingspost voor 1924 was in hoofdzaak het gevolg van een buitengewone hulp, die werkzaam geweest is bij het rangschikken van archief en bibliotheek. Voor een ander deel resultaat van salarisverhooging voor een deel van het personeel. De financieele toestand der Partij zal het evenwel noodig maken voor 1925 deze kosten tot het begrotingscijfer te beperken.

9°. Zie toelichting begroting 1924 en verliesrekening 9.

10°. Toelichting overbodig.

11°. De aankopen, die voor het behoorlijk op orde brengen van het archief en het bruikbaar maken van onze bibliotheek moesten worden gedaan, vorderden meer, dan aanvankelijk is geschat. Een lager bedrag dan thans is geraamd, achten wij voorloopig niet mogelijk, al erkennen wij, dat een overschrijding van dit begrotingscijfer voor 1925 moet worden voorkomen.

12°. Toelichting overbodig.

13°. Ofschoon voor 1924 een hooger bedrag was uitgetrokken dan in dat jaar noodig bleek, meenden wij het cijfer voor 1925 hooger te moeten stellen. Immers zal in laatstgenoemd jaar een Internationaal Congres worden gehouden. Behalve de kosten der delegatie is dan wellicht ook de uitgave van een overzicht van den toestand van onze Partij noodig.

14°. Het resultaat over 1924 toonde aan, dat een lager bedrag op de begroting ruimschoots voldoende is.

15°. Een grooter bedrag is niet beschikbaar.

16°. In het begrotingscijfer voor 1925 is gerekend op:

f 5000.— A. J. C.

f 3000.— Instituut voor Arb. Ontwikkeling.

f 3500.— Soc. Dem. Vrouwenclub, met inbegrip van salaris secretaresse, op den grondslag van het thans geldende bedrag.

17°. Voor 1925 kan alleen worden gerekend op eenige subsidie, aan enkele zwakke gewesten reeds toegezegd.

18°. De handhaving van het begrotingscijfer van 1924 ook voor 1925, is gebaseerd op de overweging, dat enkele commissies hun arbeid vrij snel zullen beëindigen, van andere geen kostenopgave meer te verwachten is.

19°. Het hooge uitgavencijfer over 1924 kan geen basis voor de begroting van 1925 opleveren, omdat daarin de kosten der aangekochte auto zijn opgenomen. Toch leert de ervaring, dat het bedrag, vorig jaar uitgetrokken, onvoldoende is. Vandaar de aangebrachte verhooging.

20°. Hieronder is ook de contributie, te betalen aan de Soc. Arb. Int. opgenomen.

21°. Over 1925 zal dit bedrag voor de afdoeining van verplichtingen noodig zijn.

22°. De ervaring leert, dat deze begrotingspost elk jaar meer vordert dan het vastgestelde bedrag. Daarom is thans een verhooging aangebracht.

23°. Uit de balans blijkt, dat de pensioenverplichtingen over 1924 konden worden afgedaan uit de bedragen, die op grond van de extraheffing P.F. zijn ontvangen. Ook voor 1925 rekenen wij daarop, alsmede op een belangrijk overschot. Daarom is op deze uitgave in de begroting van onze gewone inkomsten niet gerekend.

ALGEMEENE OPMERKING.

Voor de kosten der verkiezingsactie is geen begroting van inkomsten en uitgaven te maken. Het daarvoor benodigde zeer belangrijke bedrag zal gevonden moeten worden door een inzameling, die vanwege het P.B. in April-Mei a.s. zal worden gehouden.

Het resultaat dat onze inzamelingen dank zij de hulp van p.g. A. B. K. de laatste jaren hadden, wettigd de verwachting dat een hernieuwd beroep op de partijgenooten niet te vergeefs zal worden gedaan.

De Partijpenningmeester:

W. DROP.

Amsterdam, 23 Januari 1925.

Verslag over het jaar 1924.

INLEIDING.

In het jaar, voorafgaande aan de Kamerverkiezingen van 1922, besloot de Partij tijdens het Congres te Utrecht den eisch van nationale en internationale Ontwapening op haar program te plaatsen.

Met groot enthousiasme aanvaard, leek het, dat dit punt op de massa niet direct dien invloed had, welken men er zich van had voorgesteld. Vier jaar later, weer aan den vooravond van een verkiezingsjaar, kunnen wij constateeren, dat nooit een van onze eischen zoo snel en zoo diep het gemoed onzer aanhangers getroffen heeft, als juist deze. De groote vredesbetogingen, gehouden op 21 September j.l., de tallooze Kerstvergaderingen over onderwerpen, gewijd aan den strijd tegen den oorlog — zij slaagden uitmuntend.

Doch niet alleen in eigen rijen, ook ver daarbuiten vond onze leuze weerklank: de Unie van Democratische Christenen, de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, het Genootschap voor Zedelijk Volkspolitiek, de Democratische Partij en de Vrijz.-Dem. Bond, kwamen naast ons staan in den strijd voor den vrede.

Men kan ons toevoegen, dat al deze lichamen afzonderlijk en tezamen, van niet zeer groote beteekenis zijn; men kan in zeker opzicht Mr. Dresselhuys toegeven, dat de Vrijz.-Democraten in de ontwapeningspolitiek, geen vaste lijn volgen; men kan zelfs een poging wagen om theoretisch te beredeneeren, dat uitsluitend en alleen het socialistisch proletariaat, in staat en bereid zal blijken om het militarisme te keer te gaan — toch zal men niet kunnen ontkennen, dat dit medezwinken van bepaalde volksgroepen van groote beteekenis is, als ware het slechts om te bewijzen, hoe onze leuze tot leven is gewekt in een kort tijdsbestek.

Een ander punt, waarop in het afgelopen jaar sterk de aandacht van de arbeidersklasse is geconcentreerd, was de democratie in het bedrijf — de medezeggenschap en de bedrijfsorganisatie.

Ook hier waren weer de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging de voorttrekkers. En ook hier stemt het tot verheugenis, dat deze eischen — zij 't op allerlei punten gewijzigd — eveneens beginnen te leven in breede kringen buiten de onze: speciaal in die der katholieke en protestant-christelijke arbeiders.

De eerste maal echter, dat de leiders dezer christelijke beweging konden toonen ook praktisch met ons één lijn te willen trekken — wij bedoelen op 't oogenblik, dat de moderne arbeidersbeweging boeken-onderzoek eischte in het Twentsche textielconflict — bleven zij in gebreke.

In de jaren, die achter ons liggen, gelukte het de sociaal-democratie het sociale element in de politiek, benevens de kwestie van het algemeen kiesrecht, als een wig in de verschillende politieke partijen te drijven.

In de jaren, die vóór ons liggen, zal 't onze taak zijn de woorden „ontwapening” en „democratie in 't bedrijf” te maken tot 't schibboleth, waaraan diegenen te kennen zijn, die metterdaad willen opkomen voor de rechten van het proletariaat.

Niemand echter, die de geschiedenis kent van den kiesrechtstrijd en van de beweging voor den achturedag zal verwachten, dat de verwerkelijking van onze meest fundamenteele eischen zal plaats vinden zonder langdurige voorbereiding, zonder tactische manoeuvres, zonder felle propaganda en groote machtsvorming, zoowel in als buiten de verschillende regeeringslichamen.

Wij beschouwen het dan ook als een verheugend verschijnsel, dat de moderne vakbeweging in 't jaar, dat achter ons ligt, op allerlei terreinen nauwste met onze Partij heeft samen-gewerkt.

Als men daarbij bedenkt, hoe deze beweging, in het N.V.V. geconcentreerd, bij meer dan één gelegenheid blijk gaf zich een socialistische beweging te gevoelen, die in politieke zaken de leiding onzer Partij wenscht te aanvaarden, dan moet dit alles hoopvol stemmen voor de toekomst. Deze grootere homogeniteit van Partij en Vakbeweging toch moet de bewustwording der breede arbeidersmassa ten goede komen, terwijl ze de kracht onzer Partij in politiek opzicht niet dan versterken kan.

Zoowel het een als het ander zal meer dan nooit noodig zijn in de tijden van zware worsteling, die we tegemoet gaan, en waarvan de verkiezingsstrijd in '25 slechts een phase is — zij 't dan ook een belangrijke. — De uitslag ervan zal onze parlementaire machtspositie voor de volgende regeeringsperiode bepalen, hij zal aangeven hoe ver de democratie gevorderd is — speciaal in 't kamp der Roomsche Katholieken; en tegelijk antwoord geven op de vraag of 't geloof, dan wel sociale en economische omstandigheden den toon zullen aangeven in het komende wetgevende tijdperk.

Moge in de eerstvolgende bladzijden van dit verslag een ietwat pessimistische toon zijn aangelagen — we zijn overtuigd, dat dit in het Jaarverslag over 1925 niet noodig zal zijn.

Een verkiezingsjaar toch geeft gelegenheid aan al onze werkers te toonen, wat ze kunnen.

Met frisch élan, met heilig willen aan den arbeid!

De Partij, het Socialisme zullen er wel bij varen!

AANTAL AFDEELINGEN.

Het aantal afdelingen der Partij bedroeg op:

31 December 1923 . . .	591
30 September 1924 . . .	580

In het eerste kwartaal 1924 werden opgericht 6 afdelingen, opgeheven 6; in het tweede kwar-

taal opgericht 6, opgeheven 6 en twee andere tot één nieuwe gecombineerd, terwijl in het derde kwartaal werden opgeheven 10 afdeelingen.

Op 31 December 1923 was het aantal afdeelingen 591, over de drie kwartalen van 1924 dus een achteruitgang met 11 afdeelingen.

HET AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December 1923 . . .	41230
30 September 1924 . . .	38265

Een teruggang dus van 2965 leden in 9 maanden. Wij laten hieronder volgen een overzicht

DATA.	Totaal aantal leden.	pCt. voor- of achteruit.	Totaal aantal mannen.	pCt. voor- of achteruit.	Totaal aantal vrouwen.	pCt. voor- of achteruit.
31 Maart 1920	46195	—	37358	—	8837	—
30 Juni 1920	43401	— 6.05	34694	— 7.13	8707	— 1.47
30 September 1920	39344	— 9.35	31395	— 9.57	7949	— 8.71
31 December 1920	37412	— 4.91	29770	— 5.17	7642	— 3.86
31 Maart 1921	36580	— 2.22	28956	— 2.73	7624	— 0.24
30 Juni 1921	38284	+ 4.66	30262	+ 4.51	8022	+ 5.22
30 September 1921	37867	— 1.09	29821	— 1.46	8046	+ 0.30
31 December 1921	41472	+ 9.52	32601	+ 9.32	8871	+ 10.25
31 Maart 1922	41816	+ 0.83	32668	+ 0.21	9148	+ 3.12
30 Juni 1922	43028	+ 2.90	33282	+ 1.88	9746	+ 6.53
30 September 1922	42935	— 0.22	32961	— 0.91	9974	+ 2.35
31 December 1922	42047	— 2.07	32173	— 2.39	9874	— 1.00
31 Maart 1923	42555	+ 1.21	32314	+ 0.44	10241	+ 3.72
30 Juni 1923	42887	+ 0.78	32476	+ 0.50	10411	+ 1.66
30 September 1923	41774	— 2.60	31629	— 2.61	10145	— 2.56
31 December 1923	41230	— 1.30	31246	— 1.21	9984	— 1.59
31 Maart 1924	40488	— 1.70	30565	— 2.10	9923	— 0.60
30 Juni 1924	39518	— 2.14	29901	— 2.20	9617	— 3.20
30 September 1924	38265	— 3.17	28872	— 3.44	9393	— 2.33

Hoewel 't gewaagd is uit deze cijfers bepaalde conclusies te trekken, meenen we toch niet ver mis te zijn, wanneer we zeggen, dat de stijging op 30 Juni 1921 in verband stond met de tusschentijdsche Amsterdamsche Gemeenteraadsverkiezing, terwijl de vooruitgang d.d. 31 December 1921 te danken is geweest aan een intensieve Roode-Maand-actie. Daarnaast brachten ons de Kamerverkiezingen van 1922 winst, evenals de verkiezingen voor Raad en Staten in '23.

Als wij er daarnaast op wijzen, dat de September-demonstratie van '23, noch het Vlootwetpetitionnement, de actie tijdens de regeeringscrisis, evenmin als die tegen de onderwijsverslechtingen, de meetings voor medezeggenschap, noch die tegen den oorlog in September 1924 invloed ten goede op den loop van ons ledental hebben gehad, dan zou men er toe komen de schuld van den teruggang te schrijven op rekening van de economische crisis, waaronder de arbeidersklasse leed.

Daarom hebben wij in den volgenden staat naast elkaar geplaatst: het ledental van de Partij, van het N.V.V., het aantal werklozen, aangesloten bij de werklozenverzekering volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de index-cijfers van de kosten van het levensonderhoud voor arbeidersgezinnen te Amsterdam, vanaf 31 December 1919. Wellicht kon zoodoende eenig verband blijken te bestaan tusschen den economischen toestand der arbeidersklasse en ons ledental.

van het totaal aantal leden over de laatste drie kwartalen:

31 December 1923 . . .	41230
31 Maart 1924 . . .	40488
30 Juni 1924 . . .	39518
30 September 1924 . . .	38265

Noch onze actie tegen de foutieve oplossing der regeeringscrisis, noch die tegen de funeste regeeringsplannen ten opzichte van het onderwijs, vermochten dezen achteruitgang te stuiten.

Hieronder volgt een overzichtje, aangevende het totaal aantal leden der Partij, benevens het aantal mannelijke en vrouwelijke leden afzonderlijk over de laatste 19 kwartalen, naast het percentage van voor- en achteruitgang per kwartaal:

	Leden der Partij.	pCt. toe- of afname.	Leden N.V.V.	Aantal werkl.	Indexcijfers levensonderh.
31/12 '19	47870	—	247704	379069	—
31/3 '20	46195	— 3.5	262196	398354	100
30/6 '20	43401	— 6.05	254663	406698	102.4
30/9 '20	39344	— 9.35	231842	404051	106.8
31/12 '20	37412	— 4.91	216581	398550	103.7
31/3 '21	36580	— 2.22	210945	392197	98.2
30/6 '21	38284	+ 4.66	210752	395657	97.3
30/9 '21	37867	— 1.09	209267	393099	93.2
31/12 '21	41472	+ 9.52	217348	394519	89.1
31/3 '22	41816	+ 0.83	211911	367539	89.8
30/6 '22	43028	+ 2.9	205321	354665	87.4
30/9 '22	42935	— 0.22	200390	343889	81.8
31/12 '22	42047	— 2.07	196720	335291	82.5
31/3 '23	42555	+ 1.21	188686	314198	80.7
30/6 '23	42887	+ 0.76	182635	298889	81.2
30/9 '23	41774	— 2.6	179446	285947	81
31/12 '23	41230	— 1.3	179929	281171	82.1
31/3 '24	40488	— 1.8	178996	273542	83.8
30/6 '24	39518	— 2.4	185950	275313	81.1
30/9 '24	38265	— 3.17	186965	—	82.5

Doch ook deze cijfers geven geen afdoend antwoord op de vraag naar de oorzaak van onzen teruggang. De schommelingen in het ledental der Partij blijken niet te corresponderen met die in het ledental van het N.V.V.,

noch met die in het aantal werklozen, en evenmin met de fluctuaties in het index-cijfer van het levensonderhoud.

Eindelijk volgt hier nog een vergelijking over 10 jaren van de ledentallen der groote steden, die tezamen ongeveer de helft van ons totaal-ledental tellen. Behoudens een kleine verschuiving aan het einde van 1918 ten gunste van het platteland, wellicht veroorzaakt, doordat duizenden plattelandsgemobiliseerden naar hun woonplaatsen terugkeerden, die in de steden met de socialistische beweging hadden kennis

gemaakt, valt zoo goed als geen verandering in de verhouding tusschen het aantal leden op het platteland en de steden waar te nemen. Wellicht vinden de betrokken besturen aanleiding om plaatselijk te zoeken naar de oorzaken van den betrekkijken stilstand of positieven achteruitgang van sommige afdeelingen; terwijl vele zich zullen hebben af te vragen of de toename in ledental wel minstens gelijken tred hield met die der bevolking en ons stemmencijfer.

AFDEELINGEN:	31 Dec. 1914	31 Dec. 1915	31 Dec. 1916	31 Dec. 1917	31 Dec. 1918	31 Dec. 1919	31 Dec. 1920	31 Dec. 1921	31 Dec. 1922	31 Dec. 1923	30 Sept. 1924
Amsterdam . . .	4956	4528	4340	4236	5032	5501	4874	5595	5169	5234	4910
Haarlem . . .	361	315	301	302	425	536	478	496	491	458	436
Alkmaar . . .	122	103	113	114	132	180	145	186	213	216	207
Zaandam . . .	396	377	428	463	525	677	581	554	575	679	701
Hilversum . . .	200	226	193	224	319	394	281	355	392	375	387
Rotterdam . . .	1584	1356	1518	1552	1941	2672	2202	3072	3031	3098	2750
Den Haag . . .	1631	1430	1353	1341	1563	1995	1786	1766	1863	1899	1663
Leiden . . .	274	231	202	203	253	445	432	532	516	552	480
Delft . . .	297	241	242	230	298	423	318	498	439	389	356
Dordrecht . . .	379	376	396	331	374	443	384	403	427	462	447
Leeuwarden . . .	332	327	331	369	561	665	610	716	770	777	734
Groningen . . .	495	473	521	558	593	752	697	834	815	815	783
Assen . . .	264	244	240	229	218	264	194	409	372	205	189
Zwolle . . .	169	164	165	259	392	615	467	575	580	567	525
Enschede . . .	268	235	204	217	315	346	276	302	362	372	389
Almelo . . .	163	150	145	128	173	234	163	201	204	208	217
Hengelo . . .	159	144	137	138	142	148	132	147	171	176	170
Utrecht . . .	507	479	501	500	599	925	819	855	956	984	964
Apeldoorn . . .	131	134	130	211	197	409	318	309	313	399	364
Amersfoort . . .	154	138	150	160	197	268	221	229	242	238	215
Arnhem . . .	369	347	328	414	568	598	461	547	887	836	751
Nijmegen . . .	134	111	112	173	253	335	234	234	283	288	266
Zutphen . . .	227	214	198	220	213	307	299	334	349	370	341
Deventer . . .	116	127	135	152	201	386	339	384	384	364	339
Middelburg . . .	101	97	93	103	116	147	139	170	177	179	168
Den Bosch . . .	27	27	22	20	50	185	103	94	121	114	98
Eindhoven . . .	71	65	69	104	182	226	216	170	174	160	154
Maastricht . . .	165	146	150	200	244	334	210	196	149	164	155
Totaal . . .	14052	12803	12717	13151	16076	23410	17379	20163	20425	20578	19141
Totaal ledental											
der Partij . . .	25642	24018	24839	26987	37628	47870	37412	41472	42047	41230	38265
In percenten . . .	55	53	51	49	43	49	46	49	49	50	50

Tenslotte: veel positiefs over de oorzaken van daling of stijging in het ledental valt o.i. niet te zeggen. Plaatselijke omstandigheden, de economische crisis, het ontbreken van tusschentijdsche verkiezingen zullen waarschijnlijk van invloed zijn geweest. Wellicht zou een beschouwing der cijfers over een langere reeks van jaren ons tot de konklusie brengen, dat tijdperken van politieke winst ook vooruitgang in leden brengen, tijdperken van politieke malaise daarentegen daling van het ledental veroorzaken.

Moge deze beschouwing in elk geval een aansporing zijn om door intensief huisbezoek, felle propaganda en persoonlijke toewijding de schade goed te maken, die de ongunst der tijden ons bezorgde.

HET PARTIJBESTUUR.

Overeenkomstig de bepalingen der statuten en reglementen der Partij, werden voor het Partijbestuur door de afdeelingen de volgende kandidaten gesteld, die een candidatuur aanvaardden:

a. Voor het Dagelijksch Bestuur: als voorzitter W. H. Vliegen, Amsterdam (aftredend); als secretaris C. Werkhoven, Bussum (aftredend); als penningmeester W. Drop, Amsterdam (aftredend); als leden A. B. Kleerekoper, Amsterdam (aftredend) en F. M. Wibaut, Amsterdam (aftredend).

Verder werden voor het Dagelijksch Bestuur candidaat gesteld: Mr. G. v. d. Bergh, R. Stenhuis, Mr. P. J. Troelstra, E. Boekman,

Edo Fimmen, mw. M. Miedema—Zondervan, S. de Wolff en J. F. van Zadelhoff, die deze candidatuur niet aannamen.

b. Voor lid van het overige deel van het Partijbestuur: J. W. Albarda, Den Haag; J. A. Bergmeijer, Dordrecht (aftredend); W. Binnendijk, Wormerveer; E. Boekman, Amsterdam; H. de Boer, Leeuwarden; P. de Bruin, Schiedam; Chr. A. van Doorn, Amsterdam; D. A. van Eck, Leiden (aftredend); Mw. S. Groeneweg, Rotterdam (aftredend); J. Kalter, Emmen; A. W. Michels, Haarlem; Mw. M. Miedema—Zondervan, Amsterdam; G. L. Niermeijer, Huizen (N.-H.); J. H. Paris, Maastricht; E. Rugge, Groningen; G. W. Sannes, Rotterdam (aftredend); J. H. A. Schaper, Rijswijk Z.-H. (aftredend); W. v. d. Sluis, Almelo; J. L. Snethlage, Eenigenburg; C. Thomassen, Bussum; P. J. Troelstra, Scheveningen (aftredend); W. v. d. Vall, Heilo; P. Voogd, Laren (N.-H.); A. de Vries, Zaandam; B. J. J. Weijkamp, Baarn; S. de Wolff, Amsterdam; C. Woudenbergh, Amsterdam, die allen deze candidatuur aanvaardden.

Voorts werden voor het overige gedeelte van het P.B. de volgende kandidaten gesteld, die verklaarden geen candidatuur te aanvaarden:

J. F. Ankersmit, mw. H. Bakhuis—Wolters, D. Bartels, G. v. d. Bergh, W. A. Bongers, H. J. v. Braambeek, Joh. Brautigam, K. Brok, J. E. W. Duys, Ch. G. Cramer, A. van Dijk, W. Drees, J. van Eizenga, Edo Fimmen, R. van Gaasbeek, A. H. Gerhard, F. v. d. Goes, A. v. d. Heide, A. W. Heykoop, L. M. Hermans, P. Hiemstra, G. Horreus de Haas, F. W. N. Hugenholtz, W. C. de Jonge, R. Kuyper, H. J. Knigge, J. ter Laan, A. Leendertz—Ladenius, G. F. Lindsey, A. F. Muller, Mw. Mansholt—Andreae, M. Mendels, P. Moltmaker, F. L. Ossendorp, Ed. Polak, Mw. C. Pothuis—Smit, M. A. Reinalda, Mw. A. Secreve-Bregman, J. J. Spronkers, F. Spiekman, J. v. d. Tempel, IJ. G. v. d. Veen, W. H. Vliegen, K. Vorrink, A. E. J. de Vries—Bruins, A. W. IJzerman, J. van Zadelhoff, A. B. de Zeeuw.

Bij enkele kandidaatstelling werden tot leden van het D. B. herkozen: W. H. Vliegen, voorzitter; C. Werkhoven, secretaris; W. Drop, penningmeester; A. B. Kleerekoper en F. M. Wibaut.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het P.B. werden uitgebracht 1095 stemmen, waarvan 15 blanco. De volstrekte meerderheid was 541.

Hiervan verkregen:

P. J. Troelstra	997	stemmen
J. H. Schaper	978	"
D. A. van Eck	894	"
S. Groeneweg	858	"
G. W. Sannes	844	"
J. A. Bergmeyer	674	"
J. W. Albarda	604	"
W. v. d. Sluis	393	"
E. Boekman	261	"
J. v. d. Kieft	234	"
H. de Boer	220	"
S. de Wolff	177	"
E. Rugge	154	"
Mw. M. Miedema—Zondervan	140	"
P. Voogd	123	"
C. Thomassen	107	"
C. Woudenbergh	92	"
W. v. d. Vall	73	"
P. de Bruyn	64	"

J. Kalter	49	stemmen
A. de Vries	47	"
B. J. J. Weykamp	31	"
W. Binnendijk	29	"
Chr. A. v. Doorn	29	"
J. H. Paris	26	"
A. W. Michels	17	"
Snethlage	12	"
G. Niermeyer	6	"

Gekozen werden alzoo: J. W. Albarda, J. A. Bergmeyer, D. A. van Eck, Mw. S. Groeneweg, G. W. Sannes, J. H. Schaper, P. J. Troelstra.

Volgens den uitslag van deze stemming waren zeven Kamerleden gekozen, terwijl er reglementair slechts zes in het P. B. kunnen zitting hebben. J. W. Albarda, die van de Kamerleden het minste aantal stemmen verkreeg, viel daardoor af, waarna een herstemming plaats vond tusschen: E. Boekman, H. de Boer, J. v. d. Kieft en W. v. d. Sluis.

De uitslag dezer herstemming was: uitgebrachte stemmen 1033, volstrekte meerderheid 517.

W. v. d. Sluis	744	stemmen
J. v. d. Kieft	558	"
E. Boekman	449	"
H. de Boer	282	"

Gekozen werden: W. v. d. Sluis en J. v. d. Kieft.

VERGADERINGEN PARTIJBESTUUR.

Het P.B. kwam in 1924 elf malen bijeen, terwijl drie vergaderingen belegd werden tezamen met het bestuur van het N.V.V. Bovendien had in Juni een bijeenkomst plaats van P.B., Kamerfractie en wethouders der drie groote steden, ter bespreking van het vraagstuk der loonen van hen, die in gemeente- en staatsdienst staan.

PARTIJRAAD.

De Partijraad kwam dit jaar bijeen op Zaterdag 20 December in café „De Kroon” te Amsterdam, ter bespreking en regeling van de candidaatstelling voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1925.

Ingevolge artikel 13 van het Huishoudelijk Reglement had het P.B. aan de afdeelingen namen gevraagd van die personen, die h.i. voor een candidatuur voor de Tweede Kamer in aanmerking kwamen. De volgende namen werden opgegeven: B. Bakker, K. Brok, Joh. Bevers, R. Boomsma, W. Drees, J. E. W. Duys, D. A. van Eck, R. van Gaasbeek, J. Gerritz, A. van Geuns, Ds. A. v. d. Heide, L. M. Hermans, J. Joosten, A. A. de Jong, J. Kalter, Ds. Keuning, J. L. B. Keurschot, K. ter Laan, A. Labrie, L. J. C. Poppe, M. Rademakers, M. A. Reinalda, K. R. van Staal, J. J. van Stralen, C. Thomassen, J. Tjalsma, P. de Vos, Th. v. d. Waerden, J. A. Westerveld, B. J. Th. Weykamp, E. H. C. Wildeman, A. J. Winterink, S. de Wolff, A. W. IJzerman, J. van Zadelhoff.

Het resultaat der gehouden besprekingen is geweest, dat de volgende kandidatenlijsten werden opgesteld, welke door de afdeelingen kunnen worden aangevuld, terwijl natuurlijk de leden het recht hebben de volgorde naar hun inzicht te wijzigen:

Friesland: 1. Mr. G. W. Sannes; 2. P. Hiemstra; 3. F. S. Noordhoff; 4. H. de Boer; 5. K. Vorrink.

Groningen-Drente: 1. J. H. A. Schaper; 2. Mw. A. E. J. de Vries-Bruins; 3. Ds. A. v. d. Heide; 4. D. Bartels; 5. K. de Jonge.

Overijssel: 1. J. W. Albarda; 2. W. v. d. Sluis; 3. Mw. A. Leendertz-Ladenius; 4. B. H. v. Ruyven; 5. H. J. J. Eichelsheim.

Gelderland: 1. A. B. Kleerekoper; 2. H. J. v. Braambeek; 3. Ds. J. L. Faber; 4. F. v. d. Walle; 5. C. Werkhoven.

Utrecht: 1. Dr. Th. v. d. Waerden; 2. B. J. J. Weykamp; 3. J. Reynnders.

Haarlem-Helder: 1. J. E. W. Duys; 2. Ch. G. Cramer; 3. J. Gerritz; 4. C. Thomassen; 5. F. v. Meurs; 6. J. Westerhof; 7. A. de Vries.

Amsterdam: 1. A. H. Gerhard; 2. J. v. d. Tempel; 3. R. Stenhuis; 4. Mr. G. v. d. Bergh; 5. Mej. A. de Jong; 6. E. Boekman; 7. P. Lub.

Den Haag-Leiden: 1. K. ter Laan; 2. A. IJzerman; 3. W. Drees; 4. W. Drop; 5. Ds. A. v. d. Hoeve; 6. P. Voogd.

Rotterdam-Dordt: 1. J. ter Laan; 2. Mw. Suze Groeneweg; 3. J. v. Zadelhoff; 4. Joh. Brautigam; 5. J. J. de Roode; 6. J. A. Bergmeyer; 7. C. Woudenberg.

Brabant-Zeeland-Limburg: 1. W. H. Vliegen; 2. W. C. de Jonge; 3. G. F. Lindeyer; 4. P. G. Gruys; 5. W. Drop; 6. H. v. d. Ploeg.

Daarnaast besloot de Partijraad dezelfde kieskringen te verbinden als in 1922, terwijl vastgesteld werd, dat in elken kieskring of groep van kieskringen hoogstens 10 kandidaten zullen worden gesteld.

EERSTE KAMER.

Door het bedanken van p.g. H. H. van Kol als lid van de Eerste Kamer, werd zijn opvolger op de lijst p.g. F. L. Ossendorp tot lid van dit college aangewezen.

Van Kol, die hierdoor uit het parlementaire werk is getreden, waarin hij zoo vele jaren een werkzaam aandeel heeft gehad, komt hier zeker een woord van dank toe voor den uitstekenden arbeid, die hij voor de Partij en voor de geheele arbeidersklasse van Nederland, zoowel als van Indië, heeft verricht.

TWEDE KAMER.

Door het overlijden van p.g. F. W. N. Hugenholtz, ontstond een vacature in onze Tweede Kamerfractie. Als opvolger bedankten achtereenvolgens om verschillende redenen: Ds. A. v. d. Hoeve, P. Moltmaker, J. J. Reijnders, waarna de vijfde van de lijst, p.g. B. J. J. Weijkamp, de opengevallen plaats bezette, met de uitgesproken bedoeling haar slechts tot de verkiezingen van '25 bezet te houden.

ACTIE EN PROPAGANDA.

De in dit jaar gevoerde acties zijn niet zoo talrijk als in 1923 het geval was. Het jaar werd ingezet met een groote meeting in Den Haag,

op 12 Januari, waar heftig geprotesteerd werd tegen den terugkeer van het Ministerie-Ruys. Op deze talrijk bezochte meeting nam men de volgende motie aan:

„De vergadering, protesteerende tegen een oplossing der Kabinetscrisis, welke dien naam niet verdient en die in strijd is met de eischen van de constitutioneel-parlementaire democratie, spreekt als haar oordeel uit, dat zoo spoedig mogelijk door een Kamerontbinding aan 't kiezersvolk de gelegenheid moet worden geboden om over de regeeringspolitiek te oordeelen.”

Daar wij voor de oplossing van de crisis Kamerontbinding hadden geëischt, achten wij 't van belang hieronder nog eens af te drukken het manifest, waarmede de moderne arbeidersbeweging zich tot het Nederlandsche volk gewend heeft, speciaal, omdat alles wat reactionair was, hierop is aangevlogen. In de komende verkiezingscampagne zal men er zeker op terugkomen, omdat tevens hierin onze eischen waren opgenomen:

„Aan het Nederlandsche Volk.

De krachtige beweging, die op initiatief en onder leiding onzer organisaties in het volk tegen de vlootwetplannen is gewekt, heeft vruchten gedragen.

De vlootwet is verworpen.

De kleinste mogelijke meerderheid in het Parlement handelde in overeenstemming met de opvattingen van de groote meerderheid des volks.

Intusschen zijn de gevaren niet geweken.

De groote pers poogt den strijd tegen de Vlootwet gevoerd, terug te brengen tot een zuiver parlementair conflict.

Daartegenover stellen wij zeer nadrukkelijk vast, dat de agitatie tegen de Vlootwet niet het beoogde resultaat zou hebben gehad, indien niet in breede kringen der bevolking groote tegenstand heerschte tegen de onbesuisde en volksvijandelijke bezuinigingspolitiek der gevallen regeering.

Deze regeeringspolitiek toch kenmerkte zich hierdoor, dat zij het militarisme onaangetast wilde laten en de bezuiniging vrijwel uitsluitend wilde vinden op de uitgaven voor: onderwijs, salarissen en sociale maatregelen.

Welnu, de conservatieve machten en de groote pers spannen al hun krachten in, om een nieuw ministerie te verkrijgen, dat dezelfde politiek zal voortzetten.

Zelfs wordt reeds uitgesproken, dat een nieuwe regeering met nieuwe vlootwetplannen zou moeten komen.

Daartegenover dient het democratische deel van het Nederlandsche volk zich krachtig te doen gelden.

Wanneer de moed der katholieke tegenstemmers met hun stem tegen de Vlootwet niet is uitgeput, wanneer alle democraten van links en rechts hun plicht vervullen en krachtig en consequent voor den vooruitgang willen strijden, dan is een nieuwe reactionaire regeering onmogelijk!

Indien ondanks alles de oude koers zal worden voortgezet, zijn het met name de democratische groepen in de katholieke partij, die daarvoor de verantwoordelijkheid zullen dragen!

Ook de moderne arbeidersbeweging weet, dat naar een sluitende begrooting moet worden gestreefd.

Geen Staat kan blijvend meer uitgeven dan hij ontvangt.

Het is echter de vraag, waarop en in welk tempo de bezuiniging tot stand moet komen.

Aan een bezuiniging op de uitgaven voor cultureele en sociale doeleinden mag niet worden gedacht, zoolang niet alle andere middelen zijn uitgeput.

Wij meenen, dat onverwijd een bezuiniging van tientallen millioenen op leger en vloot mogelijk is;

dat opheffing van de geldverspillende versnippering op het gebied van het onderwijs millioenen kan besparen zonder de culturele waarde aan te tasten, zonder het zevende leerjaar op te heffen en zonder nieuwen onderwijsstrijd te ontketenen;

dat een stelselmatige reorganisatie van de departementen, diensten en bedrijven van den staat eveneens vele millioenen kan besparen.

Een regeering met een bezuinigingsprogram als boven omschreven, zou, mits zij daarnaast een krachtig program van democratischen vooruitgang, van sociale politiek tot het hare maakte, op den steun en de medewerking der moderne arbeidersbeweging kunnen rekenen.

Daartoe behooren:

een behoorlijke werkloozenzorg, buiten armenzorg om en berustend op gemeentelijke steunregelingen met steun van het rijk; invoering van een wet op de werkloosheidsverzekering, waarbij de werkgevers tot medebetaling worden verplicht;

werkverruiming door vervroegde uitvoering in snel tempo van groote en kleine productieve werken;

reorganisatie van de sociale verzekering, invoering van een wet op de ziekengelduitkering en ziekenverzorging;

handhaving van de 48-urige arbeidsweek; volledige toepassing en verbetering der arbeidswet 1919;

invoering van een Landbouwarbeidswet; wettelijke regeling der medezeggenschap en bedrijfsorganisatie;

hervatting van het verleenen van rijksvoorschotten voor woningbouw aan gemeenten en verenigingen, afschrijving van crisisvoorschotten voor de woningen met rijkssteun gebouwd, om te komen tot een redelijk huurpeil;

rechtmatige verdeling van lasten tussen rijk en gemeenten;

hulp aan land- en tuinbouw o.a. door wettelijke regeling van het pachtstelsel; rechtstreeksche onderhandelingen tussen regeering en organisaties over de regeling van de arbeidsvoorwaarden.

Voor de overzeesche gewesten:

democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao en aanzienlijke uitbreiding hunner bevoegdheden;

krachtige maatregelen ter verhooging van de volkskracht van de inheemsche bevolking door sterke uitbreiding van het onderwijs, verbetering van den gezondheidstoestand, den aanleg van bevoeiingswerken en andere openbare werken;

wettelijke waarborgen voor een ongestoord verenigingsleven;

waarborgen voor vrije meeningsuiting; regeling van de rechtspositie der ambtenaren;

gouvernementsexploitatie van de natuurlijke rijkdommen des lands; reorganisatie der staatsbedrijven.

Dit zijn alle punten van positieve hervormingspolitiek voor een democratische regeering, die in de komende jaren zouden kunnen worden verwezenlijkt, wanneer de burgerlijke democraten en in de eerste plaats de katholieke arbeidersbeweging met ons willen medewerken.

De gelden voor productieve werken en voor de maatregelen in het belang der volkshuisvesting kunnen uiteraard niet uit de gewone ontvangsten worden gedekt, doch moeten uit leeningsgeld worden verkregen. Waar de afgetreden regeering met een groot deel van haar aanhang meende te mogen leenen voor vlootbouw, zal dekking uit leeningsgeld van bovengenoemde uitgaven in het belang van de volkskracht, niet op verzet mogen stuiten.

Wij zien de mogelijkheid, dat doorvoering van onmisbare hervormingen, naast de aangegeven bezuiniging, versterking van staatsinkomsten zal noodig maken om tot een sluitend budget te geraken. De richting waarin de versterking der staatsinkomsten zal moeten gaan, moet niet zijn de zwaardere belasting van onmisbare algemeene verbruiksartikelen, doch het brengen van een deel der ondernemerswinst van het particulier kapitaal in handen van den Staat.

Wij zijn er van overtuigd, dat een oplossing van de regeeringscrisis, eindigende met het tot stand komen van een democratische regeering met een program van bezuiniging en hervorming als boven omschreven, zou zijn in overeenstemming met de meening van de meerderheid des volks.

Pogingen, om een nieuw reactionair arbeidersvijandelijk ministerie tot stand te brengen, moeten worden beschouwd als een oorlogsverklaring aan de arbeidersklasse.

Daartegen moet gij U met alle kracht verzetten!

In 1922 heeft geen der partijen een welomlijnd bezuinigingsprogram ontwikkeld. De kiezers hebben zich over concrete plannen van bezuiniging niet kunnen uitspreken.

Het zal dan ook onmogelijk blijken, dat eenig bezuinigingsprogram kan worden doorgevoerd, alvorens de kiezers zich over het thans te volgen regeeringsbeleid hebben uitgesproken, hetgeen Kamerontbinding onvermijdelijk maakt.

Bereidt U daarom voor tot nieuwen strijd; een rusteloze actie en agitatie zal noodzakelijk zijn.

Vóór alles eischt deze actie versterking van Partij en moderne Vakbeweging.

Arbeiders van Nederland! Van U zal het afhangen, wat de naaste toekomst ons volk zal brengen. reactie of vooruitgang; toenemende verwording van het politieke en sociale leven of hervorming en opbouw.

De tijden zijn ernstig; Uw heiligste goederen worden bedreigd; wat wij gewonnen

hebben aan sociale hervormingen en verheffing des volks, staat op het spel.

Het militairisme blijft ons bedreigen.

Sluit U aan een, rondom sociaaldemocratie en moderne vakbeweging, de eenige macht, waarop de reactie zal afstuiten en waardoor de toekomst van ons volk zal worden opgebouwd.

DE BESTUREN VAN S. D. A. P.
EN N. V. V."

De Vrouwendag op 6 Juli werd ten deele een mislukking. De leuzen waren: Tegen verslechtering van het onderwijs! Voor beroeps-vrijheid van de vrouw! Voor ontwapening! Steeds meer bereiken ons verzoeken uit het land, om geen afzonderlijken vrouwendag te organiseren.

De 21 September-demonstratie voor ontwapening slaagde daarentegen weer buitengewoon goed. Ook bij deze gelegenheid werd met het N. V. V. samengewerkt en werd een manifest beschikbaar gesteld in 796.400 exemplaren.

De meetings vonden plaats in de volgende steden: Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage, Groningen, Leeuwarden, Zwolle, Arnhem, Maastricht, Breda, Assen en Oldenzaal.

Voor onze **Kerstmeetings** was zeer groote belangstelling. Vele afdelingen werden door middel van het Partijsecretariaat aan een spreker geholpen.

Van onze Ontwapeningskrant werden 535.000 exemplaren verspreid.

Apart dient hier even de aandacht gevestigd te worden op de gevoerde **schriftelijke** propaganda. Einde van het vorig jaar en het begin van dit jaar zijn wij begonnen met geregeld verschillende manifesten over diverse onderwerpen in voorraad te houden. Zes van deze manifesten, waarvan het eerste en het laatste door p.g. Vliegen en de vier andere door p.g. Duys werden geschreven, gaven wij uit.

De volgende aantallen betrok men hiervan:

Waarom lid van de S. D. A. P.?	76000
Zijn wij tegen den Godsdienst?	49600
Prediken wij den klassenstrijd?	63600
Willen wij den Middenstand doen verdwijnen?	22025
Doen wij niets voor de Boeren en Tuinders?	17600
Het groote bedrog	35000
Waarom altijd wij	35000
Een vraag aan de R.-K. Machthebbers, Geestelijken en Leeken	108000

Rest ons hier nog te wijzen op de uitgave van een handboekje voor de a.s. verkiezingen door Schaper te schrijven en op „Ons Arsenal”, dat door p.g. Duys van munitie zal worden voorzien voor de komende verkiezingsperiode, waarvoor vrij groote belangstelling bestaat, terwijl een uitgave van alle, in den loop van het bestaan der Partij genomen Congresbesluiten etc., in voorbereiding is.

LANDELIJK COMITEE VAN ACTIE TEGEN DE ONDERWIJS-VERSLECHTERINGEN.

Op uitnoodiging van het P.B. werd op Maandag 4 Februari 1924 een vergadering gehouden, waartoe waren uitgenoodigd het

Bestuur van het N. V. V., de Bond van Nederlandsche Onderwijzers en de Kamerfractie, om te overwegen, welke maatregelen getroffen dienden te worden tegen de onderwijsverslechteringen, die door de Regeering waren voorgesteld.

Het gevolg van de op die vergadering gevoerde besprekingen is geweest, dat bovengenoemd comité is gevormd, waarin voor het P. B. zitting namen: A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven; voor het N. V. V.: R. Stenhuis en F. v. d. Walle; voor den Bond van Ned. Onderwijzers: F. L. Ossendorp en J. J. Lamers. Als voorzitter trad op F. L. Ossendorp, terwijl als secretarissen fungeerden C. Werkhoven en F. v. d. Walle.

Gezien de voorstellen der Regeering, achtten men het algemeen noodzakelijk, de bevolking van Nederland, de arbeidersklasse in de eerste plaats, mobiel te maken tegen deze verderfelijke plannen. Als gevolg van de eerste vergadering van het Comité ging een rondschrijven naar alle afdelingen der Partij, van den Bond van Ned. Onderwijzers en de Bestuursbonden, waarin werd opgewekt overal in het land over te gaan tot het oprichten van plaatselijke comité's. Een 150-tal comité's werden gevormd, terwijl in tal van andere plaatsen of de partijafdeeling, of de Bestuursbond, of de afdeling van den Bond van Ned. Onderwijzers alleen de actie op zich nam.

Hoewel het oorspronkelijk de bedoeling was, om op 9 Maart in de 16 grootste plaatsen van ons land meetings te houden, kon dat plan door een vervroegde behandeling van de voorstellen in de Kamer, niet doorgaan en werd op dien datum een groote centrale meeting in Den Haag gehouden, die schitterend slaagde. De opkomst uit het land was zoo groot, dat twee zalen moesten worden gehuurd, namelijk het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en het Theater Verkade. Duizenden personen namen aan deze meeting deel. Het woord werd gevoerd door A. B. Kleerekoper en F. L. Ossendorp in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en Th. Thijssen en C. Werkhoven in het Theater Verkade, terwijl Stenhuis en Van der Walle als voorzitters fungeerden.

Naast deze groote centrale meeting werden overal in het land vergaderingen belegd, waar op de scherpste wijze geprotesteerd werd tegen het optreden der regeering.

Een groot deel der actie werd schriftelijk gevoerd. De uitgeverij „Ontwikkeling” gaf twee brochures uit van p.g. A. B. Kleerekoper, getiteld „Redt onze kinderen” en „Zijn onze kinderen gered?”, elk in een oplage van 5000 exemplaren, waarvan het eerste spoedig uitverkocht was. Een geschriftje, waarin op klare, duidelijke wijze aangetoond werd, welke verslechteringen de regeering voorstelde, werd aan al onze sprekers gezonden, zoodat zij zoo volledig mogelijk waren ingelicht. Tot driemaal toe heeft het Comité zich per manifest tot het Nederlandsche volk gericht. Het eerste manifest had een oplage van pl.m. 900.000 ex., het tweede van 100.000, terwijl het aantal, dat van het derde verspreid werd pl.m. 405.000 bedroeg. Van een grooter geschriftje, door Th. Thijssen opgesteld, verspreidde men 100.000 ex.

Het Comité stelde daarenboven voor onze Raadsleden een concept-adres beschikbaar,

door de Gemeenteraden te richten aan de Tweede Kamer, waarin op scherpe wijze werd geuit, dat met de voorstellen der regeering het lager onderwijs voor jaren radeel werd toegebracht en waarin er op werd aangedrongen de voorstellen te verwerpen.

Bovendien gaf het Comité een plaat uit van den teekenaar Walter, waar pl.m. 4000 exemplaren van geplakt werden. Hoewel deze actie spoediger eindigde dan wij verwacht hadden, doordat de regeering in de Kamer haar voorstellen met versneld tempo er doorjoeg, kan zij toch als uitstekend geslaagd beschouwd worden. Verschillende verslechtingen, in het eerste ontwerp voorgesteld, werden in het tweede niet weer aangetroffen. Toch leed ons onderwijs een gevoelig nadeel. Aan onze Raadsleden de taak, voor zoover mogelijk, te trachten van gemeentewege te vergoeden wat het Rijk misdreef.

COMMISSIE TOT PLAATSING VAN KINDEREN UIT HET ROERGEBIED.

Deze Commissie zette haar werk dit jaar op bescheiden schaal voort. In Februari werd besloten — na overleg met het N. V. V. — voor het plaatsen van kinderen geen bijzondere propaganda meer te maken, doch de inkomende aanvragen uit te voeren, zolang het aantal daartoe voldoende was. Indien het aandeel uit de landelijke Roode Kruiscollecte, dat de commissie zou ontvangen, op deze wijze niet verbuikt zou zijn, zou men het resterende deel ter beschikking van den Arbeiterwohlfahrtsausschuss te Berlijn stellen. Omtrent de meest doelmatige wijze, waarop een bedrag zou worden besteed, dat uitsluitend bestemd was voor gezinnen van Hollandsche georganiseerde arbeiders in Duitschland, werd met de verschillende vakbonden enz. overleg gepleegd. Dit overleg had tot resultaat, dat aan een 600-tal gezinnen van Hollandsche georganiseerde arbeiders in Duitschland een uitkeering in eens werd verstrekt, loopende van f 5.— tot f 12.—.

Toen in den loop van dit jaar de aanvragen om plaatsing ophielden en nog slechts een gering aantal kinderen, door de commissie onderdak gebracht, in Holland vertoefde — werd met de Nederlandsche Centrale voor Vacantiekinderen uit Duitschland een regeling getroffen, waarbij zij de zorg voor het terugzenden naar Duitschland verder op zich nam.

De secretaris dezer commissie, pg. W. Drop, die met bewonderenswaardige zorg en ijver dit werk organiseerde en leidde, hoopt binnen niet te langen tijd met een uitvoerig rapport over dit werk gereed te zijn.

CONGRES EN ACTIE BEDRIJFSORGANISATIE.

In samenwerking met het N. V. V. belegde het P.B. op 23 en 24 Februari een demonstratief congres voor de Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap in het Brongebouw te Haarlem, waartoe vertegenwoordigers van Partij en Vakbeweging waren uitgenoodigd.

J. v. d. Tempel gaf in het algemeen een toelichting op het rapport, dat door de Commissie voor de Bedrijfsorganisatie was samengesteld.

Een uitvoerige discussie volgde, hoofdzakelijk over de vraag of de hoofdarbeiders in den ondernemersraad afzonderlijk dienen te worden

opgenomen en betreffende het collectief arbeiderscontract. Door mr. G. v. d. Bergh, den secretaris der Commissie, werden de gemaakte opmerkingen beantwoord. R. Stenhuis hield daarna een rede over „De Strijd der Vakbeweging in verband met de Bedrijfsorganisatie”.

Pg. J. H. Schaper bracht bij de sluiting van het Congres hulde aan de commissie voor de samenstelling van het rapport, vooral aan den secretaris, waarbij wij ons ook op deze plaats gaarne aansluiten.

Het Congres was de inzet van onze propaganda voor de Medezeggenschap en de Bedrijfsorganisatie.

Ter populariseering van onze eischen werden in April en Mei twee bladen uitgegeven, onder redactie van R. Stenhuis en C. Werkhoven, getiteld „Onze Stem”, die men op ruime schaal verspreidde.

Door de verschillende stedelijke en gewestelijke federaties werden in samenwerking met de Bestuurdersbonden hiervan verspreid:

	Eerste nummer	Tweede nummer
Friesland . .	20575	12700
Groningen . .	25440	5600
Drente . . .	5775	1625
Overijssel . .	19600	7600
Gelderland . .	19300	13400
Utrecht . . .	25500	27300
N.-Holland N.	19750	13850
N.-Holland Z.	22500	22600
Zuid-Holland .	23545	17395
Zeeland . . .	7500	5000
Noord-Brabant	11500	5000
Limburg . . .	5000	6500
Amsterdam . .	35000	45000
Rotterdam . .	50000	50000
Den Haag . . .	60000	60000
Totaal	350985	293570

Deze speciale actie werd besloten met een serie meetings op 25 Mei j.l. in de volgende plaatsen: Haarlem, Utrecht, Rotterdam, Groningen, Zwolle, Hengelo, Tilburg, Emmen, Heerenveen, Leeuwarden, Middelburg, Heerlen en Nijmegen, waaraan totaal door meer dan 100.000 bezoekers werd deelgenomen en welke buitengewoon goed slaagden, voorzoover de regen geen roet in 't eten gooide!

STEUNACTIE TWENTE.

Afzonderlijk dient melding gemaakt te worden van de steunactie, die de Partij, ingevolge het Congresbesluit, voor Twente organiseerde. P.g. A. B. Kleerekoper, die het voorstel op het Congres deed, leidde deze actie door middel van zijn hoekje in de krant, op buitengewoon voortreffelijke wijze. „De Tiende Penning”, die men van onze leden en lezers vroeg, werd spontaan gegeven. Het werd een daad van offervaardigheid en solidariteit, ten bate der strijdende textielslaven in Twente.

Voor deze inzameling werden 7000 platen beschikbaar gesteld en geplakt.

De totaal-opbrengst der „Tiende Penning”, die op geen enkele wijze de steunbeweging van het N.V.V. drukte, zelfs een stijging van deze tengevolgen had, bedroeg totaal f 48.471.98. Bovendien werd nog via het Partijbureau afgedragen een som van ruim f 13.000. In totaal f 61.471.98.

WINTERPROPAGANDA 1924—1925.

In de maand October 1924 werd een vergadering belegd met het P. B., de afgevaardigden der gewestelijke en stedelijke federaties, redactie en directie van „Het Volk” en „Voorwaarts”, waar het hieronder volgende plan voor de winterpropaganda werd behandeld.

Daarenboven werd op deze bijeenkomst uitvoerig de toestand der Partij besproken.

Naast pg. Chr. van Doorn, die een overzicht gaf van den stand van zaken bij „Het Volk” en „Ontwikkeling” en die de geuite grieven en wenschelijkheden, ten deze bestaand, beantwoordde, sprak Koos Vorrink een opwekkend voor de A. J. C.

Het volgend propagandaplan, dat aan de afdeelingen is rondgezonden, werd in groote lijnen aanvaard:

„1. Er wordt in begin October een vergadering belegd van het Partijbestuur met minstens twee afgevaardigden van alle gewestelijke en stedelijke federaties, directie van „Het Volk” en van „Voorwaarts”, het H.B. van de Vrouwenclub, de redactie van de „Prol. Vrouw”, de redactie van de „Soc. Gids” en de leiding van de A. J. C., ter bespreking van den toestand der Partij in verband met de komende verkiezingen.

2. Op deze bijeenkomst houdt de Partijvoorzitter een inleiding over bovenbedoeld onderwerp, waarbij hij een uiteenzetting zal geven van wat naar het oordeel van het Partijbestuur voor de propaganda gedaan kan worden in de maanden October, November, December en Januari. Het eigenlijke plan de campagne voor de verkiezingen komt hierbij niet ter sprake, behalve voor zoover het enkele groote punten betreft.

3. Bespreking van de vraag, of in den zomer van 1925 een centrale meeting, dan wel verschillende provinciale meetings georganiseerd zullen worden.

4. Bespreking van de vraag, of het gewenscht is reeds nu, dan wel gedurende de laatste drie maanden voor de verkiezingen enkele vrouwen vrij te maken met financieele hulp van het P.B., voor serie's spreekbeurten, het organiseren van huisbezoek, straatpropaganda, enz.

5. Uitgave van een serie beknopte, zeer bevattelijke propagandablaadjes, waarin elken keer een bepaalde grief tegen het huidige ministerie door Kamerleden uiteengezet zou kunnen worden.

6. Naast het boekje Schaper zal maandelijks een bundeltje materiaal tegen de verschillende andere partijen uitgegeven worden.

7. Nadat in het Partijbestuur overeenstemming is bereikt omtrent een concept-verkiezingsprogram, noodigt het P.B. 10 à 15 van de meest gewilde sprekers uit om dit concept te bespreken. In overleg met de gewestelijke en stedelijke federatiebesturen wordt een serie van 100 à 150 openbare vergaderingen vastgesteld met deze sprekers, waarin weliswaar niet onze verkiezingseischen zouden moeten worden gepropageerd, maar toch, onder de behandeling van den algemeenen toestand, alvast ten opzichte van de voornaamste punten één lijn kunnen worden getrokken.

8. Met Kerstmis moeten zooveel mogelijk Kerstvergaderingen worden belegd met een onderwerp aan de ontwapeningsgedachte gewijd.

Het Partijbestuur zal probeeren daarvoor

de noodige sprekers te krijgen, terwijl het tegen kostprijs een kleine krant over ontwapening voor de afdeelingen beschikbaar stelt.

9. Zoodra de commissie voor het platteland gereed is, zal een congresje belegd worden van kleine landgebruikers, om de eischen van de Partij ten opzichte van het platteland uiteen te zetten en de middelen na te gaan, waardoor verbetering in den toestand van deze kleine landgebruikers gebracht zou kunnen worden.

10. Besproken dient te worden, op welke wijze de verkiezingen gefinancierd zullen worden. Het P. B. stelt voor de gewestelijke verkiezingsfondsen zoo goed mogelijk te doen functioneeren en de geheele opbrengst te laten aan de gewestelijke kassen; gedurende één maand — misschien te concentreeren tot een week — zal alle actie voor de gewestelijke verkiezingsfondsen stop gezet moeten worden. In deze maand moet de inzameling voor de centrale Partijkas afloopen.

Bij voldoende aanvraag is het P. B. bereid bonboekjes, lijsten enz. beschikbaar te stellen.

11. Besproken zal moeten worden of het uitgeven van platen, verkiezingskranten en vlugschriften gewestelijk, dan wel centraal dient te geschieden. Het P. B. voelt er het meest voor slechts dan een centrale plaat uit te geven, indien het goede ontwerpen krijgt. In plaats van kranten lijkt het het P. B. het meest gewenscht kleine vlugschriften uit te geven en slechts dichter bij de verkiezingen een of twee kleine kranten.

De mogelijkheid, om nog een extra propagandamaand voor het winnen van leden en lezers van onze pers te organiseren, moet onder de oogen gezien worden. De afdeelingen zouden nu reeds opgewekt kunnen worden een werkcmité op te richten van de beste partijgenooten, die tot taak hebben de partijleden mobiel te maken voor het vormen van ploegen verspreiders, plakkers en huisbezoekers.”

Opgemerkt dient hierbij, dat van de zoogenaamde „vóórcampagne” niet al te veel is terecht gekomen, omdat de meeste bekende sprekers overbelast waren met werk in het parlement of in de gemeenteraden.

COMMISSIE ARBEIDERSONTWIKKELING.

Zooals bekend ondersteld mag worden, bracht deze commissie op het Partijcongres van dit jaar haar rapport uit. De secretaris C. Werkhoven hield hierbij een inleiding en gaf de noodige toelichting, waarna de volgende resolutie werd aangenomen:

De S.D.A.P. sticht tezamen met het N.V.V. een Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Het Instituut staat onder beheer van een bestuur, waarvan de samenstelling en de wijze van verkiezing wordt geregeld bij huishoudelijk reglement.

Het Instituut wordt te Amsterdam gevestigd. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter. Het Instituut zal tot taak hebben de arbeidersontwikkeling te bevorderen in den geest, aangegeven door het Rapport der Commissie voor de bestudering van het vraagstuk der Arbeidersontwikkeling, zooals dit door de congressen van Partij en Vakverbond in 1924 werd aanvaard.

Het Instituut is in zijn werkwijze vrij, behoudens dan zijn statuten en huishoudelijk

reglement, benevens zijn jaarlijksch werkplan, begrooting, rekening en verantwoording en jaarverslag, die de goedkeuring van het Partijbestuur der S.D.A.P. en het bestuur van het N.V.V. behoeven.

De kosten worden gevonden uit subsidies van S.D.A.P., N.V.V. en vakbonden. Daarenboven zullen de twee eerstgenoemde lichamen het hun toekomende deel der overwinst van de Centrale aan het Instituut afstaan. Daarnaast kan het Instituut voor haar leden, van aangesloten vereenigingen, van deelnemers aan het ontwikkelingswerk of op andere wijze trachten inkomsten te verkrijgen."

Ook op deze plaats een woord van dank voor het buitengewoon belangrijke werk, dat deze commissie door haar rapport voor de beweging verricht heeft.

INSTITUUT ARBEIDERSONTWIKKELING.

Uitvoering gevend aan de hierboven aangenomen resolutie, ging men in dit jaar over tot de stichting van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Voor het P.B. namen in het bestuur zitting: A. B. Kleerekoper, W. H. Vliegen en C. Werkhoven. Voor het N. V. V.: P. Danz, R. Stenhuis en F. v. d. Walle; als bezoldigden werden benoemd P. Voogd en Koos Vorrink. Bovendien werden uitgenoodigd deel uit te maken van het bestuur: Ds. G. W. Melchers, A. H. v. Deth, S. Pothuis, A. H. Gerhard en Th. Thijssen. Deze laatste groep bestuurders zal evenwel in het vervolg door de plaatselijke vereenigingen voor Arbeidersontwikkeling gekozen worden.

Met ingang van 15 November heeft het Instituut zijn bureau gevestigd op de Reguliersgracht 78, Amsterdam en zijn werkzaamheden aangevangen. Moge dit werk vruchtbaar voor de arbeidersklasse zijn.

COMMISSIE CONTRIBUTIEVRAAGSTUK.

De Commissie, ingesteld ter bestudeering van het contributievraagstuk, bracht op het laatst gehouden Congres haar rapport uit. Na grondig het vraagstuk te hebben nagegaan, adviseerde het 't P. B. om de volgende wijzigingen aan te brengen in art. 49 van het Huish. Reglement, regelende de contributie:

1. Afschaffing werkloozenzegels.
2. Invoering van een contributieklaas van 5 cent per week bij een inkomen tot f 15.—.
3. Invoering van een contributie van 7 cent per week voor leden met een inkomen van f 15.— tot en met f 17.50 per week.
4. Afschaffing van den contributiezegel van 12 cent, zoodat bij een inkomen van f 17.50 tot f 25.— per week 10 cent zal worden betaald.
5. Vaststelling van de contributie voor gehuwde vrouwen zonder eigen verdienste op 5 cent, indien de man een inkomen heeft tot en met f 15.—; op 7 cent bij een inkomen van f 15.— tot f 30.— per week; op 10 cent, indien het inkomen hooger is.

Deze voorstellen werden door . Congres niet aanvaard.

ONDERWIJSCOMMISSIE.

Deze commissie, die tot taak heeft te rapporteeren over de vraag, welk standpunt de Partij ten opzichte van het lager onderwijs

dient in te nemen, zette met ijver haar werkzaamheden voort. Een in den loop van dit jaar aan haar gerichte vraag, of zij van oordeel was de kwestie van het onderwijs aan de rijpere jeugd in haar werk te kunnen betrekken, meende zij nu ontkennend te moeten beantwoorden.

De commissie hoopt nog voor het a.s. Verkiezingscongres haar rapport uit te brengen

COMMISSIE POLITIEK SYSTEEM.

De arbeid dezer commissie stagneerde ook dit jaar. Het P. B. verzocht haar heur werk te willen voortzetten en zoo spoedig mogelijk een rapport samen te stellen.

SOLDATEN-COMMISSIE.

Door het bedanken van p.g. C. A. Butselaar en mede, doordat het P.B. van oordeel was, dat het werk dezer commissie weinig zin meer had, achtte ons college het beter haar op te heffen, onder dankzegging aan de leden voor de bewezen diensten.

COMMISSIE ARBEIDERSBANK.

Nadat het P. B. twee jaren geleden te vergeefs gepoogd had een commissie te vormen, waarin ook leden van het N. V. V. zitting zouden hebben, en die tot taak zou hebben een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van oprichting eener Arbeidersbank, ging het N. V. V. dit jaar tot hetzelfde initiatief over. Het P. B. meende zijn medewerking niet te mogen onthouden en zoo werden in onderling overleg tot leden dezer commissie benoemd: D. Keesing, S. v. d. Kieft, N. de Lieme, G. J. A. Smit en F. M. Wibaut. Hiervan aanvaardden D. Keesing en S. v. d. Kieft het lidmaatschap niet. P.g. S. Goudekot werd daarna uitgenoodigd, die een benoeming aanvaardde.

Van deze commissie, die in September met haar werk begonnen is, zien we met belangstelling een rapport tegemoet.

ZAKEN-COMMISSIE.

De commissie, die tot taak heeft na te gaan, of nauwere samenwerking tusschen de verschillende partij-zaken verkregen kan worden, kwam dit jaar nog niet met haar werk gereed. Binnenkort hoopt zij haar rapport te kunnen uitbrengen.

COMMISSIE ONDERWIJSBEZUINIGING.

Naar aanleiding van de bezuinigingsvoorstellen, die de regeering in het begin van dit jaar in de Kamer aanhangig maakte, voelde het P. B. de behoefte aan een leidraad, om zijn eigen houding te bepalen. Het stelde voor dit doel een commissie samen, bestaande uit: p.g. J. W. Albarda, A. H. Gerhard, F. L. Ossendorp, Ed. Polak en P. Voogd, die bereids rapport heeft uitgebracht. Een woord van dank aan deze partijgenooten voor den gepresteerden arbeid.

MILITAIRE COMMISSIE.

Ingevolge Congresbesluit stelde het P. B., in samenwerking met het N. V. V., een commissie in, ter bestudeering van het militaire vraagstuk, die heeft na te gaan:

1. den stand van het militaire vraagstuk in het buitenland;

2. het resultaat van het werken van den Volkenbond inzake beperking der bewapening;
3. de Congressvoorstellen, voorkomende op de Beschrijvingsbrief 1924, welke op het Paaschcongres naar deze te vormen commissie werden verwezen, om hierover t. z. t. rapport uit te brengen.

Uitgenoodigd werden om in deze commissie zitting te nemen voor de Partij: W. Banning, F. v. d. Goes, Mw. Suze Groeneweg, Jerohme Hartog, K. Vorrink, Mw. Carry Pothuis-Smit P. J. Troelstra, W. H. Vliegen, J. H. F. v. Zadelhoff, K. ter Laan; voor het N.V.V.: R. Stenhuis, E. Kupers, F. S. Noordhoff en P. Moltmaker.

Bovendien werden aan deze commissie voor de verschillende sub-commissies toegevoegd als adjunct-secretarissen: Mr. J. H. v. Meurs, Mr. H. W. Vliegen en Andr. Sternheim. Alle uitgenoodigden aanvaardden hun benoeming. Als voorzitter en secretaris fungeeren resp. K. ter Laan en F. S. Noordhoff.

Daar de taak dezer commissie een zeer zware en veel omvattende is, zal zij wel niet voor het Congres van 1926 met haar rapport gereed zijn.

COMMISSIE VOOR WERKVERRUIMING.

In samenwerking met het bestuur van het N. V. V. besloot het P. B. tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft na te gaan, of werkverruiming in verband met de bestaande werkloosheid, die niet meer als crisiswerkloosheid is te beschouwen, mogelijk is.

Voor het P. B. namen in deze commissie zitting: J. H. Schaper, W. v. d. Sluis en F. M. Wibaut; voor het N. V. V.: R. Stenhuis, F. v. d. Walle en L. v. d. Wal.

De commissie heeft de vrijheid sub-commissies te vormen en het recht zich de noodige hulp van andere partijgenooten en deskundigen te assumeeren.

COMMISSIE PLATTELAND — MODERNE ARBEIDERSBEWEGING.

Naar aanleiding van het voorstel Bellingwolde, dat voorkwam op den Beschrijvingsbrief van het Congres 1924 en dat door het P. B. werd overgenomen, waarin verzocht werd een commissie te benoemen, die het vraagstuk platteland — moderne arbeidersbeweging in haar vollen omvang heeft te onderzoeken, besloot het P. B. in overleg met het N. V. V. tot het instellen van boven bedoelde commissie.

In hoofdzaak zal zij hebben te onderzoeken: den toestand der kleine boeren en op welke wijze daarin verbetering is te brengen, benevens hoe de Partij meer invloed op deze groep kan krijgen. Daarnaast heeft zij na te gaan: den toestand der landarbeiders en hun machtevorming. Tenslotte heeft zij tot taak zoo mogelijk voor het Congres, de Partij een agrarisch program aan te bieden.

Leden dezer commissie zijn: Br. van Dijk, C. Ham, J. Westerling, W. v. d. Sluis, P. Hiemstra, F. C. A. Schrauwen, C. J. v. d. Lienden, W. Hoogerhuis en C. Werkhoven. Voorzitter en secretaris zijn resp. P. Hiemstra en W. v. d. Sluis.

COMMISSIE SOCIALE VERZEKERING.

Het vorig jaar reeds benoemde het P.B. in overleg met het N. V. V., na uitvoerige be-

sprekingen, een kleine commissie, bestaande uit pg. K. Lindner, J. E. W. Duys, J. Brautigam, E. Kupers, B. H. Sajet en W. H. Vliegen als voorzitter, die het eindrapport omtrent het vraagstuk der Sociale Verzekering moest samenstellen. Met dit rapport, dat door N. V. V. en P. B. gezamenlijk werd uitgegeven, kan het P.B. zich in het algemeen vereenigen. Men achtte het echter gewenscht de conclusies van dit rapport nog niet als congressvoorstel over te nemen, in verband met de nieuwe plannen, die van de regeering worden verwacht.

Een woord van dank aan de samenstellers van dit rapport is hier zeker volkomen op zijn plaats.

COMMISSIE VAN TOEZICHT „HET VOLK”.

In overeenstemming met de „Volk”-directie, besloot het P.B. weer een commissie van toezicht in te stellen. Als leden dezer commissie werden benoemd: W. Drop, J. H. Schaper, C. Werkhoven, secretaris en F. M. Wibaut, voorzitter.

„HET VOLK” — „ONTWIKKELING”.

De directie van „Het Volk” zette het jaar 1924 in met een speciale actie voor het winnen van abonnees. In 't algemeen heeft deze actie, hoe goed ook voorbereid, weinig winst opgeleverd.

De groei in het abonnementental dit voorjaar kwam uit Twente, toen de strijd in de textielindustrie zich verscherpte en in het midden van de belangstelling van de geheele Nederlandsche bevolking kwam te staan. Duizenden abonnees werden gewonnen, waarvan zeer vele behouden zijn gebleven.

Het aantal abonnees liep iets vooruit, doch de oplaag heeft zich om de 50.000 bewogen. Het aantal agentschappen bedroeg aan het einde van het jaar 374.

Proeven, in den loop van het jaar door de directie genomen, met 't stichten van agentschappen, mislukten hier en daar, door te hooge exploitatiekosten. Waar zij genomen waren met het doel om het belang van ons blad te dienen, zou het onverantwoordelijk geweest zijn, indien de directie niet tot spoedige opheffing ware overgegaan. De op verschillende plaatsen daardoor ontstane ontstemming, zal, hopen wij, spoedig tot het verleden behoreen.

Sinds Januari is de redactie en directie begonnen met het uitgeven van speciale edities voor bepaalde streken van het land. Een bijblad wordt thans elken dag ingevoegd voor Groningen-Drente-Friesland, voor het Oosten, voor de Zaanstreek, voor Utrecht-Eemland en het Gooi en voor Haarlem en Kennemerland; voorts wordt een afzonderlijke editie gedrukt voor Limburg, Brabant en Zeeland, voor Amsterdam, terwijl voor Den Haag „Het Haagse Volk” verschijnt. Per dag worden dus acht verschillende edities verzorgd. Of met dit systeem kan worden voortgegaan, zal de toekomst moeten leeren.

In de advertentie-exploitatie kwam, na de reorganisatie, beduidende verbetering, die, naar wij verwachten, het volgend jaar zijn winsten zal afwerpen.

Het aantal abonnees op de „Notenkraker” liep een weinig terug, doch de exploitatie

hiervan is nog zeer bevredigend te noemen.

De belangstelling voor de „Proletarische Vrouw” bleef gelijk. De oplage is nog steeds p.m. 19000, waarbij evenwel te bedenken valt, dat een veel grooter aantal vaste abonnees geboekt konden worden dan vroeger 't geval was.

Met onze uitgeverij hopen wij op den goeden weg te zijn. De boekhandel in Amsterdam werd verplaatst van Paleisstraat 43 naar Hartenstraat 15, Amsterdam, wat ongetwijfeld een groote verbetering meegebracht heeft.

Aan het veranderde systeem, door de directie ingevoerd, n.l. om alles wat op „Het Volk” en „Ontwikkeling” betrekking heeft in het land te laten loopen over de agenten, heeft de Partij zich zoo goed als geheel aangepast. Alleen hebben we den indruk, dat sommige afdeelingen voor de colportage op openbare vergaderingen wat te veel vertrouwen op de activiteit van den „Volk”-agent en zelf te weinig dit nuttige werk ter hand nemen.

Laat ons tenslotte er aan herinneren, dat 1 April 1925 ons dagblad „Het Volk” 25 jaar bestaat. Dit feit zal en mag in ons Partijleven niet ongemerkt voorbijgaan. Door het P.B. is een groot aantal personen uit Partij en Vakbeweging uitgenoodigd, om een plan te ontwerpen, teneinde deze belangrijke gebeurtenis op waardige wijze te herdenken. Mocht daartoe van de arbeidersbeweging een extra offer gevraagd worden, dan bedenke men, dat verbetering en versterking onzer pers de eerste voorwaarde is om te komen tot verhooging van de macht van het Nederlandsche proletariaat. En daarvoor kan ons geen offer te zwaar zijn!

COMMISSIE VAN GESCHILLEN.

Evenals 't vorig jaar werden op het Congres de leden der commissie voor geschillen voor „Het Volk” herkozen, n.l. Dr. Mr. G. v. d. Bergh, S. R. de Miranda, Dr. D. A. Sloos; plaatsvervangers J. den Exter, G. H. Pieters en P. Hoogland.

Te anderer plaatse in dit verslag treft men het rapport der commissie aan.

„VOORWAARTS”.

De uitkomsten van de N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij, kunnen over 1924 bevredigend genoemd worden.

Als commissarissen dezer zaak traden op W. H. Vliegen, C. Werkhoven, Dr. Stoop, A. B. de Zeeuw en J. Brautigam, terwijl de hoofdredacteur van het blad, Y. G. v. d. Veen, tevens directeur der Vennootschap bleef.

Het aantal abonnees op het blad is iets gestegen. Voor Gouda is de directie overgegaan tot het uitgeven van een kopblad onder den naam „Goudsch Volksblad”. Het aantal agentschappen bleef gelijk.

Onder leiding van den directeur van „Voorwaarts”, p.g. Y. G. v. d. Veen, werd een Naamlooze Vennootschap opgericht, met het doel het vroegere filiaal van „Ontwikkeling” te Rotterdam als zelfstandige zaak te exploiteeren. Het P.B., „Ontwikkeling” te Amsterdam en de „Voorwaarts” hebben de aandeelen dezer zaak in hun bezit.

GEWESTELIJKE PERS.

De gewestelijke pers heeft langzamerhand haar tijd gehad. „De Arbeiderswacht” te Apeldoorn werd volgens Congresbesluit van 1923, na veel gecicaner opgeheven, „De Toorts” te Utrecht, „De Voorpost” in Zaandam en „Het

Friesch Volksblad” en de „Vooruit” in Limburg ondergingen eenzelfde lot, zoodat de Partij thans nog slechts beschikt over „De Arbeid”, het „Velsrweekblad” en „Palvu”.

Naarmate onze groote pers beter in de behoefte aan plaatselijk nieuws voorziet, daalt het bestaansrecht van de provinciale pers. In zoverre is dus de opheffing der gewestelijke bladen een goed teeken.

't Zal echter de vraag zijn, of in bepaalde streken van het land, bij speciale verhoudingen een gewestelijk blad, niet toch nog goede diensten kan verrichten.

„LAND- EN TUINBOUWBLAD”.

Het tweede jaar, dat ons Land- en Tuinbouwblad bestaat, is ook niet bijster gunstig te noemen.

Nadat van enkele kanten opmerkingen waren gemaakt over het te specifiek-politiek karakter van het blad, is de redactie er toe overgegaan de samenstelling meer in overeenstemming te brengen met de andere in ons land verschijnende landbouwbladen. De redactie beschikt over zeer goede medewerking en toch wil het er bij de kleine boeren niet in. Terwijl het sinds Januari 1924 om de 14 dagen is verschenen en daardoor veel actueeler is geworden, kan het zich toch niet in een uitbreiding van het aantal abonnees verheugen.

Evenmin mocht het de directie van „Het Volk”, die de advertentieëxploitatie op zich genomen had, gelukken een aantal advertenties van beteekenis te winnen, hoewel het blad er, ook wat de uiterlijke verzorging betreft, uitstekend uitziet.

In verband met een gewijzigde exploitatie, waardoor het nadeelig saldo tot een maximum van f 2500 zoo goed als geheel op de Partijkas drukt, zal deze uitgave zeer waarschijnlijk binnenkort moeten worden gestaakt. Ien zij, in de kringen van ons platteland, op het voortbestaan wordt prijs gesteld, wat dan zal moeten blijken uit een opvoering van het aantal abonnees, waardoor het blad zich zal kunnen bedruipen.

„DE SOCIALISTISCHE GIDS”.

De abonnementsprijsverlaging van de „Soc. Gids” had geen belangrijke stijging van het abonnementental tengevolge. Dit aantal beweegt zich om 1100.

Door het overlijden van pg. C. S. Adama van Scheltema moest in deze vacature worden voorzien. Als zijn opvolgers benoemde het P.B. Margot Vos en Herman Heijermans, voor welken laatste het lidmaatschap der redactie niet van langen duur mocht zijn.

Of zijn plaats opnieuw zal worden bezet, zal men nader overwegen.

PROPAGANDISTEN.

Het aantal propagandisten bleef dit jaar gelijk. In de plaats van D. Schutter werd als gewestelijk secretaris-propagandist voor Drente gekozen: H. Sikkens te Assen. Bij deze benoeming werd met de directie van „Het Volk” overleg gepleegd en de functie van propagandist gecombineerd met die van hoofdagent van „Het Volk” ter besparing van salarissen.

De praktijk zal moeten leeren, of een blijvende combinatie van deze functies mogelijk zal zijn.

In dit verband meent het P. B. een woord van dank verschuldigd te zijn aan p.g. K.

Brok voor het vele werk, dat hij gedurende de eerste maanden van het jaar als tijdelijk secretaris van Drente heeft verricht.

De moeilijkheden, gerezen met het gewestelijk bestuur van Noord-Holland Noord betreffende het propagandistschap-wethouderschap van Westerhof, werden na de behandeling op het Congres in der minne geschikt. Een regeling kwam tot stand, waarbij bepaald werd, dat het P. B. geen verdere bezwaren zou maken tegen de combinatie wethouder-propagandist, indien het gewestelijk bestuur wilde verklaren, dat het genoegzaam met een propagandist, die slechts 2/3 zich kan geven aan zijn oorspronkelijke functie, waaruit tevens zou voortvloeien, dat men Westerhof ook niet met een grooter bedrag dan 2/3 van zijn oorspronkelijk salaris zou kunnen beloonen. Hiermee ging men accoord en was de zaak afgedaan.

ARBEIDERS-JEUGDCENTRALE.

Onze A. J. C. kan wel als geconsolideerd beschouwd worden. In de voornaamste plaatsen van ons land bestaan thans afdelingen. En daar, waar zij bestaan, kunnen de partijgenooten zich het Partijleven moeilijk meer zonder A. J. C. denken. Het is het jonge, levende deel onzer moderne arbeidersbeweging geworden, waarvan, naar wij hopen, spoedig de uitwerking op het geheele Partijleven merkbaar zal zijn.

Het Centrale Pinksterfeest werd dit jaar in Vierhouten gehouden onder zeer groote belangstelling. De week-end-kampen, welke van uit de groote steden georganiseerd worden, blijven de interesse onzer jeugd behouden.

In de oplaag van „Opgang” kwam geen verandering. Het is nog steeds 6000.

„Het Jonge Volk” verschijnt in een oplaag van 12000 exemplaren, terwijl het Kerstnummer van 1923, het Meinummer van 1924 en het Anti-oorlognummer elk een oplaag hadden van 20.000 exemplaren.

Het aantal afdelingen bedraagt 82, het aantal leden op 1 Januari 1924 7160, tegen 7863 op 1 Januari 1923. De achteruitgang is voornamelijk te wijten aan den achteruitgang in collectief aangesloten adspiranten der vakbonden.

INDISCHE PARTIJ.

In de plaats van onzen p.g. Ch. G. Cramer werd op aanwijzing onze Indische Partij in den Volksraad benoemd p.g. E. J. Stokvis, die thans met buitengewone energie de belangen, zoowel van inheemsche, als uitheemsche proletariërs, in dit embryonaal-parlement behartigt.

Een subsidie van f 150.— per maand, door de Partij sinds 1 Juni 1922 aan de Indische Partij verstrekt, heeft het P. B. tegen 31 December 1924, hoewel met leedwezen, moeten staken. Men hoopt, dat het de I. S. D. P. uit eigen middelen mogelijk zal zijn, haar blad staande te houden en de propaganda voor onze beginselen te dienen.

SOCIALISTISCHE STUDENTEN-ORGANISATIE.

In de 't vorig jaar opgerichte Socialistische Studenten-Organisatie valt ontwikkeling te constateeren. In de meeste universiteitssteden heeft men thans aanknoopingspunten of een afdeling. Het belangrijkste is echter, dat men heeft besloten tot het uitgeven van een eigen orgaan, genaamd „Kentering”. Hierdoor is

men in staat op ruimer schaal onze denkbeelden uit te dragen. Het blad ziet er goed verzorgd en frisch uit. Het bestaat echter te kort, om cijfers omtrent het aantal abonnees in dit verslag te kunnen vermelden. Moge het zich spoedig ontwikkelen en een der meest gelezen bladen worden in de Nederlandsche Studentenwereld.

Vermelden wij nog, dat deze organisatie den 15en en 16 en April l.l. in Den Haag haar eerste Congres hield, dat getuigde van een opgewekt leven en waar A. B. Kleerekoper voor het P. B. aanwezig was. Het algemeen secretariaat is thans gevestigd bij J. Spier, Transvaalplein 10¹, Amsterdam.

BCND VAN SOC.-DEM. VROUWENCLUBS.

De moeilijkheden tusschen het H.B. van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs en het P.B., beginnen haar oplossing te naderen.

Na uitvoerige besprekingen heeft men zich van weerszijden verenigd met de voorstellen, die door het P.B. omtrent de verhouding van den Bond tot de Partij op den Beschrijvingsbrief voor het a.s. Congres zijn geplaatst. Indien het Congres deze voorstellen aanneemt en het Partijbestuur door middel van een bezoldigd secretaresse in de leiding van den Bond opgenomen is, waardoor een directe band tusschen P.B. en H.B. van den Bond tot stand gebracht wordt, zal de toestand behoorlijk geregeld zijn en kan de propaganda onder de vrouwen meer nog dan tot dusver tot haar recht komen.

Het is hier de plaats niet, om op deze voorstellen vooruit te loopen. Hopen wij er het beste van, tot heil onzer propaganda.

Met ingang van 1 September bedankte Mw. L. Tilanus voor haar functie als secretaresse van den Bond. Het secretariaat werd, evenals tijdens de ziekte van de secretaresse, door Mw. M. Wibaut—B. v. B. waargenomen, totdat een tijdelijke secretaresse werd benoemd, n.l. Mw. v. Wezel—Boers, die met ingang van 15 November als zoodanig in functie trad.

Vermelden wij nog, dat op de Jaarvergadering in de vacature van de penningmeesteres, die tijdelijk door Mw. K. Wagenfeld werd waargenomen, is voorzien door de verkiezing van Mej. J. Hartog te Amsterdam.

BUREAU EN VEREENIGING VAN SOCIALISTISCHE GEMEENTERAADSLEDEN.

Den 19en April 1924 vond de jaarvergadering van de Vereeniging van Raadsleden in Arnhem plaats. Door het bedanken van verschillende bestuurders, werd een zoo goed als geheel nieuw bestuur gekozen, bestaande uit de volgende partijgenooten:

Ed. Polak, Mr. G. v. d. Bergh, C. Werkhoven, H. de Boer, N. A. de Vries, J. H. Paris, W. v. d. Vall, J. Reijnders, J. ter Laan, waarvan het Dagelijksch Bestuur vormen: Ed. Polak, voorzitter; C. Werkhoven, secretaris-penningmeester, tevens directeur van het Adviesbureau en Mr. G. v. d. Bergh.

Door het bestuur werd dit jaar een statutenwijziging voorbereid, waardoor, indien zij op de in Januari 1925 te houden jaarvergadering wordt aangenomen, de organisatie op hechter en breeder basis wordt gesteld en beter functioneeren van de provinciale vereenigingen kan worden verwacht.

Den 14en, 15en en 16en Juni organiseerde de Vereeniging een specialen cursus voor vrouwelijke raadsleden, die buitengewoon geslaagd kan heeten. Van de 78 vrouwen, die in aanmerking kwamen, namen er een kleine 50 deel. In de prachtig gelegen Internationale School voor Wijsbegeerte te Oud-Leusden bij Amersfoort werd naast de inleidingen, genoten van een muziekavond. Tot slot werd een excursie ondernomen.

De inleidingen werden gehouden door F. M. Wibaut over „De gemeentefinanciën”, Ed. Polak over Maatschappelijk Hulpbetoon, Blindenzorg enz.; S. R. de Miranda over „De praktijk der gemeentebesturen” en C. Pothuis-Smit over „Practische wenken voor raadsleden”.

Met medewerking van het Bureau is men met Januari 1924 er toe overgegaan „De Gemeente” in een ander, handiger formaat uit te geven. Terwijl de Partij pl. m. 1050 raadsleden heeft, bedroeg in den aanvang van 't jaar het aantal abonnees evenwel nog geen 950. Zeer vele raadsleden, zoowel in de steden als op het platteland, zijn dus blijkbaar geen lezers van „De Gemeente”.

De directie van „Ontwikkeling” heeft, in samenwerking met het Bureau, het verloop van jaar een flinke actie gevoerd tot opvoering van het abonnentental, doch tot ons leedwezen moet geconstateerd worden dat het resultaat poover is geweest. Het aantal abonnees steeg slechts tot 1051.

Met de uitgave van de serie boekjes, waarvan vorig jaar het eerste van wijlen pg. N. A. de Vries verscheen, was men dit jaar niet bijster gelukkig. P.g. J. W. Albarda, die een werkje zou schrijven over: „De Gemeente en het Onderwijs”, werd gehandicapt door de bekende voorstellen tot onderwijsverslechtering.

Thans hopen we, dat het tweede deeltje, geschreven door pg. F. M. Wibaut en A. Keppler, binnenkort zal uitkomen en dat de andere twee boekjes hierop snel zullen volgen.

De belangstelling onzer raadsleden voor het Adviesbureau blijft toenemen. Dit jaar werden pl. m. 300 adviezen verstrekt. Een poging om ons Bureau van een zoo groot mogelijke verzameling verordeningen te voorzien, slaagde ten deele. Een woord van dank aan die raadsleden, die ons in dezen ter wille waren. Laten we echter wel bedenken, dat, wil ons Bureau goed blijven werken, het in het bezit moet zijn van de nieuwste verordeningen en wijzigingen op verordeningen.

Ten slotte zij nog vermeld, dat de provinciale vereenigingen 50 pCt. van de geïnde contributies ontvingen.

CONGRES 1924.

Het jaarlijksche congres werd gehouden op 19, 20 en 21 April te Arnhem in „Muis Sacrum”. De jaarverslagen van den penningmeester en secretaris werden goedgekeurd. De verkiezing van het P.B. vond plaats, waarvan de uitslag ter andere plaatse in dit verslag is medegedeeld.

P.g. Dr. Th. v. d. Waerden hield een inleiding bij het rapport over de bedrijfsorganisatie, waarna de volgende resolutie werd aangenomen:

„Het congres, gezien het rapport der commissie voor de Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap;

van oordeel, dat, afgezien van mogelijk meningsverschil omtrent onderdeelen, de denkbeelden, in dit rapport belichaamd, ten spoedigste verwezenlijkt dienen te worden; overwegende, dat voor de verwezenlijking van deze denkbeelden langs wettelijken weg noodig is, dat de voorstellen in het Parlement krachtig worden gesteund door een sterk levende beweging voor medezeggenschap en bedrijfsorganisatie, die onder alle arbeiders, ook onder hen, die buiten onze beweging staan, de eischen tot gemeengoed heeft doen worden;

dat het opkomen voor medezeggenschap in collectieve contracten deze beweging kan versterken;

besluit, met de te verwachten indiening der noodzakelijke wetsontwerpen voor oogen, in samenwerking met het N. V. V., een intensieve propaganda en actie te voeren ter verbreiding van de denkbeelden, in het rapport belichaamd.”

C. Werkhoven leidde het rapport van de Commissie voor Arbeidersontwikkeling in, waarna een resolutie werd aangenomen, die wij op een andere plaats reeds opnamen.

Vermelden wij nog, dat pg. W. Drop de voorstellen van het P.B. omtrent wijziging in de contributie-afracht verdedigde.

Wij laten hieronder volgen die congresbesluiten, welke niet reeds in dit verslag op een andere plaats zijn vermeld:

„Naar aanleiding van een voorstel van het Partijbestuur om wijziging te brengen in de contributieregeling, besloot het congres de bestaande regeling te handhaven.

Besloten werd de bepalingen van het huiselijk reglement betreffende vertegenwoordiging op het congres zoo te wijzigen, dat alle afdelingen het recht van vertegenwoordiging op het congres hebben. Eveneens werd bepaald, dat slechts voor één afgevaardigde de reiskosten 3de klasse worden vergoed en geen verdere vergoeding door het P.B. voor bijwoning van het congres wordt verstrekt.

Het Congres machtigde het Partijbestuur tot het houden van een verkiezingscongres in Januari of Februari 1925 op een plaats, door het P.B. nader vast te stellen.

Besloten werd, dat getracht zal worden de kwestie-Westerhof inzake het vervullen van de wethoudersfunctie van Alkmaar naast zijn propagandischap, door het P.B. in nader overleg met het gewestelijk bestuur van Noord-Holland Noord tot oplossing te brengen. Vastgelegd werd, dat de beslissing in dezen bij het P.B. blijft.

Aangenomen werd het volgende voorstel van de afdeling Bellingwolde, overgenomen door het P.B., luidende:

„Het Congres noodigt het P.B. uit, tezamen met het N. V. V., een commissie te benoemen ter bestudeering van het vraagstuk platteland-moderne arbeidersbeweging. Deze commissie wordt opgedragen bij haar rapport ook voorstellen te voegen ten aanzien van de propaganda en den organisatievorm ten plattelande.”

Voorts werd besloten tot het instellen eener commissie, welke tot taak heeft het militaire vraagstuk, zoowel ten onzent als in het buitenland, benevens de voorstellen 13 tot en met 19 van den Beschrijvingsbrief 1924, te bestudee-

ren en die op een der volgende congressen rapport moet uitbrengen."

INTERNATIONALE BETREKKINGEN.

Aan een verzoek van de Belgische en Hongaarsche Partij om een afgevaardigde te zenden naar haar Congressen, die evenals het onze met Paschen gehouden werden, kon het P.B. niet voldoen. Ook meende het P.B. geen vertegenwoordiging te moeten zenden naar het Congres der Duitsche Partij op 11 Juni i.l., en naar dat der Bulgaarsche en der Fransche Partij, die in den loop van het jaar plaats vonden.

De stichting der Eerste Internationale op 2 September 1864, herdacht de S.A.I. op 28 September te Londen. Waar door alle aangesloten partijen hieraan werd deelgenomen, benoemde ook het P.B. een delegatie, n.l. p.g. A. B. Kleerekoper, J. H. Schaper en F. M. Wibaut. Bij deze gelegenheid werd tevens de 70ste verjaardag van Karl Kautsky gevierd. P.g. H. H. van Kol werd als een der oudste leden der Internationale door de S.A.I. uitgenodigd.

Tijdens het Internationaal Congres van het I.V.V. te Weenen nam p.g. W. H. Vliegen deel aan een zitting der Executieve van de S.A.I., terwijl p.g. F. M. Wibaut in Maart de zitting van de Executieve te Luxemburg bijwoonde.

Voorts vertegenwoordigde p.g. W. H. Vliegen de Partij bij het jubileum van Ansele te Gent en bij de bijzetting van het stoffelijk overschot van Jaurès in het Panthéon te Parijs.

VERTEGENWOORDIGING.

Als afgevaardigden voor het P.B. waren mw. Suze Groeneweg en J. A. Bergmeijer aanwezig op het Congres voor Plaatselijke Keuze, dat in Den Haag gehouden werd. Bovendien vertegenwoordigden A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven het P.B. bij de herdenking van het 30-jarig bestaan van de afdeling Arnhem en W. v. d. Sluis bij het 25-jarig jubileum van de afdeling Almelo, terwijl Drop, Bergmeijer en A. B. Kleerekoper de partij vertegenwoordigden op het Congres der A.J.C.

PARTIJSECRETARIAAT.

Het werk van het Secretariaat blijft groeien. Steeds meer wordt het 't middelpunt onzer beweging, waarvan uit voor een groot deel de materiaalvoorziening geschiedt. Het contact met de afdelingen, dat blijft toenemen, doet een steeds beter wordende verhouding ontstaan. Het is een centrum geworden, waartoe ieder zich wendt, die hulp nodig heeft. Het verwerken van notulen, vermenigvuldigen van brieven, convocaties, enz. van onze partijcommissies, geschiedt zoo goed als geheel door ons bureau.

Wij ontvingen plm. 20.000 stuks post, terwijl door ons werden verzonden ruim 8000 brieven. Bovendien verzonden wij 600 brieven voor het Bureau van Raadsleden.

Het aantal volgens nummering verzonden drukwerken en zegelbestellingen bedroeg meer dan 7000. Een overzicht van het verwerkte geeft dit geenszins, daar een circulaire, die bijv. in 1300 exemplaren verzonden is, onder één nummer geboekt wordt.

Ons knipselarchief trekt steeds meer de belangstelling en zal, hopen we, in de komende verkiezingscampagne zeker zeer nuttig zijn.

De bibliotheek is zoo goed als geëindigd en op

kaart gebracht, zoodat binnenkort de Partij ook daarvan gebruik kan maken.

KWESTIES.

Onder dit hoofdje is dit jaar, gelukkig, niets anders te vermelden, dan hetgeen reeds gezegd is over de zaak-Westerhof.

Op enkele kleinigheden na heerschte er pais en vrede in de organisatie, wat hopelijk de strijdlust en daadkracht ten goede is gekomen.

PERSONALIA.

Verheugend is het hier te kunnen wijzen op een feestelijke gebeurtenis. Partijgenoot J. H. Schaper vierde dit jaar zijn 25-jarig Kamerlidmaatschap op 26 April. De Groningers maakten, in samenwerking met het Partijbestuur en de Kamerfractie, dezen dag tot een onvergetelijken voor hem.

Bovendien werd dit jaar feestelijk herdacht de 70ste verjaardag van p.g. J. A. Bergmeijer.

Deze blijde gebeurtenissen werden echter overschaduwd door het overlijden van partijgenooten F. W. N. Hugenholtz, C. S. Adama van Scheltema, H. J. Bruens en Herman Heyermans.

De tijd schijnt te komen, dat we vele onzer voortreffelijkste mannen aan den dood moeten afstaan.

Adama van Scheltema, de dichter, die zoo bij uitstek de ziel van onze opwaarts strevende arbeidersklasse wist te treffen; Herman Heyermans, die met zijn tooneelstukken immer weer de arbeiders tot in het diepst van hun hart wist te ontroeren en tot strijd tegen onze kapitalistische maatschappij te wekken, zullen voor altijd een ledige plaats in onze rijen laten. Moge de begrafenissen, die de Partij hem bezorgde, een bewijs zijn, dat ook onze beweging haar groote dooden weet te eeren.

Hugenholtz, die lange jaren in de Kamer de belangen der arbeidersklasse behartigde, vooral die van het marinepersoneel, zal niet gauw zijn vergeten. Bruens, een der leiders van het N.V.V., behoorde tot de stillen in den lande, doch was de man, naar wiens raad en scherp oordeel binnenkamers gaarne werd geluisterd.

Bovendien ontviel de Partij p.g. N. A. de Vries, die vooral in het Noorden van ons land, als wethouder van Groningen en Gedeputeerde, zulk uitstekend werk verrichtte.

Moge hun namen en hun werk in de strijdende arbeidersklasse blijven voortleven.

Ook in ander opzicht was 1924 een jaar van afscheid of naderend afscheid.

Vliegen toch moet tengevolge van zijn verhuizing naar Den Haag, aftreden als Partijvoorzitter. Gelukkig is hij bereid lid te blijven van het Partijbestuur, zoodat ons kollege van zijn rijke ervaring, zijn groote kennis en zijn samenbindenden geest zal kunnen blijven profiteren.

Troelstra nam met een meesterlijke rede afscheid van zijn parlementairen levensarbeid en stelt zich ook niet meer verkiesbaar voor lid van het Partijbestuur.

't Is onze taak niet de beteekenis dezer mannen voor de arbeidersklasse in het algemeen, voor onze Partij in het bijzonder, te schetsen. Wij spreken daarom slechts de hoop uit, dat het Congres die wijsheid moge gegeven zijn, die noodig is om hun plaatsen op waardige wijze te doen bezetten.

C. WERKHOVEN,
Partijsecretaris.

WINST- EN VERLIESREKENING PARTIJKAS DER S. D. A. P. 1924.

Verlies.		
1.	Kantoorhuur en belasting . . . f	2.743.64
2.	Kosten Congres „	7.187.18
3.	Vergaderingen Partijbestuur . . . „	1.275.99½
4.	Bureaunkosten „	1.635.29½
5.	Salarissen bestuurders . . . „	9.346.12
6.	Onkosten bestuurders . . . „	2.512.24
7.	Salarissen propagandisten . . . „	24.548.76
8.	Abonn. secretarissen Gew. „	186.40
9.	Salarissen personeel . . . „	13.353.62½
10.	Kantoorbehoefte „	2.610.50
11.	Porti, telegraaf en telefoon „	4.992.24
12.	Kosten archief en bibliotheek „	1.293.35
13.	Uitgave Correspondentiebl. „	951.02
14.	Intern. Congressen en Bijeenkomsten „	830.65
15.	Kosten Partijraad „	1.249.27½
16.	Actie en Propaganda „	6.671.70
17.	Subsidies „	8.762.37
18.	Buitengewone subsidies . . . „	9.144.92½
19.	Kosten Kamerfracties . . . „	147.20½
20.	Kosten Jeugdraad A. J. C. „	159.45
21.	Kosten Partijcommissies . . . „	965.96
22.	Meubilair enz. „	1.812.42½
23.	Contributies „	980.18
24.	Afschrijving afdeelingen . . . „	196.12½
25.	Bijzondere uitkeeringen . . . „	3.635.38
26.	Diversen „	3.371.46
27.	Effecten „	12.60
Totaal f		110.576.07

Winst.		
1.	Contributie Afdeelingen . . . f	96.467.81
2.	Contributie Verspreide Leden „	215.07
3.	Diverse Drukwerken „	442.52½
4.	Bijzondere bijdragen „	7.177.41½
5.	Interest „	923.10½
Verlies over 1924 „		5.350.14½

Totaal f 110.576.07

TOELICHTING WINST- EN VERLIESREKENING 1924.

Verlies.

- Huur 2 étages Keizersgracht 376, per jaar . . . f 2000.—
Personeele belasting „ 743.64
f 2.743.64
- De Congreskosten bestaan uit:
Drukwerk f 424.95
Reis- en verblijfskosten afgevaardigden enz. „ 6110.53
Diverse kosten „ 651.70
„ 7.187.18
- Uitsluitend kosten van vergaderingen Partijbestuur en vertegenwoordiging op afdeelings- en gewestelijke bijeenkomsten, alsmede vertegenwoordiging op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.
Totaal uitgaven . . . f 1.300.74½
Restitutie N.V.V. „ 24.75
f 1.275.99½
- Schoonhouden lokalen, consumptie, brandstoffen en verlichting.
- Sal. 2 bestuurders f 9.000.—
Vacantietoelagen . . . „ 346.12
f 9.346.12

- Reis- en verblijfsk. f 1.731.64
2 Spoorwegabonn. . . „ 1.152.—

Totaal f 2.883.64

Aftrekken teruggest.
reisgeld „ 371.40
„ 2.512.24

- Voor 10 propagandisten en toelage aan twee gewestelijke secretarissen, plus zegels Verz. Inv. f 25.486.26
Aand. „Het Volk” combinatie
Drente „ 937.50
f 24.548.76
- Voor abonnementen op tijdschriften enz. aan de propagandisten.
- Voor in totaal elf bedienden, plus zegels Invaliditeitswet en vacantietoelagen. Hieronder is begrepen een tijdelijke bediende, belast met het catalogiseeren van de bibliotheek, salaris f 637.50 en een bediende, die belast is met de verzorging van het krantenarchief, de verzameling van materiaal Vereeniging van Raadsleden enz., salaris f 2.000.—. Blijft dus voor personeel Partijsecretariaat aan salaris enz. f 10.716.12½.

10. Voor blanco papier kantoorboeken, mappen enz.	f 506.80	
Bedrukte stukken, enveloppen, briefhoofden, staten en zegels	„ 1.181.57½	
Stencils, enz.	„ 290.75	
Diverse kosten	„ 631.37½	
	<u>f 2.610.50</u>	
11. Totaal uitgaven	f 5.976.89	
Hiervan voor rekening van „Het Volk”	f 6.05	
Actie Reg.-crisis	„ 14.32½	
Actie Onderw.versl.	„ 284.50	
Hulpactie Duitschl.	„ 250.59½	
Hulpactie Twente	„ 364.76½	
Ver. van Soc.-Dem. Raadsl.	„ 55.36	
Meeting 21 Sept. 1924	„ 9.05½	
	<u>„ 984.65</u>	
	<u>„ 4.992.24</u>	
12. Knipselabonnementen	f 184.32	
Bindwerk	„ 97.05	
Bibliotheekkaarten enz.	„ 29.25	
Ladenkasten enz.	„ 146.80	
Div. abbon. enz.	„ 835.93	
	<u>f 1.293.35</u>	
13. Drukken en expedieeren van 12 nummers.		
14. Vertegenwoordiging vergaderingen S. A. I. te Luxemburg en Weenen	f 320.05	
Kosten delegatie Londen, herdenking stichting Intern. 1864	„ 512.35	
	<u>Totaal f 832.40</u>	
Af: opbrengst 1 Int. Bericht Hamburg	„ 1.75	
	<u>f 830.65</u>	
15. Kosten vergadering Partijraad 11 October 1924	f 457.30	
Kosten vergadering P.-raad 20 Dec. '24	„ 595.12½	
Bijzond. bijeenkomst 23 Juni 1924	„ 196.85	
	<u>f 1.249.27½</u>	
16. Actie en Propaganda:		
a. Tezamen met N.V.V.:		
Actie Regeeringscrisis.		
Uitgaven	f 2.053.24	
Ontvangsten en restitutie N.V.V.	„ 1.595.23½	
	<u>„ 458.00½</u>	
Actie Onderwijsverslechtering.		
Uitgaven	f 5.711.17½	
Restitutie N.V.V. en B.v.N.O. en ontvangen van manifesten	„ 4.002.36½	
	<u>„ 1.708.81</u>	

Sociale Verzekering.		
Uitgaven	f 185.94	
Restitutie N.V.V.	„ 92.97	
	<u>„ 92.97</u>	
Actie Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie.		
Uitgaven	f 5.850.82½	
Ontvangen en restitutie N.V.V.	„ 3.039.13½	
	<u>„ 2.811.69</u>	
Betoogingen 21 September.		
Uitgaven	f 2.578.62½	
Restitutie N.V.V.	„ 1.289.31	
	<u>„ 1.289.31½</u>	
Petitionnement Vlootwet.		
Uitgaven	f 6.—	
Restitutie N.V.V.	„ 3.—	
	<u>„ 3.—</u>	
b. Zelfstandige Uitgaven.		
Prop.-manifesten	f 901.40	
Ontv.	f 529.98½	
Waarde voorraad	„ 212.85	
	<u>„ 742.83½</u>	
	<u>„ 158.56½</u>	
Manif. Euch. Cgr.	f 315.36	
Ontvangsten.	„ 242.11	
	<u>„ 73.25</u>	
Vlugschr. Landarb.	f 152.50	
Ontvangen Hoofdbest. L.A.B.	f 40.—	
Ontvangen Gewest Groningen	„ 25.—	
	<u>„ 65.—</u>	
	<u>„ 87.50</u>	
	<u>Totaal f 6.683.10½</u>	
Diversen.		
Ontvangsten	f 185.45	
Uitgaven	„ 174.04½	
Winst	<u>„ 11.40½</u>	
	<u>Blijft f 6.671.70</u>	
17. A.J.C.	f 5.000.—	
B. v. S.-D.V.C.	f 2.408.20	
Salaris Secr. Bond v. S.D.V.C.	f 1.354.17	
	<u>„ 3.762.37</u>	
	<u>f 8.762.37</u>	
18. Inst. v. Arb.Ontw.	f 4.655.87½	
Ind. S.D.P.	„ 1.650.—	
Gewest:		
Drente 1923/1924	„ 750.—	
Drente 1924/1925	„ 500.—	
Gelderland	„ 357.50	
N.-Brabant	„ 525.—	
Zeeland	„ 200.—	
Limburg	„ 506.55	
	<u>f 9.144.92½</u>	
19. Kosten secretariaten der Kamerfracties.		
20. Kosten van Partij-gedelegeerden voor twee vergaderingen Jeugdraad A.J.C.		

21. Commissiën:		
Politiek Systeem	f 26.30	
Onderwijs-	„ 290.58½	
Arbeiders- Ontwikkeling	f 146.54	
Terug N.V.V.	f 73.27	
	„ 73.27	
Soldaten-	„ 84.16	
Belangen-	„ 15.25	
Contributie- vraagstuk	„ 43.73	
Bezuinigings-	„ 74.15	
Plattelands- van Toezicht „Het Volk”	„ 125.40	
Militairisme	„ 9.75	
	f 143.40	
Terug N.V.V.	f 71.70	
	„ 71.70	
Verkiezings- program	„ 18.50	
Jubileum „Het Volk”	„ 28.75	
Werkverruiming	f 208.27½	
Betaald N.V.V.	f 104.14	
	„ 104.13½	
Arbeidersbank	f —.56	
Betaald N.V.V.	f —.28	
	„ —.28	
	f 965.96	
22. Balanswaarde		
1 Januari 1924 . . .	f 2.000.—	
Aankopen:		
Citroën-Auto	f 1.775.—	
Brandkast	f 510.10	
2 schrijfmachines	f 600.20	
Edison Dick-Dupli- cator	f 490.60	
2 brievenkasten	f 254.90	
Machinetafel	f 41.62½	
Electrische kachel	f 15.—	
	„ 5.687.42½	
Voor verkochte schrijfmachine	f 200.—	
Balanswaarde		
31 December 1924:	„ 3.875.—	
Kantoor-meubilair	f 2.425.—	
Citroën-auto	f 1.250.—	
	f 1.812.42½	
23. Contributie Soc. Arb. Intern.	f 967.68	
Contributie Bond voor Pl. Keuze . . .	„ 10.—	
Contributie Nat. Ver. v. Volksh. . .	„ 2.50	
	f 980.18	

24. Saldo rekening Partijkas van opgeheven afdeelingen.		
25. Toelage tijdens vacature propa- gandist Drente	f 400.—	
D. Schutter, As- sen	„ 2.635.38	
Mevr. L. Tilanus	„ 600.—	
	f 3.635.38	
26. Honorarium accountant	f 175.—	
Verzekering Citroën-auto . . .	„ 202.—	
Kosten gedenk- steen Tak	f 226.82	
Bijdrage federatie Amsterdam . . .	f 100.—	
	„ 126.82	
Bijdrage gedenk- steen Hegeraat . .	„ 24.30	
Halve kosten radio A.J.C. Paaschh. . .	„ 172.60	
Kosten begrafenis H. Heijermans . .	„ 1.136.01	
Vertaalkosten ont- wapeningsontw. Denemarken . . .	f 100.10	
Restitutie „H. V.”	f 20.—	
	„ 80.10	
Advertenties . . .	„ 120.—	
Onkost. partijvlag	„ 90.46	
Bijdrage Gewest Groningen jubi- leum-Schaper . . .	„ 100.—	
Bijzetting Pan- theon Jaures . . .	„ 109.—	
Bloemenhulde ver- schillende perso- nen	„ 210.20	
Diversen	„ 830.62	
	Totaal f 3.377.11	
Afschrijving kleine terugbetalingen . .	„ 5.65	
	f 3.371.46	
27. Verlies op effecten nog uit erflating wijlen partijgenoot Cohen in ons bezit. Afschrij- ving op Deutsche papieren.		

Winst.

1. Aan zegelwaarde werd door de afdeelingen besteld:	
223144 zegels à 7 cent is	f 15.619.08
500014 „ „ 10 „ „ „	„ 55.001.40
170222 „ „ 12 „ „ „	„ 20.426.64
309669 „ „ 15 „ „ „	„ 46.450.35
202178 „ „ 20 „ „ „	„ 40.435.60
70588 „ „ 25 „ „ „	„ 17.647.—
43957 „ „ 30 „ „ „	„ 13.187.10
9047 „ „ 35 „ „ „	„ 3.166.45
59422 „ „ 40 „ „ „	„ 23.768.80
130375 W.Z.	
	Totaal waarde f 235.702.42
Hiervan komt de Partijkas ten goede 40 pCt., is f 94.280.97. Meer ontvangen dan	

uit dezen zegelverkoop volgt f 2.186.84. Dit bedrag ontvingen wij in hoofdzaak uit afdeelingen waar kon worden vastgesteld, dat contributie zonder afgifte van zegels ontvangen is.

2 Toelichting overbodig.

3 Winst verkoop diplomaboekjes

Winst verkoop kas- en controleboeken „ f 206.36
236.16½ f 442.52½

4. Winstuitkeering

„Centrale” „ f 4.655.87½
Erfelating wijlen mej
Bosscha „ 2.500.—

Diversen „ 125.54
f 7.281.41½

Af: Pensioenlast
erfenis Cohen „ 104.—
f 7.177.41½

5. Voor ontvangen en nog te ontvangen interest uit Leeningen, Beleggingen Girodienst over 1924 f 1.077.38

Voor betaalde en te betalen coupons Rente Leening 1917 en bewaarloon Effecten „ 154.27½
f 923.10½

BALANS PARTIJKAS DER S. D. A. P. 31 DECEMBER 1924.

Bezittingen.

1. Kassa	f 929.96½
2. Postchèque- en Girodienst	„ 4.739.74
3. Twentsche Bank Deposito	„ 1.859.45
4. Effecten	„ 6.621.90
5. Leening N. V. „Vooruitgang”	„ 15.000.—
6. Leening N. V. „Voorwaarts”	„ 2.000.—
7. Voorschotten	„ 5.739.02
8. Interest	„ 27.02½
9. Afdeelingen en Gewesten	„ 24.065.48½
10. Verspreide leden	„ 290.83
11. Kantoormeubilair	„ 2.425.—
12. Citroën-auto	„ 1.250.—
13. Diverse Drukwerken	„ 376.87½
14. Verkiezingsfonds	„ 768.60
15. „Het Volk”	„ 125.—
16. Algemeene Propaganda	„ 212.85
17. Rekening Pensioenfonds	„ 1.403.17
Totaal	f 67.834.91

Schulden.

1. Diverse Crediteuren	f 4.833.53½
2. Houders Uitgel. Oblig. 1917	„ 4.385.—
3. Voorschotten	„ 56.69
4. Interest	„ 175.40
5. Vereeniging S.-D. Raadsleden	„ 2.147.31
6. Ontwapeningsfonds	„ 22.601.60
7. Fonds Roode Guirlande	„ 5.054.23
8. Contributie-aandeel Gewesten	„ 4.880.48
9. Algemeene Propaganda	„ 100.—
10. Kapitaalrekening	„ 23.600.66½

Totaal f 67.834.91

Toelichting Balans Partijkas der S. D. A. P. 1924.

Bezittingen.

- In kas op 31 December 1924.
- Saldo op 31 December 1924. Bij de verrekkeningen, die na de wederopenstelling van den Postchèque- en Girodienst plaats hadden, bleek, dat ons saldocijfer van vorig jaar in overeenstemming was met het cijfer bij dezen dienst.
- Bestaat uit:
Eén maand deposito, inclusief de daarop gekweekte rente, f 1.859.45.
- De specificatie van dit bedrag is als volgt:
5 volgestorten aandeelen N.V. „Ontwikkeling” A’dam à f 1000.— is f 5.000.—
2 aand. Coöp. „Samenwerking” „ 150.—
8 aand. Drukkerij „t Gooi” „ 80.—
1 oblig. N.V. „Ontwikkeling” R’dam, nominaal f 250.— „ 125.—

Oblig. in diverse coöperaties en Volksgeb. „ 852.50

Restant waarde onverkochte effecten uit nalatenschap Cohen „ 309.40

1 Obligatie N.V. „Ontwikkeling” „ 10.—

2 Oblig. Bond Korp. Koninkl. Marine „ 35.—

6 Obligaties „Het Groote Volk” „ 60.—

3 aandeelen N.V. „Voorwaarts”, Rotterdam, P.M.
2 Oprichtingsbew. N. V. „Voorwaarts”, Rotterdam, P. M.
f 6.621.90

- Hiervan moet f 10.000.— worden beschouwd als belegd ten behoeve van het Ontwapeningsfonds tegen 6 pCt. rente per jaar en f 5000.— tegen 5½ pCt. rente restant „Roode Guirlande”.

6. Voor dit bedrag, gestort ten behoeve van de nieuwe N. V. Boekhandel „Voorwaarts”, zullen aandelen worden verstrekt.
7. Hierin is opgenomen een bedrag van f 1.750.—, dat binnenkort reeds zal worden verrekend of afgedaan. Voorts f 850.— in den loop van 1923 en 1924, verstrekt aan de Wed. W. G. Helsdingen, in afwachting van pensioenrechten. De overige f 3.139.02 zijn deels gespecificeerd in vorig verslag en bestaan anderdeels uit diverse kleine bedragen.
8. Loopende couponrente over 1924.
9. Vorderingen op afdelingen voor nog niet betaalde zegelrekeningen, diplomaboekjes, enz. f 22.039.88½
 Vorderingen op
 gewesten en „ 2.025.60
 federaties „ 24.065.48½
10. Vastgesteld als te vorderen van ingeschreven verspreide leden over 1924 en vorige jaren.
11. Vorig jaar was de waarde van het meubilair gesteld op f 2.000.—. Men zie voor het nu verhoogde bedrag verliesrekening post 22.
12. Men vergelijkte verliesrekening post 22.
13. Waarde voorraad diploma-boekjes f 206.36
 Waarde voorraad kas- en contributie-boeken „ 170.51½
 f 376.87½
14. Vergeleken bij vorig jaar is het tegoed f 654.52 lager, doordat reeds inkomsten voor de a.s. verkiezingsactie (abonnementen „Ons Arsenaal”) op deze rekening zijn geboekt.
15. De Directie van „Het Volk” zal f 1.500.— per jaar betalen in de totaal-kosten, voortvloeiende uit de combinatie van functies propagandist-hoofdagent voor Drente. Dit bedrag is het tegoed over December 1924.
16. Waarde van nog aanwezigen voorraad propagandamanifesten (zie ook post 16 verliesrekening).
17. Balanscijfer tekort 1923 f 3.606.19½
 Betaald aan pensioenen „ 3.249.96
 f 6.856.15½
 Ontvangen extra heffing f 5.668.02
 Hiervan op rekening 1923 „ 215.03½
 „ 5.452.98½
 Tekort 31 December 1924 f 1.403.17

Schulden.

1. Deze post bestaat uit:
 Rekening N.V.V. f 2.290.73½¹)
 Rekening N. V. „Ontwikkeling” „ 90.02 ¹)
 Rekening N. V. „Vooruitgang” „ 11.20
 Te betalen Heijermansfonds „ 2.635.78½²)
 Kautsky-fonds „ 13.89
 Steun Buitenland-sche pers „ 65.10
 Steun Hongarije „ 6.—
 Totaal f 5.112.73
 Af aan vordering op hulpactie Duitschland „ 279.19½¹)
 f 4.833.53½
2. Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 31 December 1923 f 4.425.—
 Ten geschenke ontvangen „ 40.—
 f 4.385.—
3. Kleine ontvangsten van derden enz.
4. Over 1924 nog te betalen rente op uitgelote obligaties 1917.
5. Schuld aan Ver. van S.-D. Raadsleden op 31 December 1924. Aan de Jaarvergadering der Vereeniging, gehouden op 17 en 18 Januari 1925, is de volledige specificatie overgelegd.
6. Gelijk aan vorig jaar. Uit dit fonds is gedurende 1924 niets gebruikt.
7. Saldo vorig jaar f 5.438.04
 Nog ontvangen „ 527.51
 Totaal f 5.965.55
 Gebruikt over 1924 „ 911.32
 f 5.054.23
8. Nog te betalen percentage uit de waarde der zegelbestellingen, ingekomen en behandeld tusschen 1 October en 31 December 1924.
9. Reeds ontvangen voor bestelde verzameling Congresbesluiten en resoluties in 1925 uit te geven.
10. Saldo vorig jaar f 28.950.81, waarop verlies over 1924 (zie winst- en verliesrekening) is afgeschreven.

De Partij-Penningmeester:
 W. DROP.

Amsterdam, 22 Januari 1925.

- ¹) Inmiddels afgedaan.
- ²) Waarvan reeds f 2.000.— is betaald.

Verslag van de Sociaal-Democratische Tweede Kamerfractie.

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

In den loop van het verslagjaar ontviel aan de Fractie een harer oudste leden: **H u g e n h o l t z**. Een groot verlies, dat dubbel trof, daar tot vlak vóór zijn dood de Fractie van de ernst der ziekte onkundig was. Met dankbaarheid blijft de Fractie het belangrijk aandeel hetwelk Hugenholtz in haar werkzaamheden had en waaraan hij zich steeds gaf met al zijn bekwaamheid en al zijn kracht, herdenken. Maar niet minder blijft bij haar voortleven de herinnering aan Hugenholtz als aan een onbaatzuchtig, hartelijk en trouw kameraad, wiens warm hart en diep-menschelijk gevoel werden gewaardeerd en bewonderd door allen, die het voorrecht hadden te midden van den dagelijken strijd ook den mensch Hugenholtz nader te leeren kennen.

De zetel van Hugenholtz bleef geruimen tijd onbezet. De eene plaatsvervanger na den andere bedankte, totdat ten slotte **W e i j k a m p** zich bereid verklaarde tot 1925 het lidmaatschap der Kamer te aanvaarden.

Het doet de Fractie leed, Weijkamp zoo spoedig reeds weder te moeten missen.

Gedurende een groot deel van het verslagjaar hebben **J. ter Laan**, **Sannes** en **Van den Tempel** tengevolge van ziekte of niet aan de werkzaamheden der Fractie kunnen deelnemen of zich van spreken moeten onthouden.

Het vooruitzicht bestaat, dat zij weldra weer op volle kracht, evenals zulks met **Vliegen**, die na zijn ernstige ziekte volledig hersteld in het strijdperk terugkeerde, het geval is, hun werk zullen kunnen hervatten.

Het bureau der Fractie bleef onveranderd: **Troelstra**, voorzitter; **Schaper**, 2e voorzitter; **Sannes**, secretaris, en **IJzerman**, 2e secretaris.

AARD VAN HET VERSLAG.

Het laatste verslag der Fractie liep tot den 18en Februari 1924. Tengevolge van de Vlootwet-crisis zat de Kamer op dezen datum nog in de algemeene beschouwingen over de Staatsbegroting voor 1924, terwijl de hoofdstukken der begroting nog moesten behandeld worden. Zodoende loopt dit verslag over twee begrotingsperiodes. Wie denkt aan den omvang, welken alleen reeds de begrotingsdiscussies hebben verkregen, zal aanstonds beseffen, dat het ondoenlijk is ook maar het meest beknopte relaas te geven van wat de leden der Fractie hebben gepraesteerd. Dat is trouwens niet noodig. De uitvoerige verslagen in „Het Volk” en „Voorwaarts” doen de partijgenooten van dag tot dag met het werk der Fractie meelevén en bieden een uitmuntende basis voor het vragen van opheldering over dit werk, terwijl de „Handelingen” der Kamer voor hen, die tot in bijzonderheden het gesprokene willen volgen, het aangewezen materiaal zijn, waarop critiek op het werk der Fractie kan worden gebaseerd. Tot April 1924 bezaten de partijgenooten daarbij het „Kort Verslag”. Mede door de stem van een deel der Fractie kunnen zij daarover thans niet meer

beschikken. Duijs hield tegen de opheffing een zeer gedocumenteerde rede, meende dat bij betere exploitatie het aantal abonnees sterk zou toenemen en de uitgaven zouden dalen en stelde met **IJzerman** bij amendement voor, de opheffing in ieder geval niet met 1 April, maar met het nieuwe parlementaire jaar in September 1924 te doen ingaan, welk amendement verworpen werd. De tegenstemmers waren van oordeel, dat er geen grond was het einde uit te stellen, waar het kleine aantal abonnees feitelijk het vonnis over het „Kort Verslag” reeds had geveld. In dezen tijd van tekorten werden de groote uitgaven, voor de weinige abonnees te doen, niet gewettigd geoordeeld. Uit de Fractie stemden **Van Braambeek**, **Sannes** en **Schaper** vóór het voorstel tot opheffing.

DE STRIJD TEGEN COLIJN.

Het optreden der Fractie stond in het teeken van den strijd tegen het bezuinigingsplan-Colijn. Het was daarmee een doorlopende strijd tegen de stoffelijke en geestelijke inzinging van groote volksgroepen, een strijd voor de heerschappij van recht en goede trouw in het Staatsbestuur en tegen de eenzijdige, immers onevenredig zware, belasting van de volksmassa.

De Fractie was overtuigd van de noodzakelijkheid zoo spoedig mogelijk tot een sluitend Staatsbudget te komen. Zij heeft daarvan bij herhaling getuigd. Tot redelijke bezuiniging, redelijk in omvang, in tempo en methode was zij ten volle bereid. Op de militaire uitgaven allereerst. Maar juist wyl bezuinigd zoft moeten worden ook op andere uitgaven meende zij met te meer klem compensatie voor de arbeiders te moeten eischen.

Het program van **S. D. A. P.** en **N. V. V.**, na de verwerping der Vlootwet opgesteld, sprak hiervan. In zijn verdediging van dit gelegenheidsprogram tegen een aanval van den antilrev. heer **Schouten** heeft **Troelstra** de groote sociale eischen, die zonder geldelijke lasten zouden kunnen worden verwezenlijkt, aangewezen. De regeering heeft van een dergelijke bezuinigingsmethode niet willen weten en de Kamer is haar gevolgd. Het stelsel-Colijn moest doorgedreven. Het tekort moest in één jaar verdwijnen, koste wat het wil.

Van een vruchtbare bezuiniging gaf de methode-Colijn echter niet blijk. Haar kracht was de afbraak, niet de opbouw; de gezonde gedachte van bezuiniging door eene grootsche reorganisatie van den Staatsdienst, aanvankelijk vooropgesteld, kwam op het zooveelste plan terecht. Nieuwe indirecte belastingen, verslechtering van het Volksonderwijs, inkrimping van de zorg voor de volksgezondheid, sterke verlaging van de salarissen en loonen van het overheids-personeel waren de bronnen waaruit de miljoenen zijn gevloeid. De overige bezuiniging zette geen zoden aan den dijk.

Dank zij deze geweldpolitiek tegen de volksklassen, geholpen door den meevaller van het ruimer vloeien der baten, kon het fantastisch

tekort — dat aanvankelijk veel hoger werd geraamd dan het in werkelijkheid was — inderdaad in één jaar worden weggewerkt.

In hoeverre deze „glorie van Colijn” door het Nederlandsche volk zal worden gewaardeerd zal moeten blijken. Colijn moge in vergaderingen van groote werkgevers geestdriftig worden toegejuicht; hij zelf moge voor den loud-speaker eigen lof zingen; zijn partij moge stoffen op het succes van haar leider, — de vraag is, of de kiezers van 1925 met dezen jubel zullen instemmen? De weerzin, welke de regeeringspolitiek niet alleen in katholieken maar ook in „christelijken” kring heeft gewekt, staat niet toe, zonder meer een bevestigd antwoord op deze vraag te geven.

DE SALARISPOLITIEK DER REGEERING.

Met name is het de salarispolitiek geweest, die tot gegronde verontwaardiging, tot in de rechtsche Kamer groepen toe, aanleiding heeft gegeven.

De geschiedenis der salarisverlagingen van 5 en 10 pCt. op 1 Mei en 1 October 1924, de kapotmaking door de regeering van het georganiseerd overleg, het tot stand komen van het nieuwe bezoldigingsbesluit buiten het overleg om, de interpellatie-J. ter Laan in April 1924 en de interpellatie-Gerhard in November 1924 liggen nog versch in het geheugen. Alleen moge als kenschetsend feit voor de mentaliteit der regeering enerzijds en voor de reactie daarop van de politieke partijen anderzijds herinnerd worden aan de verwerping met 56 tegen 29 stemmen van artikel 1 van het beruchte ontwerp van wet tot wettelijke regeling inzake de wijziging van bepalingen betreffende rechten en verplichtingen van ambtenaren.

De intrekking van artikel 40 bewees reeds, dat de regeering ten deze niet toegankelijk was voor argumenten van moreelen aard. Terecht qualificeerde Troelstra de regeeringspolitiek met de stelling: Regeeren heeft met moraliteit niets te maken. Nood breekt recht, het doel heiligt de middelen, bleek de leuze onder welke de regeering in den nood der schatkist door haar maatregelen wilde voorzien. De opvattingen echter, waarvan zij in het genoemde wetsontwerp betreffende rechten en verplichtingen van ambtenaren blijk gaf — zelfs het beroep op den rechter wilde dit wetsontwerp den ambtenaren ontnemen — druichten zoozeer in tegen het rechtsgevoel van het overgrootste deel des volks, dat ook velen uit de katholieke en christelijk-historische Kamerfractie in deze zaak van allerslechtst voorbeeld, zooals de heer Nolens haar noemde, weigerden de regeering te volgen. Niet alleen een politieke, maar ook een moreele terechtwijzing, die een andere regeering tot schaamtevol aftreden zou hebben genoopt, doch die door deze regeering blijkbaar niet werd gevoeld.

Hoezeer haar geestesgesteldheid aan die van ons volk vreemd is, bleek in de jongste parlementaire dagen opnieuw bij de behandeling der wetsontwerpen, regelende de jaarweden van de leden van den Raad van State, van de Rekenkamer en van de Rechterlijke Macht.

Met een beroep op gebiedende noodzakelijkheid worden de salarissen van het overgrootste deel van het overheids personeel over 1925 met 10 pCt. verlaagd — met voor velen verdere verlaging in het verschiet en met veel grootere

verlagingen voor ongehuwden. Tegenover deze noodzakelijkheid past gelijkheid van offer. Met dezen eisch echter kwam de regeering in flagranten strijd door in genoemde wetsontwerpen de salarissen boven f 6000.— met slechts f 500 te verminderen, wat voor de hogere salarissen een aftrek van 5 pCt. of minder betekende. De meest brutale klasse-politiek. Zelfs deze Kamer was dit te machtig. Zij weigerde na krachtige bestrijding, o.a. van Gerhard en Van den Tempel, zich tot deze, aan ieder aanvoelen van den volksgeest vreemde, politiek te leenen. Wederom slikte de regeering een votum van afkeuring.

In de bestrijding van de salaris-politiek der regeering stond onze Fractie vooraan. Aan haar initiatief — de interpellatie van J. ter Laan en van Gerhard — was de tot den grond gaande, scherpe afrekening met de regeeringsopvattingen omtrent wat politiek en moreel geoorloofd is, te danken. Bij eerstgenoemde interpellatie hekelde onzerzijds ook Troelstra in een felle rede de woordbreuk der regeering; bij de behandeling der wetsontwerpen betreffende de salariering van de leden van den Raad van State, de rechterlijke macht enz. oefende Van den Tempel scherpe critiek op de rechtsopvattingen van het Ministerie.

DE STRIJD TEGEN DE NIEUWE BELASTINGEN.

In het bezuinigingsplan-Colijn nam de verhooging van tal van indirecte belastingen een eerste plaats in. Indirecte belastingen op artikelen van volksgebruik. Belastingen, ongelijk van druk, ingaande tegen den eisch van belasting naar draagkracht, immers het zwaarst drukkend op de armen en op de groote gezinnen, in woorden de troetelkinderen der rechterzijde.

Belastingverhooging zou 30 miljoen in de schatkist moeten brengen — het worden er meer! — terwijl 90 miljoen uit bezuiniging — in hoofdzaak salarisverlaging — zou moeten komen.

Allereerst waren de verhooging van de accijns op het bier en van het invoerrecht op thee en bier aan de orde. Bij de behandeling dezer wetsontwerpen bekeek J. ter Laan de verhouding tusschen directe en indirecte belastingen en toonde aan, dat die verhouding meer en meer ten gunste der indirecte belastingen veranderde. Tegenover 170 miljoen directe worden 217 miljoen indirecte opgebracht, waarbij de voorgestelde belastingverhoogingen, in totaal ongeveer 30 miljoen, nog niet zijn meegerekend.

Daarom verzette hij zich krachtig tegen deze nieuwe heffingen, met name tegen het duurder maken van de thee met niet minder dan 50 cent per K.G. — aanvankelijk was zelfs voorgesteld 75 cent per K.G.

Ter Laan werd hierbij gesteund door Hiemstra, die in het bijzonder opkwam tegen dezen nieuwen last op de landarbeiders met hun toch reeds zoo lage loonen en door Suze Groeneweg, die zooval van uit den gezichtshoek der huisvrouwen als van uit dien der geheelonthouders, een scherpe veroordeeling van deze ontwerpen gaf.

Het mocht niet baten: de wetsontwerpen werden aangenomen.

Ook de nieuwe rijwielbelasting wist

Minister Colijn in het Staatsblad te brengen. IJzerman wraakte in een zoowel doorwrocht historisch als geestig betoog deze herleving van den in 1919 afgeschafften grondslag: rijwielen, in de personeele belasting. In 1896 wees Sprenger Van Eijk er reeds op, dat het houden van rijwielen in vele gevallen waarlijk geen luxe is; in 1898 constateerde het liberale Eerste Kamerlid Bultman, dat deze belasting in zeer zware mate op den arbeider rust en buitengewoon onbillijk is voor het platte land. Dat is zij nog, zei IJzerman, al is zij niet onwaarschijnlijk: met groote duidelijkheid wordt de belastingplichtige telkens aan Colijn herinnerd.

Ontoelaatbaar is deze belasting ook omdat zij in 1919 feitelijk is afgekocht. Met verhooging van den grondslag: huurwaarde in de personeele belasting hebben de belastingplichtigen de opheffing van den grondslag rijwielen betaald. Deze wet is dus niet alleen onrechtvaardig, zij is ook reactionnair, ja zij is veel slechter dan de wet van 1898.

J. ter Laan, die het argument van den afkoop der rijwielenbelasting en daarmee van de onrechtmatigheid dezer herleving nog eens ontwikkelde en Duys, die vroeg: waarom legt gij niet liever 10 pCt. extra op de inkomens boven f 10.000 wat alleen reeds 100 miljoen zou opleveren, sprongen IJzerman bij.

Bij de behandeling der artikelen trachtte Hiemstra, wat in het bijzonder voor het platte land van groote beteekenis zou zijn, vrijstelling van belasting te krijgen voor hoofden van gezinnen of kostwinners, die niet in de rijks-inkomstenbelasting zijn aangeslagen. Hoewel zijn amendement verworpen werd, is de tegenwoordige regeling goeddeels aan dit amendement ontleend.

Van meer finantieele en economische beteekenis dan een der andere belastingverhoogingen was die, welke uit de invoerrechten zou moeten komen. De nieuwe Tariefwet, aangekondigd allereerst als een technische herziening, welke in opzet inderdaad verbetering gaf maar die in den loop der behandeling meer en meer werd verknoeid zoodat de tariefwet ten slotte het karakter van een lappendeken kreeg, bracht daarnaast in den vorm van een belasting van het „toonbankartikel” eene verhooging van het invoerrecht van 5 op 8 pCt. niet alleen voor het weeldeverbruik maar ook voor het volksartikel.

Naast het gevaar van het intreden der gevolgen van een beschermend tarief — waarvan Minister Colijn zich ten slotte niet zóó afkeerig toonde als hij aanvankelijk scheen te zijn — gaf de nieuwe tariefwet de zekerheid eener belastingverzwaring, die grootendeels op het dagelijksch verbruik van het volk zal drukken. Daartegen heeft onze Fractie zich krachtig verzet.

In een nota, ingediend door een vijftal leden van de Commissie voor Finantieele en Economische Politiek uit de Fractie, met Vliegen als eersten ondertekenaar, werd, erkennende dat versterking der middelen noodig is, een stelsel ontwikkeld op de volgende grondslagen.

Grondstoffen en hulpmiddelen voor het bedrijfsleven, benevens artikelen, die in het gezin denzelfden dienst doen, dienen te worden vrijgesteld. Van Volksartikelen, die thans zijn belast, wordt het bestaande invoerrecht niet verhoogd. Voor artikelen van weelde, en voor

wat in het algemeen geen volksartikel is, kan een hooger invoerrecht worden geheven.

Tegen dit systeem kunnen inderdaad, met name uit vrijhandelsoogpunt, bezwaren worden ingebracht. Bij de mondelinge behandeling bleek een enkel maal ook, dat in de Fractie niet eenstemmig er over werd gedacht. Het werd echter aan de hand gedaan als een middel om in de gegeven finantieele verhoudingen, als het ware op de basis van een aanneemelijk compromis, tot verhooging van invoerrecht zonder verzwaring voor de volksmassa te kunnen geraken en om de nadeelen van de tariefwet-Colijn te kunnen ontkomen. Toen Colijn het systeem der nota had afgewezen was er geen reden, de concessie, die er in gelegen was, toch bij sommige tariefposten te doen. Zóó oordeelde een deel der Fractie, terwijl een ander deel aan den opzet der nota bleef vasthouden.

Vliegen heeft de nota knap verdedigd en heeft bij de algemeene beschouwingen over de tariefwet het gansche finantieele vraagstuk scherp ontleed en de finantieele politiek van Colijn fel bestreden. Hij heeft, bijgestaan door Van der Waerden, IJzerman, Schaper, Hiemstra e.a. ook bij de artikelen den strijd voortgezet en getracht te redden wat te redden viel. Een enkel succesje viel onzen mannen daarbij ten deel; over het algemeen werden echter in het ontwerp geen ingrijpende verbeteringen gebracht, wel enkele verslechtingen, concessies van Colijn aan de protectionisten, in het bijzonder uit den R.-K. hoek.

De verhooging van den tabaksaccijns — krachtig bestreden door IJzerman — maakte het samenstel van nieuwe belastingen compleet. Colijn zal zijn dikke 30 miljoen hebben; het volk zal hebben te betalen voor de nieuwe schepen van Minister Westerveld en voor de gifgasbommen en ander oorlogstuig van Minister Van Dijk.

Wel toont de reactie in Nederland haar macht!

ONS VERZET TEGEN DEN AANSLAG OP HET VOLKSONDERWIJS.

In het bezuinigingsplan-Colijn werden bovenal de sociale en geestelijke goederen aangetast.

Op alle voorzieningen ten bate van woningbouw en volksgezondheid: tucht- en opvoedingswezen en drankbestrijding: volksuniversiteiten en openbare leeszaalen: kindervacantie-kolonies en lichamelijke oefening der jeugd, werd, hier meer daar minder, bezuinigd. Bovenal echter werd het volksonderwijs het kind van de rekening. Voor de groote kultureele en sociale beteekenis van deugdelijk volksonderwijs toonde de regeering zich blind. Op wilde wijze volgden de bezuinigingsmaatregelen elkaar op, zóó, dat telkens wijziging noodig bleek, terwijl een systematisch onderzoek naar de oorzaken onzer inderdaad kostbare onderwijsorganisatie achterwege bleef. De chaos in de finantiën leidde tot een chaos in het onderwijs.

Reeds bij de algemeenen beschouwingen over de Staatsbegroting voor 1924 stelde Troelstra in Februari 1924 een motie, waarin werd uitgesproken, dat de aangekondigde onderwijsbezuinigingen niet zouden worden uitgevoerd vóór en aler door eene Commissie was nage-

gaan, welke bezuinigingen mogelijk en gewenscht zijn, op den grondslag der pacificatie en zonder aanranding van de kwaliteit van het onderwijs. Minister Ruys wees de motie af; de Kamer verwierp haar.

Met de regeering viel daarmee over onderwijs-bezuiniging verder niet te praten. Ons restte alleen, naar verderfelijke plannen te bestrijden en de haaldeelen voor de toekomst van ons volk aan te wijzen.

Bij de begroting van onderwijs voor 1924 richtte Gerhard een scherpen aanval op Minister De Visser tegenover wien onze fractie in vele opzichten sympathiek had gestaan. Albarda betoogde met groote duidelijkheid, dat de uitwerking der pacificatie dringend herziening behoeft, en Van Zadelhoff toonde aan, dat de Minister het volksonderwijs ontworpen en aanslag op het peil van het onderwijs van het arbeiderskind pleegde.

De strijd nam toe in scherpte toen de onbezonnen maatregelen en voornemens der regeering heel de onderwijswereld op stelten zetten. De verhooging van den aanvang van den schoolplichtigen leeftijd van het 6e naar het 7e jaar — onder de algemeene critiek bezwaken en ingetrokken nog vóór zij in werking zou treden — de schrapping van het 7e leerjaar, later gewijzigd in een vervallen van het 7e leerplichtjaar tot 1930; de verhooging van het aantal leerlingen per onderwijzer tot 48; het binnenloodsen in de laagste twee klassen van de „assistenten”, de school-hittepetitten, zij allen rechtvaardigen het scherpe vonnis van Gerhard, dat de regeering het onderwijs in Nederland in slechtere conditie bracht dan het ooit is geweest en dat zij het onderwijs alleen nog maar ziet in het licht der bezuiniging.

Gerhard leverde daarbij afdoende critiek op de toepassing der pacificatie en toonde aan, dat de opschorting van de leerverplichting een begunstiging was van de beter gesitueerde ouders, terwijl Van Zadelhoff de verhooging van het aantal leerlingen per onderwijzer en het instituut der assistenten als een bedenkelijke reactie en een groote schade voor het volksonderwijs brandmerkte.

In wezen één met den strijd tegen de verlaging van het volksonderwijs was het opkomen van de Fractie vóór het behoud van sociale en cultureele zorgen.

Eén taaien strijd tegen inzinking van het stoffelijk en geestelijk levenspeil van ons volk, in velerlei vormen gevoerd, gaf de geheele handeling van de begroting voor 1924 te zien. Of Kleerekoper fel optrad tegen de anonieme duisterlingen, die in het Voorloopig Verslag over de Onderwijsbegroting de stelling hadden geponoerd, dat uitgaven voor instellingen van muziek en zang, voor openbare leeszaalen en bibliotheken door belanghebbenden zelf behooren te worden gedragen; of hij de bezuiniging op justitie (rijksopvoedingswezen, gevangenisstelsel enz.) hekelde en daartegenover de noodzakelijkheid stelde van hervorming van ons strafstelsel, dat „een samenstel van brutoheid, domheid, sleur en misverstand” is; of Hiemstra de aanvankelijke plannen om ook de georganiseerde werklozen naar armenzorg te verwijzen als brutale, verwaten en domme klasse-politiek afwees; of De Vries—Bruins de afbraak van de zorg voor de volksgezondheid

of Schaper die voor de volkshuisvesting bestreed — altijd en altijd weer was het de strijd voor het behoud der volkskracht die onze Fractie in de bres deed komen, om den aanval van de reactie, door het Colijnsche grof bezuinigings-geschut voorbereid en begunstigd, te weren.

Nadrukkkelijk herinneren wij aan onzen strijd tegen het militarisme, aan het hardnekkig verzet van Duijs bij de Marinebegroting tegen de aanvraag voor nieuwbouw, waardoor feitelijk aan de Vlootwet, na haar verwerping door de Kamer, een begin van uitvoering werd gegeven; aan de geharnaste pleidooien van Van Zadelhoff voor ontwapening en aan het daarbij aansluitende, volhardend pogen van K. ter Laan om uit het leger alles weg te nemen wat het een karakter van oorlogsbestemming geeft. Door een reeks amendementen poogde Ter Laan te bereiken, dat alle elementen van oorlog, van aanvals- zoowel als verdedigingsoorlog aan ons leger zouden worden ontnomen. Naast sterke verlaging van de lichte en het vervallen der herhalingsoefeningen wilde hij de opheffing van de cavalerie, de artillerie en het vestingstelsel.

Overbodig te zeggen, dat de Kamer van deze plannen niet weten wilde. Het votum van het kiezerscorps van 1925 zal duidelijk moeten maken dat ons volk den weg naar de ontwapening wil inslaan, vóór en aler van het overgrote deel der burgerlijke partijen op dit punt iets te wachten is.

Wanneer wij de Handelingen doorbladeren, stuiten wij telkens en telkens weer op voorstellen, op wenschen, op critiek van de Fractie, die waard zijn te worden besproken en die groote volksbelangen raken. Aan dit verslag echter zijn grenzen gesteld. Wij doen daarom willekeurig eenige grepen wanneer wij herinneren aan de motie van Suze Groeneweg betreffende het regelen van de rechtspositie van vrouwelijke rijksambtenaren bij de wet en niet bij algemeenen maatregel van bestuur: aan haar verdediging van het wetsontwerp-Rutgers betreffende plaatselijke keuze, waarbij zij dit ontwerp plaatste in het licht van het belang der jeugd, die geroepen is groote problemen tot oplossing te brengen; aan het opkomen van Van der Waerden voor bedrijfsorganisatie en medezeggenschap en aan zijn wetsontwerp over het aan de socialisatie-commissie toe te kennen recht van enquête: aan den aandrang van Hiemstra om bezuiniging niet te zoeken in het niet-uitvoeren van werken, die object van werkverschaffing kunnen zijn: aan zijn motie voor opname van minimum-loon in bestekken en aan zijn krachtig opkomen voor betere loonen bij de werkverschaffing: aan Schaper's wensch naar lagere spoorwegtarieven over groote afstanden, aan zijn ontdren ten opzichte van den christelijk-historischen burgermeester van Mennel, die er van beschuldigd werd een aantal misdrijven niet te hebben vervolgd wanneer het betrof menschen van zijn geloof, aan zijn taaien strijd en zijn aangestomen motie voor uitvoering der Arbeidswet; aan Brautigam's zaakkundig betoog over de vrije Rijnvaart en bovenal aan zijn pogen om in het nieuwe Wetboek van Koophandel de belangen der scheepsbemanning te verzekeren; aan de redevoeringen van Brautigam, Duijs en Troelstra — en aan de motie-Troelstra — over

het herstel van de economische en politieke betrekkingen met Rusland als bijdrage tot het economisch herstel van Europa en tot de economische opleving van ons land; aan Van Braambeek's optreden — gesteund door Van der Waerden — bij de herziening der Motor- en Rijwielwet, aan zijn verdediging van de belangen van het spoorwegpersoneel en aan zijn ongezoeten veroordeeling van het beleid ten deze van den Minister van Waterstaat; aan de motie-J. ter Laan om op den grondslag van de regeling der Staatscommissie en in overeenstemming met de toezegging van Minister De Geer, over 1923 alsnog een nooduitkeering te doen aan de daarvoor in aanmerking komende gemeenten en te overwegen of voor 1924 dergelijke uitkeering noodig is; aan.....

Afzonderlijk en met nadruk moet worden herinnerd aan het wetsvoorstel van Albarda betreffende het houden eener enquête nopens het geschil in de textielnijverheid.

De knappe verdediging, schriftelijk en mondeling, van dit wetsvoorstel, de indrukwekkende veroordeeling van de brute machtspolitiek der Twentsche textielfabrikanten en de geestdriftige verdediging van het belang niet der textielarbeiders alleen maar van de geheele Nederlandsche arbeidersbeweging hebben dit werk van Albarda tot een van groote betekenis gestempeld, waartegenover de kleinmoedige houding van den Minister van Arbeid en van de rechtste democraten treurig afstak.

Ook de interpellatie-Boon over de weigering van koninklijke goedkeuring op de statuten van de Haagsche afdeling van „De Dageraad” gaf aan Kleerekoper en Gerhard de gelegenheid tot fier opkomen voor de geestelijke vrijheid en tot het waardig strijken van een vonnis over deze regeeringsdaad, dat in breeden kring weerklank vond.

Ten slotte noemen wij hier de rede van Schaper over de conclusie van de — destijds op zijn initiatief ingestelde — commissie, welke verslag uitbracht over de koelie-ordonnantie-Van Blommesteijn. Schaper's jarenlange strijd tegen de poenale sanctie kreeg hier en begin van succes. De meerderheid der commissie had zich uitgesproken vóór het behoud der poenale sanctie; de minderheid (Schaper) vóór afschaffing met een overgangstijd van ten hoogste vijf jaar. Na Schaper's mondelinge toelichting werd de conclusie der meerderheid gewijzigd, zóó, dat, te beginnen met 1930, om de vijf jaar herzienning zou plaats hebben om tot geleidelijke afschaffing der poenale sanctie te komen.

Na verwerping der conclusie der minderheid werd de aldus gewijzigde conclusie der meerderheid aangenomen.

Het vraagstuk blijft aan de orde en is, dank zij Schaper's initiatief en volhouden, zijn oplossing een schrede naderbij gekomen.

Hoewel in de politiek-neutrale zone liggend, wist de kwestie van den zomertijd opnieuw de gemoederen warm te maken. De plattelanners Braat en De Boer hadden een wetsvoorstel ingediend tot intrekking van de wet, op welke de regeling van den zomertijd berust. Daar gevreesd werd dat een initiatief-ontwerp betreffende deze materie in de Eerste Kamer schipbreuk zou lijden vroeg een motie-Van den Heuvel c.s. de regeering een wetsontwerp in te dienen tot intrekking der wet van 23 Maart 1918.

Deze motie werd aangenomen. Van onze Fractie stemden vóór: Van Braambeek, Duys,

Hiemstra, Sannes, De Vries—Bruins; tegen: Albarda, Gerhard, Suze Groeneweg, Kleerekoper, K. ter Laan, IJerman en Van Zadelhoff.

De heer Braat handhaafde, niettegenstaande de aanneming der motie-Van den Heuvel, zijn wetsontwerp. Hiemstra en Sannes, van oordeel dat waar de motie-Van den Heuvel juist gesteld was om een regeerings-ontwerp uit te lokken, wat bij aanneming van het wetsontwerp Braat niet zou geschieden, deze aanneming niet moest plaatshebben, stemden met de andere leden der Fractie tegen.

DE BEGROOTING VOOR 1925.

De begrootingsdebatten-1925 waren in wezen een herhaling van den strijd tegen de reactie en de averechtsche bezuiniging welke op schier elk gebied woedt. Daar zij tevens de laatste begrootingsdebatten in deze parlementaire periode waren, gaven zij onzen sprekers gelegenheid de balans op te maken van de daden van elken Minister. Telkens en telkens weer moest achteruitgang in, vermindering van sociale en cultureele voorziening sinds 1922 worden geconstateerd; telkens en telkens weer moest fel protest daartegen worden gesteld. Het is ondoenlijk deze debatten te „verslaan”. Slechts moge herinnerd worden aan de redevoeringen o.a. over tuberculosebestrijding, van ons nieuw lid Weijkamp en aan het feit dat Brautigam op voortreffelijke wijze Duijs als spreker der Fractie bij Marine verving en krachtig de vlootpolitiek der regeering en den aanbouw van nieuw materiaal bestreed.

Moeten wij de debatten over de Staatsbegrooting voor 1925 in onderdeelen laten rusten, van een drietal belangrijke redevoeringen van algemeenen aard moet melding worden gemaakt.

In de eerste plaats zij herinnerd aan de rede van Albarda over de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1925. Met de cijfers der belastingopbrengst ronde Albarda aan, dat er geen noodzakelijkheid heeft bestaan voor de niets ontziende bezuinigingspolitiek, die de belangen der Indische bevolking hoogelijk heeft geschaad. Het welstandspeil der bevolking is in ernstige mate gedaald; een onderzoek naar den feitelijken toestand zou ongetwijfeld een jammerlijk bestaan van miljoenen aan den dag brengen. Desniettemin worden steeds zwaardere lasten op de bevolking gelegd, terwijl op uitbreiding en verbetering der irrigatie, een levensvraagstuk voor Java, voortdurend wordt bezuinigd.

Dit verwaarlozen van de economische belangen verklaart de richting en de ontwikkeling der inlandsche volksbeweging: de felste propagandist tegen het Nederlandsch gezag vindt den meesten weerklank bij miljoenen inlanders. Tegen uitingen van die gemoeds-gesteldheid gaat de regeering echter met geweld in. Zij wekt daardoor slechts nieuw verzet en zij zelve is mede oorzaak van de heerschende verbittering, die niet voor brutale geweldmiddelen maar slechts voor breede en vooruitziende staatkundige en economische hervormingen zal wijken. Een volgende regeering zal al het kwaad, onder het bewind van dezen Minister en dezen Gouverneur-Generaal gebrouwen, moeten herstellen.

Schaper hield ditmaal, invallend voor Troelstra, de begrootingsrede. De zes jaren

van rechtsch bewind deed hij op geestige wijze voor ons herleven. Steeds hadden wij een kabinet-Ruys de Beerenbrouck, echter met steeds wisselende Ministers. Maar ook welk een verandering op practisch politiek terrein! Geen enkele Minister haast is zichzelf gebleven in politiek opzicht: het kabinet is met een politieke windmolen te vergelijken, die draait al naar de wind waait. Hoe de stemming in het land verandert, hoe de meerderheid wordt, Ruys wil Minister blijven. Schaper illustreerde deze stelling met tal van voorbeelden: de crisis-Pop in 1921, de verkiezingen van 1922 met haar verstrekt orthodox-protestantsch karakter, de Vlootwet-crisis van 1923.

Welke verandering voorts in geestesgesteldheid van regeering en Kamermeerderheid. Onder den druk van 1918 tamelijk vooruitstrevend: tal van sociale maatregelen kwamen tot stand, al was op belastinggebied de politiek der rechterzijde nooit democratisch enforsch. Thans echter een verknoeiing van het tot stand gebrachte — de Arbeidswet — of stilstand: — de sociale verzekering —, waar voortgaan eisch is.

Op elk terrein afbraak en verslechtering: woningbouw, volksgezondheid, onderwijs, bezoldiging der ambtenaren, pensioenen, terwijl op de met ophef aangekondigde reorganisatie van den Staatsdienst zoo goed als niet bezuinigd is.

Zóó is verbittering gewekt tegen de politiek der regeering, ook in de rechtsche gelederen. En het gezag der regeering lijdt schade, omdat zij nooit toont een krachtige overtuiging, geestdrift, vertrouwen en trouw te bezitten, wat vooral op het terrein van buitenlandsche politiek beschamend aan den dag treedt. Hier blijft het oude, verderfelijke geloof in het militarisme, waar kloek aanpakken van het ontwapeningsvraagstuk plicht is.

Tegenover de groote vraagstukken van den tijd heeft de regeering zich onbekwaam en onmachtig getoond. Haar tijd is gekomen. Nieuwe mannen, nieuwe regeermethoden zullen een democratisch en sociaal program tot stand moeten brengen, opdat het volk kunne opstijgen naar de hoogten van vrede en welvaart.

Met weemoed denken wij aan de derde rede: Troelstra's afscheidswoord in het Parle-

ment. Over de rede zelf behoeven wij niets te zeggen. Naar het „Politiek testament” van den politieken leider der S. D. A. P. hebben duizenden handen reeds begeerig gegrepen en duizenden harten hebben bij de lezing vol liefde en vereering den man, den vriend en medestrijder herdacht, die ons allen, die ons aller levenswerk en levensdoel zóó veel heeft gegeven als hij heeft gedaan.

Troelstra is nog lid der Kamer. Hij is nog Voorzitter der Fractie. Het uur waarop de Fractie afscheid van hem neemt, heeft nog niet geslagen en dit verslag is niet de plaats om het woord te spreken dat dan gesproken zal worden. Maar wel dringt ons hart er ons toe om bij het noemen van de vermoedelijk laatste rede, die Troelstra in de Kamer heeft gehouden, namens de Fractie hier met een enkel woord haar innigen dank uit te spreken voor wat Troelstra voor haar werk en voor haar leden is geweest. Zijn politiek inzicht, zijn staatsmansbeleid, zijn breede kijk op het politiek en maatschappelijk leven en daarbij zijn fel-propagandistische kracht, gebonden door wijsgeerigen aanleg, zijn steeds verband houden met het volle leven en met de beweging buiten het parlement, zijn onbaatzuchtigheid, zijn trouw aan en liefde voor de zaak aan welke hij zijn leven heeft gewijd — kortom zijn groote figuur hebben aan het optreden onzer Fractie steeds een relief gegeven, dat zware verplichtingen aan elk onzer oplegt, nu wij hem zullen missen. En daarbij was hij in de Fractie, met haar sterk uiteenlopende sentimenten en haar uiteraard soms verschillende inzichten, de midelpunttrekkende kracht, die nooit in het doordrijven van eigen meening, maar in het zoeken naar wat vereenigde zich deed gelden.

Troelstra, beste vriend, ons aller onbetwiste leider, wij zeggen je met een hartelijken handdruk dank voor alles wat je voor ons bent geweest en wij voelen ons sterker bij de zekerheid, dat je met ons werk blijft meeleven en dat wij, wanneer het noodig is, op je steun en raad kunnen blijven rekenen.

G. W. SANNES,

Secretaris Soc.-Dem. Kamerfractie.

Rotterdam, 23 Januari 1925.

Verslag van de werkzaamheden der Eerste Kamerfractie in het jaar 1924.

Door de toepassing der Evenredige Vertegenwoordiging in de Eerste Kamer was de arbeid voor onze fractie veel gemakkelijker, daar het werk nu in plaats van over drie over elf menschen kon verdeeld worden.

In den loop van het jaar heeft Van Kol zijn mandaat neergelegd en is opgevolgd door Ossendorp. Voor de fractie is het aftreden van een zoo bekwaam als dapper strijder vanzelfsprekend een groot verlies. In vogelvlucht volgen hierna de besproken onderwerpen.

PRODUCTENBELASTINGEN IN NED.-INDIË.

Bij deze wijziging van de begrooting van Ned.-Indië voor 1923 hield Cramer zijn eerste rede in de Kamer. Hij betoogde hoe er nog veel te weinig rekening wordt gehouden met de Indische belangen. Tegenover sprekers als de heeren de Muralt en De Gijselaar wees hij er in een uitvoerige en gedocumenteerde redevoering op, dat ook in den Volksraad, waar het grootkapitaal behoorlijk vertegenwoordigd is, de verlenging van de productenbelasting en de invoering voor dat jaar van de aardoliebelasting zonder hoofdelijke stemming zijn aanvaard. Bovendien keerde hij zich tegen de weerzinwekkende agitatie door de Koninklijke Petroleum Mij. in Indië gevoerd en weerlegde de meening, als zou het grootkapitaal door deze wetsvoorstellen uit Indië worden verjaagd.

Het wetsontwerp werd met 24 tegen 14 stemmen aangenomen.

DE INDISCHE BEGROOTING.

In een zeer uitvoerige rede heeft Van Kol bij de Indische begrooting zijn standpunt uiteengezet. Hij besprak de koloniale politiek van Nederland, en toonde aan, hoe de kapitalistische belangen daarin den doorslag geven. Hij herinnerde daarbij aan zijn jarenlang herhaalde critiek. Hij brak nu weder een lans voor de Gouvernementsbedrijven, waarvan het goed recht en het goede beheer nu ook door deskundigen wordt erkend. Verder behandelde hij de verpondingsbelasting en verzette zich scherp tegen meerderen druk op de inlanders. Het koelie-vraagstuk bracht hij weer ter sprake en de poenale sanctie, die nu weer gehandhaafd blijft tegen de gedane belofte in. Hij besprak de gebeurtenissen op Nieuw Guinea, waar het land aan avonturiers wordt overgelaten en ook de corruptie, die in allerlei kringen en in allerlei oorden is gebleken. Voorts wees hij op de rassen-justitie, die aan de inlanders geen goede rechtspraak waarborgt, terwijl ook de behandeling der Chinezen veel te wenschen overlaat. Hij pleitte daarbij voor een onpartijdige rechtbank.

Nog besprak Van Kol: den gedwongen arbeid, het alcohol- en opiummisbruik en hij kwam op voor betere zorg van het onderwijs en de volksgezondheid; in het bijzonder wees hij

op de uitbreiding der geslachtsziekten. Ten slotte sprak hij over de opleiding der inlandsche bevolking tot zelfbestuur en over de wenschelijkheid om Indische vertegenwoordigers in den Volkenbond toe te laten.

Over hetzelfde onderwerp hield Cramer een uitgebreide rede, waarin uitkwam zijn groote kennis en ervaring ten opzichte van Indië. Aan de hand van bepaalde feiten, besprak ook hij de rassen-justitie. Hij klaagde over het Kantoor van Arbeid, dat veel kon zijn, maar in zijn werk wordt beknot door verkeerde zuinigheid. De Nederlandsche regeering is dan ook geheel te kort geschoten op het punt der sociale verzorging en wetgeving. Uitvoerig en met allerlei plaatselijke voorbeelden besprak hij de tekortkomingen van het inlandsche onderwijs, en ook het irrigatie-wezen, waarvan in Indië zooveel afhangt.

Bij de finantieele politiek der regeering wees hij op de betere vooruitzichten van cultures en import, maar op den ernstigen achteruitgang van de welvaart der bevolking. Het stopzetten is van tal van werken onverantwoordelijk en zal noodlottig blijken, terwijl bovendien plannen bestaan om nog zwaardere lasten op de inlanders te leggen. Ook de staatkundige politiek werd door Cramer behandeld; hij wees er op, dat de voorkomende ongeregelde feiten op zichzelf zijn, maar moeten beschouwd worden in verband met de verhoudingen in de Indische maatschappij en dat met de brute wijze, waarop de regeering optreedt, precies het tegenovergestelde wordt bereikt. Ten slotte wees hij uitvoerig op de niet-naleving der regeeringsbelofte van 1918 om een nieuwe staatsinrichting voor Indië door te voeren.

Bij de repliek kwam Van Kol nog op eenige punten terug en hij vroeg bovendien een interpellatie over het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche Marine, hetgeen later werd toegestaan.

Ook Cramer repliceerde en gaf daarbij cijfers, gunstig voor de staatsbedrijven, terwijl hij bij de groote toename der bevolking op het gewicht der industrialisatie van Indië wees.

Het spreekt vanzelf, dat minister De Graaff het ongeveer met niets eens was.

BILLITON-MAATSCHAPPIJ.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot oprichting eener N. V. „Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton“, bracht Van Kol ter sprake den rooibouw door de Billiton-maatschappij gepleegd. Hier had, met al wat men wist over de tot nog toe gevoerde exploitatie, waarbij de agrarische belangen der bevolking volkomen zijn verwaarloosd, staatsexploitatie ernstig moeten worden overwogen.

Het wetsontwerp werd aangenomen met alleen de sociaal-democratische stemmen tegen.

STAATSBEGROOTING VOOR 1925.

Algemeene Beschouwingen. Wibaut voerde hierbij het woord over de financiële politiek der regeering, waarbij hij minister Colijn verweet een zoo groot tekort in een zoo snel tempo te willen opheffen. Tegelijkertijd keurde hij de salarisverlaging der ambtenaren zonder behoorlijk overleg ten sterkste af, en noemde hij de uitgaven voor leger en vloot een misdadige dwaasheid.

Hij besprak uitvoerig de inflatie, die natuurlijk moet worden geweerd, maar waarvan men geen misbruik mag maken door er mede te dreigen.

Bij bespreking der belasting-wetgeving pleitte hij voor belasting op de gemaakte winst: de moderne opvatting is, om als belastingheffer de groote ongelijkheid van inkomsten en vermogens wat te verbeteren ten bate der gemeenschap.

Zooals te verwachten was, noemden onze tegenstanders zulke belastingen roof en diefstal tegenover den eigendom, die zij als een „natuurrecht” beschouwden.

Aan het einde van zijn rede stelde Wibaut een motie, om de nooduitkeering, waarop de gemeenten recht hebben, nog uit te keeren.

Mendels behandelde meer het politieke gedeelte, en sprak over den terugkeer der zelfde regeering na de verwerping der Vlootwet, waarbij het Nederlandsche volk volkomen in het duister gelaten is over het verloop der crisis. Daarbij deed hij duidelijk uitkomen, hoe weinig eenheid er eigenlijk tusschen de drie kerkelijke partijen is. Ook het ontbreken van het christelijk beginsel bij dit christelijk bewind ten opzichte der ambtenaren (ter zijde stelling van Art. 40) stelde hij scherp in het licht.

Hij steunde voorts de motie-Van Embden, om een commissie van onderzoek in zake den chemischen oorlog en keerde zich tegen het fatalisme van de rechtsche heeren, die zeggen, dat er altijd oorlog zal blijven.

C. Pothuis-Smit veroordeelde de houding der regeering ten opzichte der gehuwde ambtenares en betoogde, dat het huiselijk leven door ernstigen arbeid van de vrouw eerder beschermd dan aangetast werd. Bij het onderwijs zal men dan in de toekomst wellicht zeer goede krachten buitensluiten.

Tegenover Prof. Diepenhorst, die verontwaardigd was over de soc.-dem. uitingen ten opzichte van minister Colijn had gesproken, stelde zij de te waardeeren mentaliteit in de massa, die voor ideële zaken, als het volksonderwijs zulk een hartstochtelijke belangstelling toonde.

Moltmaker sprak over de opeenhooping der pensioenen; daardoor is het mogelijk, dat één persoon uit hoofde van 3 of 4 functies f 10.000 tot f 20.000 per jaar aan pensioen ontvangt. Hij drong er krachtig op aan, dat zulke opeenhooping zou worden onmogelijk gemaakt; en financieel en moreel is die toestand fataal.

Bij de replieken voerden Wibaut en Mendels nog het woord. De eerste kwam nog uitvoerig terug op de winstbelasting, die hij wenschte en op de nooduitkeering. De motie dienaangaande werd verworpen met 17 tegen 12 stemmen, evenals de motie-Van Embden, — waaraan wij onze stem gaven — met 19 tegen 10 stemmen.

Begrooting van Onderwijs. Hierbij voerde De Zeeuw het woord. In een zaakkundige rede zette hij uiteen, hoe de versplintering der scholen — door de uitvoering van de wet-1920 — de begrooting van Onderwijs ontzaglijk hebben opgedreven. Aan den anderen kant toonde hij aan, hoe de vitale belangen van het onderwijs door de tegenwoordige bezuiniging worden geschaad. De klassen worden grooter, de onderwijskrachten worden door het assistenten-stelsel, wat gehalte betreft, verminderd; de uitvoering van de Nijverheidsonderwijswet wordt stopgezet; de salarissen worden verminderd, terwijl op de gemeente nieuwe lasten worden gelegd. Uitvoerig lichtte hij al deze punten toe.

Bij de replieken kwam De Zeeuw nog eens scherp op zijn standpunt terug en hij verweet den minister, dat deze het zich te gemakkelijk had gemaakt, door in gebreke te blijven, aan te toonen, dat de vitale belangen van het onderwijs niet zijn aangetast. De minister had ook als lid van het Kabinet het voteeren van de noodige millioenen voor die vitale belangen kunnen bepleiten, als hij de noodzakelijkheid daarvan erkende.

C. Pothuis-Smit voegde in eerste instantie aan de rede van De Zeeuw nog toe een betoog over het nijverheidsonderwijs voor meisjes en het landbouwhuishoudonderwijs, dat tot schade voor de vrouwelijke jeugd wordt beknot of geheel stopgezet.

Begrooting van Marine. Bij deze begrooting legde onze fractie bij monde van C. Pothuis-Smit een verklaring af, om te protesteeren tegen de houding der Regeering in zake een nieuwe Vlootwet.

Begrooting van Buitenlandsche Zaken. Hierbij sprak Van Kol over de waarde van den Volkenbond, die meer begrepen moet worden. Hij betreurt, dat de Nederlandsche Regeering te koel daar tegenover staat en het begrip van een soevereiniteit boven het gezag der enkele Staten nog niet kan aanvaarden. De zelfstandigheids-politiek van den minister is niet meer van dezen tijd.

De Jonge pleitte voor „gezantschaps-attaché's voor sociale aangelegenheden”. Juist voor arbeidersaangelegenheden kunnen ze goed werk doen, wanneer men de rechte personen kiest. Verder behandelde hij de toepassing van Art. 58 der Grondwet, waarbij de Regeering te veel de vrije hand heeft ten opzichte van buitenlandsche overeenkomsten. Ook sprak hij over de wijze, waarop de diplomatie hier wordt uitgeoefend, en wijst daarbij naar het goede voorbeeld van MacDonald. Daar is met de geheimdoenerij afgehandeld, er komt een toon van vertrouwen. Met aanhalingen van Prof. Struijcken e.a. demonstreerde hij de nadeelen eener geheimzinnige diplomatie, besprak in dat verband het verslag van de 4e Volkenbondvergadering en kwam tot de conclusie, dat de behartiging der buitenlandsche aangelegenheden op ons geheele volksbestaan moet inwerken en dat daarom de openbaarheid moet worden bevorderd.

Begrooting van Binnenlandsche Zaken en Landbouw. Bij dit onderwerp sprak De Jonge over de werk-

verschaffing. Hij wees op het demoraliseerende om de loonen in de werkverschaffing beneden het normale peil te houden, en toonde aan, dat werkverruiming het meest gewenscht is.

Rugge maakte opmerkingen over het pachtstelsel, waarvoor een afdoende regeling zeer urgent is, maar dat dan die regeling meer ingrijpend moet zijn, dan hetgeen van de conclusies der Staatscommissie bekend is. Hij wees daarbij op de stijgende pacht prijzen en de onmogelijkheid voor velen om den grond goed te exploiteeren, wat eerst bij socialisatie zal kunnen geschieden.

Begrooting van het Staatsboschbedrijf. Hierbij bracht Rugge de dalende loonen der arbeiders ter sprake; een Staatsbedrijf had aan deze verlaging van de toch reeds geringe loonen niet mee moeten werken.

Begrooting van Waterstaat. Hierbij vestigde Wibaut de aandacht op de haven van Vlissingen, aan welker verbetering men nu toch eindelijk beginnen moet. De Jonge bracht ter sprake de verhooging van de Dongekade, die noodzakelijk is. Verder besprak hij het mijnwezen, en daarbij den Mijnraad. Hij bepleitte de wenschelijkheid van arbeidersvertegenwoordigers in dat lichaam. Hij behandelde verder het Staatstoezicht op het mijnwezen, dat ondeugdelijk is door de lage salarisregeling. Ten slotte sprak hij over het Staatsmijnbedrijf tegenover het streven der katholieke bezitters om Limburg voor zich te reserveeren.

Moltmaker hield bij dit onderwerp een zeer uitvoerige rede. Hij wees er op, dat het departement niet door den minister, maar door zijn ambtenaren wordt geregeerd. Bij de vakverenigingen, ook bij de kerkelijke, daalt dan ook het vertrouwen in de regeering. Verder wees hij op de anarchie, die de autobussen in het verkeer hebben gebracht en de gevolgen daarvan voor het spoor- en tramwegverkeer, waardoor de exploitatie, evenals door de Zondagsrust, zeer wordt geschaad. Voorts besprak hij nog den slechten toestand der derde klassewagens en -wachtkamers en vestigde hij de aandacht op het belang der automatische koppeling. Ook over de arbeidsvoorwaarden van het personeel sprak hij uitvoerig, evenals over de herclassificatie, den loonraad en de pensioenregeling, terwijl hij tenslotte een aantal vragen stelde over een Reglement betreffende de dienstvoorwaarden bij alle tramwegmaatschappijen.

Door Stenhuis werd hierbij gesproken over de rechtspositie der mijnwerkers. Hij wees er op, dat deze alles te wenschen overlaat, doordat de contactcommissie niet voor dat doel geschikt is en dus voor de arbeiders vrij waardeloos. Over den Mijnraad zeide hij, dat er arbeiders in behooren. De werkgevers doen nu met de arbeiders wat zij willen, getuige het schandelijke boetestelsel.

Nog sprak bij deze begrooting Polak en wel over den slechten toestand, waarin vele onzer wegen zich bevinden, sommige zijn werkelijk gevaarlijk. Verder verzet hij zich tegen de nog bestaande tollén, en tegen het onverstandig rooien van boomen langs de wegen.

Begrooting van Koloniën. Hierbij behandelde Van Kol zijn interpellatie over de Indische bijdragen voor de Marine, waarbij hij scherp in het licht stelde, hoe Nederland tegenover Indië een politiek van eigenbaat heeft gevolgd. Geen enkel land doet dit en MacDonald schreef aan Van Kol over dit onderwerp, dat die verplichting nooit aan de Engelsche koloniën zal worden opgelegd. Van Kol stelde daarop een motie om ditzelfde voor Nederland uit te spreken, welke met 8 stemmen vóór verworpen werd.

Nog voerde Mendels het woord hierover en wees op de groote bezitlooze massa van Indië, die nu door zware indirecte belastingen steeds meer gedrukt wordt.

Begrooting van Oorlog. Hierbij sprak C. Pothuis-Smit over het rapport der Legercommissie inzake de bedorven goederen in het Demobilisatiepark. Verder wees zij nogmaals op de mobilisatieslachtoffers, die niet afdoende worden geholpen, terwijl zij ten slotte het ontwapeningsstandpunt der S. D. A. P. besprak tegenover de verheerlijking van het militarisme dezer regeering. Volgens haar meening moeten de jonge mannen geschoold worden om bij oorlogsgevaar tot massale opstandigheid te komen.

Bij de replieken werd hierop nog verder ingegaan.

Begrooting der Artillerieinrichtingen. Hierbij werd door C. Pothuis-Smit gewezen op het goede peil van het personeel, in tegenspraak met de meening van sommige leden, en op de noodzakelijkheid van een commissie van georganiseerd overleg.

Begrooting van Arbeid. Stenhuis sprak hierbij over de werkloosheidsverzekering, over het Twentsche textielconflict, over de Rijksbemiddelaars, over de bedrijfsorganisatie en de medezeggenschap, en over de kwestie van de 48-urige werkweek. In een uitgebreide rede zette hij uiteen, hoe de werkloosheidsverzekering door den Minister is mishandeld, hoe de Directeur-Generaal van den Arbeid niet over de noodige kennis beschikte om in het Twentsche conflict op te treden, en hoe de benoemde Rijksbemiddelaars krachtens hun verleden niet voor die functie geschikt lijken. Over de bedrijfsorganisatie sprak hij daarna uitvoerig, ook wijzende op de vele fouten, die door het beheer der ondernemingen gemaakt worden. Verder legde hij den nadruk op de 48-urige werkweek, die door de arbeidersorganisaties moet worden gehandhaafd en vermeldde een groot aantal ondernemingen, waar men dien arbeidstijd soms ver overschrijdt.

Door De Zeeuw werd bij dit hoofdstuk gewezen op de noodzakelijkheid van schooltandartsen, over het nut van vacatiekolonies en over steun van overheidswege aan gelegenheid tot medisch onderzoek voor het huwelijk.

Naar aanleiding van de gehouden debatten voerde ook Polak het woord over het Twentsche conflict, waarin hij er op wees, dat het de Twentsche fabrikanten zijn, die schade aan de volkswelvaart hebben toegebracht. In een krachtig betoog wees hij er prof. Slotemaker de Bruine op, dat de klasse der fabrikanten zich altijd en overal met hand en tand

verzette tegen elke verbeterde wetgeving, dat de arbeid het essentieele deel in elke onderneming is en dat de arbeiders tenminste evenveel recht hebben om aan de leiding deel te nemen.

Bij de replieken ging Stenhuis nog nader in op de voordeelen van de medezeggenschap der arbeiders, ook voor de productie.

Begrotingen van Suriname en Curaçao. Van Kol hield over deze beide koloniën belangrijke redevoeringen, waarin hij op tal en tal van fouten wees door de regeering gemaakt. Wat Suriname betreft, was De Jonge hem daarbij behulpzaam.

BELASTINGEN OP BIER EN THEE.

Bij dit wetsontwerp zette Wibaut het soc. dem. standpunt uiteen tegenover deze indirecte belasting, welke vooral voor de thee zeer te betreuren is.

BELASTING OP RIJWIELEN.

Hetzelfde deed Wibaut bij deze belasting, die een voor velen noodzakelijk voermiddel bezwaart.

Wij stemden tegen deze wetsvoorstellen, die beide werden aangenomen.

KASVOORSCHOTTEN AAN DE KONINKLIJKE HOLL. LLOYD.

Bij dit wetsvoorstel motiveerde Stenhuis onze stem vóór dit wetsontwerp. Hij wees n.l. op de groote werkloosheid die anders zou ontstaan, maar wees tegelijk op de groote fouten die door de directie begaan waren.

Van Kol motiveerde zijn stem tegen het wetsontwerp; hij vond dit een gevaarlijk antecedent ten opzichte van andere noodlijdende maatschappijen.

De wet werd aangenomen.

WIJZIGING VAN DE LEERPLICHTWET.

Bij dit wetsontwerp, dat weer de 6-jarige leerverplichting brengt, legde De Zeeuw een scherpe verklaring af, waarom de soc. dem. fractie hiertegen zou stemmen.

Zooals men weet, werd de wet aangenomen.

WIJZIGING VAN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT MET BETREKKING TOT DE UITLOKKING.

Uitvoerig keerde Mendels zich tegen dit ontwerp, omdat het eerder de criminaliteit zal bevorderen dan verminderen. Nu zullen voornemens, opwellingen, gezindheden kunnen gestraft worden, die nog geen inbreuk zijn op de rechtsorde.

De wet werd aangenomen.

SUPPLETOIRE OORLOGSBEGROTING.

Tegen het voteeren van 2 miljoen voor geleverde Engelsche munitie kwam C. Pothuis-Smit in verzet, zoo er aan den anderen kant geen 2 miljoen, die anders aan Hollandsche munitie zou worden besteed, werd afgenomen. Tevergeefs natuurlijk.

BEPERKING VAN DEN INVOER VAN SCHOENWERK.

Tegen dit protectionistische ontwerp kwam Wibaut op. Minder dan ooit is 't thans de

tijd, nu de Duitsche valuta-concurrentie niet meer bestaat, om dit voorstel te verdedigen.

De wet werd aangenomen.

Na de opening der Kamers in September protesteerde onze fractie tegen het Adres van Antwoord op de Troonrede, die de indiening van een nieuwe Vlootwet had aangekondigd.

MOTOR- EN RIJWIELWET.

Hierbij sprak Mendels namens de meerderheid der fractie vóór het ontwerp, dat hem nauwelijks ver genoeg ging, om ongelukken te vermijden en Polak er tegen, omdat hij er groote onbillijkheid in zag tegenover de bezitters en bestuurders der voertuigen.

De wet werd aangenomen.

WIJZIGING DER ARBEIDSWET.

Dit wetsvoorstel zou zonder bespreking onder den hamer zijn doorgegaan, had onze fractie zich daartegen niet verzet en een behoorlijk onderzoek geëischt. Bij de openbare behandeling voerde Stenhuis het woord over deze verlenging van den arbeidsdag voor kinderen beneden de 16 jaar.

Slechts enkele stemden met ons tegen de wet.

Ik dezelfde zitting werd een wijziging behandeld inzake de arbeidsregeling der continu-arbeiders. Stenhuis sprak tegen dit ontwerp en kwam op voor de noodzakelijkheid om ook voor die categorie de 48-urige werkweek door te zetten.

De wet werd aangenomen met alleen onze stemmen tegen.

UITBREIDING DER GEMEENTE DOKKUM.

Onze fractie stemde vóór dit wetsontwerp, nadat Ruggé, die den toestand in oogenschouw had genomen, het gesteund had.

TARIEFWET.

Hierbij stelde Stenhuis, na een rede tegen het ontwerp, een motie, ook namens de vrijzinnig-democraten en de vrijheidsbonders, om de behandeling uit te stellen tot na de verkiezingen.

De kerkelijke woordvoerders lieten niet na deze leiding van Stenhuis op hun wijze te bespreken, waarop deze in zijn repliek stevig inging.

ACCIJNS OP TABAK.

Polak verzette zich namens de fractie tegen dit ontwerp. accijnsheffingen zijn toch reeds verkeerd, terwijl de ongunstige omstandigheden, waarin de tabaksindustrie verkeert, nog zullen verergeren.

De wet werd aangenomen.

Hoewel, zooals hierboven is aangegeven, gedurende het afgelopen jaar ons elftal zijn best heeft gedaan om de sociaal-democratische meeningen in de Eerste Kamer te verkondigen, zoo zijn wij allen toch meer dan ooit overtuigd, dat de dag, waarop dit overbodig lichaam verdwijnt, een goede zal zijn.

Voor de Fractie:

C. POTHUIS—SMIT, Secretaris.

Jaarverslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Van 1 Januari—1 December 1924.

HET HOOFDBESTUUR EN DE JAARVERGADERING.¹⁾

Op 1 December 1923 was het Hoofdbestuur van den Bond samengesteld als volgt: M. Wibaut—Berdens v. Berlekom, voorzitter; L. Tilanus, secretaresse waarnemend penningmeesteresse, A. de Vries—Bruins, 2e Voorzitter; A. Secreve—Bregman, H. Bakhuis—Wolters; A. Alberda—Brals, K. Wagenfeld—Meyer, waarnemend dagelijks bestuurster.

De redactrice van „De Proletarische Vrouw” het orgaan van den Bond, was: C. Pothuis—Smit en de propagandiste van het blad: S. van Gelder.

De 16e Jaarvergadering had plaats op den 19e April te Arnhem in „Hôtel Richer” onder leiding van A. de Vries—Bruins. De secretaresse kon wegens ziekte de jaarvergadering niet bijwonen. De vergadering besloot, haar een telegram te sturen met de beste wenschen voor haar herstel. Er waren 50 clubs, vertegenwoordigd door 90 afgevaardigden, benevens een aantal genoodigden waaronder de gemeentelijke secretarissen en de vrouwelijke propagandisten. Voor het Partijbestuur was pg. Drop aanwezig, voor de exploitatie van „De Proletarische Vrouw”, pg. van Doorn.

De voorzitter vermeldde het aftreden der bondspenningmeesteres en bedankte haar namens den Bond voor het vele werk gedurende langen tijd door haar verricht; ook haar werd door de vergadering een telegram en een bloemenhulde gezonden.

In haar openingsrede deelde de Voorzitter mede, dat er over de verhouding tusschen het H.B. van den Bond en het P.B. niets gezegd kon worden, daar besprekingen daaromtrent nog hangende waren, dat de clubs echter volledig zouden worden ingelicht, zodra de zaak in dat stadium zou zijn, en dat er zoo noodig een bijzondere algemeene vergadering zou worden belegd.

Een voorstel van Den Haag om uit de Jaarvergadering een Commissie te benoemen, ter bespreking van het conflict met het Partijbestuur werd verworpen.

Het voorstel van het H.B. dat in ieder gewest een Centrale Cursus zou worden ingericht door de gewestelijke Prop. Commissie voor het vormen van leidsters, toegelicht door H. Bakhuis—Wolters, was een onderwerp van levendige discussie. Besloten werd, dat er getracht zou worden het te verwezenlijken.

Korte inleidingen werden gehouden door M. Wibaut en A. Secreve over: „Het Ontslag der Gehuwde Ambtenares” en „De Onderwijsverslechteringen” waarna de volgende moties met algemeene stemmen werden aangenomen:

„De Jaarvergadering van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs”, bijeen

te Arnhem op 18 April 1924, protesteert tegen het onrechtvaardig Koninklijk Besluit, waardoor de ambtenares bij huwelijk uit haar betrekking wordt ontslagen;

protesteert er tegen, dat de vrouw meer en meer wordt uitgesloten van redelijk betaalden beroepsarbeid, die zij noodig heeft voor haar zelfstandigheid;

verwijt de regeering, dat zij recht ingaat tegen de maatschappelijke ontwikkeling

en roept de arbeidersklasse op, te staan naast de vrouwen, die den zwaren strijd voeren voor de bevrijding van haar persoonlijkheid in het ware belang der gemeenschap.”

„De Jaarvergadering van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs, bijeen te Arnhem op 18 April 1924:

overtuigd te spreken uit naam van duizenden moeders in het land, protesteert er tegen: dat de regeering het arbeiderskind den tol wil doen betalen voor de ontreddering, die door het kapitalisme werd veroorzaakt;

dat zij bezuinigen wil op hetgeen de levenskracht moet versterken van het komende geslacht;

dat die regeering door het verknoeien van het volksonderwijs, den maatschappelijken vooruitgang belemmert en aan het geestelijk leven van het volk onnoemelijke schade toebrengt;

en verlangt, dat de Staten-Generaal hun medewerking aan deze heillooze voorstellen van de regeering zullen weigeren, door ze te verwerpen.”

Alle leden van het Hoofdbestuur werden herkozen, behalve K. Wagenfeld—Meijer, die zich niet meer beschikbaar stelde; in haar plaats werd J. Hartog als penningmeesteresse gekozen.

Na een mooie voordracht van J. Keppler—Berdens van Berlekom, sloot de voorzitter met een opwekkend woord de vergadering.

DE SAMENSTELLING EN HET WERK DER CLUBS.

In het Jaarverslag van 1923 wordt vermeld, dat de Bond in dat jaar 137 clubs en commissies telde; door een misverstand is dit cijfer onjuist. Het bleek dat hieronder begrepen waren een aantal correspondentschappen en eenige clubs die reeds opgeheven waren.

Dit jaar telt de Bond 109 clubs en propaganda-commissies; opgeheven werden Rijswijk, Gouda en Alblasserdam. Opgericht: Zuilen, Halfweg, Lexmond, Boekelo, Emmen, Wildervank, Maastricht, Heerlen, Brunssum, Hoensbroek. Opnieuw opgericht: Wageningen, Kampen, Alblasserdam.

60 clubs vulden de vragenlijsten in; er werden gehouden: 358 huishoudelijke vergaderingen; 53 openbare vergaderingen en 44 cursus-vergaderingen.

De openbare vergaderingen hadden o.a. tot onderwerp: Ontwapening, De Onderwijsver-

¹⁾ Voor het volledig verslag der Jaarvergadering, verwijze wij naar „De Proletarische Vrouw”. Nos. 452, 453, 454.

slechtering, De Taak die ons wacht, De Vrouw in den Strijd, De Geschiedenis van het Socialisme, De Vrouw en de Vrede, Moederschapszorg, De Vrouw en de Politiek, enz.

De cursusvergaderingen hadden o.a. tot onderwerp: Socialistische Opvoeding, Democratie, Keuringsdienst en gemeentelijk Belang, De Vrouw bij de Stembus, Ontwapening, Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, De Engelsche Verkiezingen, Vakbeweging, Moederschapszorg, Het Huishouden in een groote Stad Hoe ons Land geregeerd wordt, De Zedelijke Grondslagen van het Socialisme, enz.

Er zijn 62 leesclubjes verdeeld over 32 plaatsen.

In 26 plaatsen ging men geregeld 1—4 keer per maand op straatpropaganda, in 12 plaatsen ongeregeld, waarbij voor f 527.18½ aan brochures en nummers van „De Proletarische Vrouw” verkocht werd.

De samenwerking met den agent van „Het Volk” is op een enkele uitzondering na, overal goed.

VAN HET BONDSBESTUUR.

Het afgelopen jaar was voor het Bondsbestuur zeer moeilijk. Het gebrek aan een regeling van de verhouding tusschen Partij en Bond werd oorzaak van veel misverstand tusschen beiden besturen; ook in het Hoofdbestuur zelf gaf dit aanleiding tot moeilijkheden. Ten slotte zag de secretaresse zich genoodzaakt, het werk dat haar lief was, neer te leggen; op 6 September nam zij haar ontslag. Wij meenen namens de clubs te spreken, wanneer wij partijgenoot Tilanus dank zeggen voor alles wat zij deed voor den Bond.

Zij, die van nabij bekend zijn met het vele werk dat de secretaresse heeft te doen, zullen begrijpen hoeveel stagnatie deze kwestie bracht in het Bondswerk, temeer waar de secretaresse gedurende de zomermaanden ernstig ziek was. Op den 6en September, in een gecombineerde vergadering van het Partijbestuur en Bondsbestuur, werd de kwestie besproken. Het Hoofdbestuur diende een schema in voor een regeling der verhouding. Dit schema werd niet behandeld; echter had deze bespreking tot resultaat dat het P. B. voorstellen formuleerde voor een reorganisatie die, als er overeenstemming met de clubs werd verkregen, aan het Partijcongres zou worden voorgesteld.¹⁾

Ingevolge de op de vorige jaarvergadering aangenomen regeling betreffende een tusschentijdsche verkiezing, werd door de Amsterdamse Club, J. van Wezel—de Boers, als tijdelijk secretaresse gekozen, die op 24 November in functie trad.

Er hadden 29 dagelijksbestuurvergaderingen en 7 hoofdbestuurvergaderingen plaats.

In het Agitatie-Comité tegen het ontslag van de gehuwde ambtenares, was de Bond vertegenwoordigd door de secretaresse en K. Wagenfeld; door het aftreden der eerste, werd de voorzitter in haar plaats benoemd.

Op 7 Februari had er te Amsterdam een protest-vergadering plaats, waar A. de Vries—Bruins een rede hield. Op verschillende punten van de stad werden reclame-biljetten aange-

plakt, waarvoor p.g. Walter een teekening ontwierp; aan Telefoon- en Postkantoor werden manifesten verspreid om het personeel op te wekken de vergadering te bezoeken. Het comité stelde een enquête in naar de gevolgen van het ontslag der gehuwde ambtenares en publiceerde het rapport in de pers; hieruit bleek hoe lichtvaardig de regeering met de rechten der gehuwde ambtenares omsprong.

Op de anti-oorlog meeting die de Partij op 21 September te Amsterdam hield, waren vele clubs vertegenwoordigd. Een aantal vrouwen van de Amsterdamsche club vormden een mooie groep. De Bond nam de costumes over en stelde dezen tegen f 5 ter beschikking van de clubs.

De Bond was vertegenwoordigd: Op het congres van de A.J.C. door M. Wibaut-Berdenis van Berlekom; op het Pinksterfeest van de A.J.C. door A. Albarda—Brals; op de conferentie voor Sociale Opvoeding van leeraren en onderwijzers door J. Hartog; op een vergadering in Den Haag van de Vereniging voor Geneeskundig Onderzoek vóór het Huwelijk door A. Albarda—Brals. Bij de teraardebestelling Adama van Scheltema vertegenwoordigde J. Hartog den Bond; bij de begrafenis van Herman Heijermans waren J. Hartog en J. van Wezel—de Boers aanwezig.

Van de Nederlandsche afdeeling van den Internationalen Vrouwenbond voor Vrede en Vrijheid kregen wij een uitnoodiging om mee te werken aan het tot stand brengen van een „Algemeene Nederlandsche Nooit-meer-Oorlogorganisatie”. Wij antwoordden dat wij hieraan geen gevolg konden geven, omdat wij niet kunnen medewerken aan een beweging voor den vrede, waarbij wij onze politieke beginselen terzijde zouden moeten stellen.

SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

De Bond gaf dit jaar 1 brochure uit: „Wensen en Raadgevingen voor bestuursleden van clubs, spreeksters en propagandisten”. Verder werd uitgegeven een vlugschriftje: „Dit mogen wij niet verdragen”, door A. Secrève—Bregman. Van de eerste werden 370 exemplaren verkocht, van het laatste 3448.¹⁾

Voor de propaganda met „De Proletarische Vrouw”, verwijzen wij naar het verslag van de propagandiste van het blad, pgte. S. van Gelder.²⁾ Haar werk hangt nauw samen met dat van den Bond. Door haar intensieve wijze van werken, werden hier en daar leesclubjes opgericht; tot het vormen van propagandaclubs of commissies werd overgegaan, indien bleek, dat bij de vrouwen de drang hiervoor aanwezig was.

GEWESTELIJKE VROUWEN PROPAGANDA-COMMISSIES.

Zooals steeds, werden ook dit jaar de vergaderingen van de vrouwenpropaganda-commissies in de gewesten bijgewoond door een lid van het Hoofdbestuur en S. van Gelder voor „De Proletarische Vrouw.”

Over het algemeen werden de vergaderingen

¹⁾ Op de tweede bespreking tusschen het D.B. der Partij en het H. B. van den Bond, op den 8en December, werd hieromtrent overeenstemming verkregen.

²⁾ De brochure van C. Pothuis—Smit „Waarom de Vrede nog niet op de Wereld kwam”, verscheen na 1 December. Hiervan zijn reeds eenige duizenden verkocht.

³⁾ Dit vindt men op pag. 36.

goed bezocht en heerschte er een opgewekte stemming. Van den gewestelijken secretaris vooral hangt het af, of de propaganda onder de vrouwen in goede banen wordt geleid, hetgeen in de meeste gevallen wel het geval is; het is te betreuren dat eenige gewesten hierop een uitzondering maken.

Op 11 October woonden M. Wibaut—Berdenis van Berlekom en J. Hartog voor ons D. B., C. Pothuis—Smit en S. van Gelder voor „De Proletarische Vrouw” een gecombineerde vergadering van P. B. en propagandisten bij, waar het propagandaplan voor de a.s. verkiezingen werd besproken.

Betreffende de propaganda onder de vrouwen werd het volgende plan opgemaakt: 9 vrouwelijke propagandisten zullen, over de verschillende gewesten verdeeld, een rondreis van eenige weken of maanden maken. Onzerzijds werd aangedrongen op het verspreiden van een serie kleine, bevattelijke propagandablaadjes; ook verzochten wij, ingeval er een verkiezingsplaat wordt uitgegeven, er rekening mee te houden, dat daar eens een vrouwenfiguur op voorkomt. Verder wezen wij op het belang van het inrichten van ontwikkelingscursussen voor de vrouwen.

ONTWIKKELINGSCURSUSSEN.

In verschillende gewesten worden centrale cursussen gehouden, waarvan de meesten aldus zijn ingericht: In een centrum van het gewest wordt de cursus 's middags een maal per week of om de 14 dagen gehouden. Een aantal vrouwen uit de omliggende plaatsen nemen er aan deel; actueele onderwerpen, dikwijls door de vrouwen zelf gekozen, worden op een eenvoudige en prettige wijze behandeld. Er is veel belangstelling en ijver onder de vrouwen voor dit werk. Utrecht, Overijssel, Zuid-Holland zijn in gang; Noord-Holland (N.) Gelderland en Groningen zijn in voorbereiding. In Friesland dat een eigen propagandiste heeft, wordt het ontwikkelingswerk op een andere wijze geleid, o.a. door het laten circuleeren van leesportefeuilles. Van Drente, Noord-Holland (Zuid), Zeeland en Limburg vernamen wij nog niets. Wij hopen, dat men in de gewesten, waar dergelijke cursussen nog niet georganiseerd zijn, hiertoe spoedig zal overgaan; de drang naar ontwikkeling leeft sterk onder onze vrouwen.

CURSUS VOOR VROUWELIJKE GEMEENTERAADSLEDEN.

Met het organiseren van deze cursus, welke gehouden werd op 14, 15 en 16 Juni, in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Oud-Leusden, kwam het Partijbestuur tegemoet aan een wensch van den Bond. De volgende onderwerpen werden behandeld: Maatschappelijk Hulpbetoon, door Ed. Polak; Gemeentebedrijven, door S. R. de Miranda; Practische Wenken voor Raadsleden, door C. Pothuis—Smit; de Gemeente-Financiën, door F. M. Wibaut. Het aantal deelnemers bedroeg 50.

De vrouwen zullen zeker nog een prettige herinnering aan dezen leerzamen cursus hebben, die besloten werd met een mooien muziekavond. Den volgenden dag brachten de deelnemers een bezoek aan Amsterdam, waar verschillende gemeentelijke instellingen werden

bezichtigd: de Gemeentelijke Waschinrichting; het Gemeentelijk Badhuis op Uilenburg; een Schoolkinderbad; het Abattoir; de Vischbakkerij. Ook werd een tocht gemaakt naar het tuindorp Oostzaan en naar de andere nieuwbouwde wijken. Tot onzen spijt moest een bezoek aan het Consultatiebureau voor Zuigelingen wegens gebrek aan tijd achterwege blijven.

Wij gelooven te mogen beweren, dat deze cursus schitterend is geslaagd; onzen dank aan het Partijbestuur, dat ons in de gelegenheid stelde, op zulk een aangename wijze onze kennis te vermeerderen.

DE VROUWENDAG.

Dit jaar werd de Vrouwendag op 6 Juli gewestelijk georganiseerd, onder de leuzen: Tegen verslechtering van het Onderwijs; Voor Ontwapening; Voor Beroepsvrijheid der Vrouw.

Over het algemeen slaagden de meetings goed; in sommige plaatsen was men zeer tevreden over het verloop, in andere plaatsen was het minder goed. Na afloop van den Vrouwendag zonden wij den clubs een vragenlijst, die door een 50-tal werd ingevuld. Uit de antwoorden bleek, dat velen het beter achtten de meeting voortaan plaatselijk te houden; anderen waren van meening, dat de vergaderingen door te weinig vrouwen bezocht waren, zoodat het karakter van den Vrouwendag verloren ging.

Bij het organiseren van den volgenden Vrouwendag zal met deze opmerkingen zeker rekening worden gehouden.

LICHTBEELDEN.

De clubs maakten 13 keer gebruik van de lichtbeelden-series, die verkrijgbaar zijn bij de Lichtbeeldenvereniging, Spui 23, Amsterdam.

INTERNATIONALE VERBINDINGEN.

In Februari 1924 heeft de Executieve van de Internationale te Luxemburg het besluit genomen, dat een vrouwelijke gedelegeerde der sociaal-democratische vrouwenorganisaties zitting zou hebben in de Executieve.

Daar omtrent de financiën niets geregeld werd, besloten de gezamenlijke vrouwelijke korrespondenten van de organisaties, die in Hamburg vertegenwoordigd geweest waren (voor ons land pge. Tilanus), op voorstel van Adelheid Popp, dat voorloopig geen vaste afgevaardigde zou worden aangewezen, maar een, die in de buurt woonde van de plaats waar de zitting der Executieve gehouden werd. Adelheid Popp vertegenwoordigde ons dus op de zitting der Executieve te Weenen, in Juni gehouden. Marion Phillips op die te Londen, in September gehouden. L. Tilanus was aangezocht geworden om, zoo noodig, plaatsvervangster te Londen te zijn. Op voorstel van Marion Phillips werd aldaar besloten, dat het volgende internationaal congres vooraf gegaan zou worden door een internationale vrouwenconferentie.

L. Tilanus en M. Wibaut waren als gast aanwezig op het driedaagsch congres van de vrouwen der Engelsche arbeidersbeweging (zie het verslag in „De Proletarische Vrouw” nos. 456, 457, 458 en 459) in Mei 1924 te Londen gehouden. L. Tilanus vertegenwoordigde er onzen Bond en sprak een welkomstrede uit. Dit con-

gres was zeer belangrijk en opwekkend voor buitenlandsche vrouwen. Tevens gaf dit samenzijn, waar ook Alice Pels, de Belgische correspondent, aanwezig was, gelegenheid tot onderlinge besprekingen over de internationale verhouding der socialistische vrouwen.

Aan een uitnoodiging om een afgevaardigde te sturen naar de Vrouwen-Rijkskonferentie der Oostenrijksche vrouwen te Salzburg, 30 en 31 October, kon niet worden voldaan, evenmin als aan een uitnoodiging van Zweden tot L. Tilanus gericht, om het jaarlijksch vrouwencongres in Stockholm bij te wonen. Intusschen blijkt uit deze uitnoodigingen en uit de correspondentie van de vrouwen uit verschillende landen hoe zeer de behoefte aan nauwer contact wordt gevoeld. „De Proletarische Vrouw” gaf verschillende malen vertalingen van belangrijke artikelen uit de buitenlandsche vrouwenbladen.

SLOTWOORD.

Alvorens dit verslag te eindigen, willen wij nog een enkel woord zeggen over de reorganisatie, die binnenkort tot stand zal komen. Wij hopen en verwachten, dat het nauwere verband tusschen Partij en Bond in het belang van de propaganda onder de vrouwen zal zijn. Laten wij toonen dit belang te begrijpen, door deel te nemen aan het werk in Partij en Bond.

Dit jaar zal in het bijzonder onze volle toewijding en energie vragen; laten wij dan al onze krachten inspannen, opdat wij den uitslag der verkiezingen hoopvol tegemoet kunnen zien.

Flink aangepakt, vrouwen! Opdat wij nader komen tot ons doel, het Socialisme.

Voor het Hoofdbestuur:
J. VAN WEZEL—DE BOERS,
tijdelijk secretaresse.

Financieel Verslag van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs van 1 Januari tot en met 30 November 1924.

Ontvangsten:

1. Kassaldo 31 December 1923	f 39.23
2. Subsidie Partij	„ 2158.20 *)
3. Verkoop brochures en vlugschriften	„ 1022.23½
4. Verkoop Enquetes	„ 13.50
5. Verkoop reglementen	„ 2.20
6. Verk. manifesten Vrouwendag	„ 424.25
7. Terug betaald voorschot Duitsche hulpacitie	„ 172.40

f 3832.01½

Uitgaven:

1. Jaarvergadering	f 208.05
2. Hoofdbestuursvergaderingen	„ 162.69½
3. Bezoek aan clubs en gewone Commissievergaderingen	„ 92.65
4. Vertegenwoordiging buitenl.	„ 125.—
5. Vertegenw. diverse vereen.	„ 21.—
6. Subsidie Gewesten	„ 702.16
7. Abonnementen lidmaatsch.	„ 140.80
8. Vrouwen Cursussen	„ 35.90
9. Brochures en vlugschriftjes	„ 1060.68
10. Manifesten Vrouwendag 1924	„ 560.56
11. Jaarverslagen	„ 44.75
12. Voorschot Duitsche Hulpacitie	„ 172.40
13. Porti	„ 53.88
14. Diversen	„ 34.92½
15. Saldo 30 November 1924	„ 416.56½

f 3832.01½

*) Buiten deze rekening bleef f 1954.17 aan salaris en toelage door het P.B. betaald.

BALANS 30 NOVEMBER 1924.

Kasgeld	f 416.56½
Voorraad reglementen	„ 22.92
Voorraad brochures en vlugschriften	„ 290.31½
Vorderingen brochures en vlugschr.	„ 8.10
Vorderingen manif. Vrouwendag	„ 193.75

f 931.65

Subsidie vrouwen Cursussen	f 65.55
Kapitaal	„ 866.10

f 931.65

Het kapitaal is vermeerderd met f 732.15 (zie ter vergelijking balans 1923).

BEGROOTING VOOR 1925.

Subsidie S. D. A. P.	f 2000.—
----------------------	----------

f 2000.—

Subsidie Gewesten	f 750.—
Vrouwen Cursussen	„ 500.—
Hoofdbestuursvergaderingen	„ 200.—
Jaarvergadering	„ 200.—
Kleine propaganda en afvaardiging	„ 350.—

f 2000.—

FINANCIEEL OVERZICHT BONVERKOOP VOOR ZIEKEN EN KRAAMVROUWEN „TWENTE.”

Ontvangsten:

Door bonverkoop	f 1083.93
-----------------	-----------

f 1083.93

Uitgaven:

Van Juli t/m 31 November 1924, kleeding en versterkende middelen aan 41 gezinnen	f 825.—
Portei enz.	„ 5.60
Saldo 31 November	„ 253.33

f 1083.93

VERKOOP VREDE'S KLOK DUITSCHE HULPAKTIE.

Ontvangsten:

Kaartverkoop	f 392.13
--------------	----------

f 392.13

Uitgaven:

Aan drukwerk voor 10.000 kaarten	f 168.10
Porti	„ 4.30
Aan de Partijpenning- meester, voor Duit- Hulpacitie	f 144.72½
	„ 75.00½
	„ 219.73

f 392.13

Amsterdam, 30 Nov. 1924.

J. HARTOG,
Penningm. Bond van Soc.-
Dem. Vrouwenclubs.

Verslag van de werkzaamheden der Propagandiste van „De Proletarische Vrouw” gedurende het tijdvak Juli 1923—31 December 1924.

In bovengenoemd tijdvak werden door ons 255 bezoeken afgelegd in de verschillende plaatsen van ons land. Hiervan dienden 176 bezoeken (waarvan meerdere in eenzelfde plaats) om de verhouding tusschen den Volk-agent en sub-agentesse of bestuur der clubs te regelen op een wijze, die aan de propaganda voor de „Pr. Vr.” ten goede komt.

Gaf zulks kort na de reorganisatie nog wel eens hier en daar moeilijkheden, thans worden nog maar zeer sporadisch klachten vernomen, zoodat wij kunnen aannemen, dat het nieuwe systeem wel is ingeburgerd en de samenwerking met den agent in het algemeen goed is.

In overleg met den agent en de vrouwen uit de betreffende plaats, werd sedert Maart 1924 een begin gemaakt met het organiseeren van huisbezoek bij adressen van „Volk”-lezers of modern-georganiseerden. Er werden op deze wijze bezocht 37 plaatsen en gewonnen 678 abonnees op de „Pr. Vr.”. Hieruit is gebleken, dat het oude beproefde middel — het huisbezoek — altijd de beste resultaten oplevert. Voor ons dus wel een aansporing om het werk op deze wijze voort te zetten, vooral ook met het oog op de a.s. verkiezingen.

Verder werd door ons een inleiding gehouden in 35 plaatsen waar een club of een commissie gevestigd is en waar de propaganda met de „Pr. Vr.” werd behandeld; dit had tot resultaat, dat in de meeste dezer plaatsen de vrouwen flink aan het werk gingen voor ons blad.

De verschillende vergaderingen belegd door de gewestelijke commissies voor de propaganda onder de vrouwen werden door ons zooveel mogelijk bijgewoond en wel in:

Noord-Holland N.	2 keer
Noord-Holland Z.	1 „
Gelderland	2 „
Overijssel	3 „
N.-Brabant	1 „
Z.-Holland	2 „
Utrecht	3 „
Limburg	1 „
Friesland	1 „
Groningen	1 „

In totaal 17 keer

Voor het contact met de verschillende clubs en de propaganda met de „Pr. Vr.” is het bijwonen dezer bijeenkomsten van groot belang gebleken.

Verder werden nieuwe sub-agentschappen door ons opgericht te Andijk, Wildervank en Treebeek, terwijl met de reeds bestaande meer-malen overleg gepleegd werd.

VERDERE PROPAGANDA.

Waar in sommige plaatsen de behoefte bij de vrouwen bestond, om georganiseerd voor de vrouwen-propaganda te werken, werden in dit verband de volgende clubs of commissies door ons opgericht:

Wildervank, Emmen, Heerlen, Brunssum, Hoensbroek, Maastricht en Kampen. Daar waar goede leiding van clubs ontbrak werden leesclubs opgericht. Te Winschoten, Oudeschild, Hattum, Tiel.

Als direct gevolg van de oprichting dezer

clubs of commissies, werd de propaganda met ons blad door de vrouwen flink ter hand genomen.

Hieronder laten wij volgen een overzicht van den stand van het abonnementental der verschillende gewesten, waarbij rekening moet worden gehouden, dat de cijfers alléén omvatten de totalen der abonnees, waar clubs of commissies zijn gevestigd. Voor de afzonderlijke cijfers verwijzen wij naar het verslag in het nummer van 22 Januari van de „Prol. Vrouw”.

Gewesten en Federaties	31 Dec. '24 Abonnees + vaste lezers (in plaatsen waar clubs of comm. zijn)	31 Dec. '23 Abonnees + vaste lezers (in plaatsen waar clubs of comm. zijn)	Voor- uit +	Achter- uit -
1. Friesland	880	767	113	
2. Groningen	553	565		12
3. Drenthe	77	83		6
4. Overijssel	1160	924	236	
5. Gelderland	1172	961	211	
6. Utrecht	1023	1136		113
7. N.-Holland Nd.	1621	1528	93	
8. N.-Holland Zd.	1202	1188	14	
9. Zuid-Holland	1330	1510		180
10. Zeeland	376	401		25
11. Noord-Brabant	173	147	26	
12. Limburg	255	117	138	
13. Amsterdam	2930	2674	256	
13. den Haag	1701	1352	349	
14. Rotterdam	889	779	110	
	15342	14122	1546	336
Overige plaatsen ge- combineerde abon- nees en vaste leze- ressen	2721	2422	299	
Totalen	18063	16544	1845	336

Uit bovenstaande cijfers blijkt, dat er in het afgelopen jaar een vooruitgang is te constateeren van 1509 lezeressen. Het best hielden zich de gewesten: Overijssel, Gelderland, Limburg, Friesland en N. Holland Noord. Achteruit liepen Utrecht, Zuid-Holland, Zeeland en Groningen.

Van de Federaties staat den Haag in winst bovenaan, dan volgt Amsterdam, terwijl Rotterdam langzaam vooruitgaande is.

Hoewel dus enerzijds tengevolge der groote werkloosheid hier en daar abonnees verloren gingen, kunnen wij toch wel vaststellen, dat de vrouwen dit jaar over het algemeen weer flink hebben gewerkt, daar uit de cijfers blijkt, dat naast de dankjes, weer flinke nieuwe oogst werd binnengehaald.

Wij zijn nu in het verkiezingsjaar en in de maanden, die nog voor ons liggen, moet met ons blad, welks inhoud steeds aantrekkelijker wordt, flink gewerkt worden, opdat steeds weer nieuwe krachten gewekt en tot meestrijden aangevuurd worden.

Laat ons dan ook elkaar beloven, dit jaar met zoo mogelijk nog grooter liefde en strijdust dan tevoren voor ons blad, dat voor de vrouwen onontbeerlijk is, propaganda te voeren.

Wij rekenen op U allen!

S. VAN GELDER,
Prop.ste van „De Proletarische Vrouw”.